

audierint, ubi nulla idonea secularium inveniantur personae; ne veritas occultetur, & malus ut bonus altimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut aut coram se & competentibus iudicibus, aut aliter honorifice veritatem attollant.

Corr. Rom. § a Pro testimonio,] Sic est emendatum ex Conciliis Eugenii II. & Leonis IV. & Polycarpo. Antea enim legebatur, pro conficiendis instrumentis ad testimonium non rogentur.

§ G Si autem] In Conciliis ipsis, & Polycarpo legitur: Si enim rogentur.

QUESTIO III.

Quod autem praeter summam emolumenta sectari, sit usuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in Psalmum 36. ad vers. Totà die, scribit dicens:

C. I. Qui plus, quam dederit, accipit, usuras expetit.

Si b feneraveris homini, id est, mutuum pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quam dedisti, expectas accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus, quam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si plus, quam dedisti, expectas accipere, fenerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.

C. II. Quicquid supra datum exigitur, usura est.

Item Hieronymus super c Ezechielem, lib. 6. ad c. 18.

Putant d quidam usuram tantum esse in pecunia. Quod praevidens Scriptura divina, omnis rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias, quam dedisti. Item ibidem. §. 1. Alii pro pecunia fenerata solent munuscula accipere diversi generis: & non intelligunt usuram appellari, & superabundantiam, quicquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.

C. III. Quicquid sorti accedit, usura est.

Item Ambrosius in lib. de Tobia, c. 14.

Plerique e refugientes praecipua legis, cum dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum, tanquam usurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant, quid lex f dicat: Neque usuram, inquit, escorum accipies, neque omnium rerum. (Item paulo post.) §. 1. Et esca usura est, & vestis usura est, & quodcumque sorti accedit, usura est; quod velis ei nomen imponas, usura est. Item paucis interjectis. §. 2. Si quis instaurandum convivium putat, ad negotiatorem mittit, ut absynthiaci g a cupellam sibi gratis deferat: ad cauponem dirigit, ut Picenum vinum, aut Tyriacum h requirat: ad lanium, ut hilam i sibi procuret: ad alium, ut poma sibi adornet.

Corr. Rom. § a Absynthiaci] De hoc vino, quod tardam coctionem accelerat, ideoque instaurandis conviviis aptum est, meminit Dioscorides, lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & xofato, atque absynthio k vulgus ad bibendum invitavit. De hoc Alciatus parer. lib. 7. cap. ult.

C. IV. Quando amplius, quam debetur, exigitur, usura est.

Item ex Concilio Agathensi. l

Usura m est, ubi amplius requiritur, quam datur. Verbi gratia, si dederis solidos decem, & amplius quaeris: vel dederis frumenti modium unum, & super aliquid exegeris.

Gratian. Ecce evidenter ostenditur, quod quicquid ultra sortem exigitur, usura est.

a al. testificantur. b Sent. 3. dist. 37. Ivo p. 13. cap. 17. c Et ibi gl. ord. d Sent. ibid. Ivo p. 13. c. 18. Pann. L. 3. c. 160. e Ivo p. 13. c. 26. f Deut. 25. g al. absynthiaci. h al. theriacum. i al. vulvum. k fortasse absynthiaco, aut absynthiaco. l Cap. l. i. c. 125. m Burch. l. 2. c. 126. Ivo part. 6. c. 200. Pannor. lib. 3. cap. 161.

QUESTIO IV.

Quod vero nec Clericis, nec Laicis liceat usuras exigere, probatur auctoritate Gelasii, & aliorum.

C. I. A quibus negotiationis Clerici abstineant.

At enim Gelasius Papa, scribens Episcopis per Lucaniam & Siciliam, c. 17.

Clerici a aut ab indignis quilibet noverint abstinentiam, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate cessandum: aut in quocumque gradu sint positi, si cessare a noluerint, mox à Clericalibus officiis abstinere cogantur.

Corr. Rom. § a Si cessare noluerint,] Haec non sunt in epistola, neque referuntur supr. distinct. 88. c. consequens. sed non sunt expuncta ob glossam.

C. II. Excommunicentur ministri, qui fenerantur.

Item ex Concilio Arelateni l. quod confirmavit: Papa Sylvester, c. 12.

Ministri b, qui fenerantur, placeat juxta formam divinitus datam eos à communione abstinere.

C. III. Qui volunt esse in Clero, à studio negotiationis abstineant.

Item ex Concilio Tarraconensi, c. 2.

Canonum c statutis firmatum est, ut quicumque in Clero esse voluerit, emendi vilis, vel vendendi carius studio non utatur. Quod certe si voluerit exercere, cohibeatur à Clero.

C. IV. Alienetur à Clero, usuras aut superabundantiam exigens.

Item ex Concilio Martini Papae d, c. 62.

I. Si quis oblitus timorem Domini, & sanctam Scripturam, quae dicit e: Pecuniam suam non dedit ad usuram, post hanc cognitionem magni a Concilii feneraverit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet negotio turpe lucrum quaesierit, aut per diversas species vini, vel frugis, vel cujuslibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incrementa susceperit, de gradu suo dejectus, alienus habeatur à Clero.

Corr. Rom. § a Magni Concilii] Sic loquitur Martinus Bracarenensis: quoniam hanc sententiam accepit ex capite 17. Concilii Nicaeni, quod citatur j. ead. c. quoniam, & in duobus vetustis Gratiani exemplaribus post hoc continet illud subjungitur.

C. V. Pro pecunia, quam Clericus mutuo dedit, iusto pretio species accipere potest.

Item ex Concilio Tarraconensi, c. 3.

II. Si f quis Clericus solidum in necessitate praestiterit, hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi causa tempore statuto decretum fuerit vendendi. Ceterum si speciem non habuerit necessariam, ipsum quod dedit, sine ullo augmento recipiat.

C. VI. Clericus non accipiat plus, quam commodaverit.

Item ex Concilio Carthageniensi III g cap. 16.

Nullus h Clericorum amplius recipiat, quam cuiquam a commodaverit: si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eandem, quantum dederit, accipiat: & quicquid aliud, tantum, quantum dederit, accipiat.

C. VII. Etiam Laicis usura damnabilis est.

Item Leo Papa, epist. i. c. 3. i

a Distinct. 88. consequens. §. proinde. Ivo p. 13. c. 28. b De ministris,] orig. Ivo p. 13. c. 10. c Burch. l. 2. c. 122. Ivo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197. d In Cap. Mart. Bracar. e Psal. 14. f Ivo p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14. Pann. L. 3. c. 159. g In vulgatis erat, Agubensis 3. h Anselm. l. 7. c. 153. Burch. l. 2. c. 124. Ivo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pann. l. 3. c. 158. Rab. panit. cap. 32. i Et in Concil. Aquisgr. c. 62. Nec

NEc a hoc quoque prætereundum esse duximus, quod lucrum turpis cupiditate captos, usurariam exercere pecuniam, & fenore velle disticere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in Clericali officio constituti, sed & in Laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicare acriter in eos, qui fuerint constituti, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

C. VIII. Ejiciantur à Clero turpia lucra sectantes.

Item ex Nicæno h Concilio, cap. 17.

Quoniam c multi Clerici, avaritiz causâ turpia lucra sectantes, obliiti sunt divini præcepti, quo dictum est: *d Qui pecuniam suam non dedit ad usuram: fonerantes, centesimas exigunt; statuit hoc sanctum Concilium, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad seculum dare, omnis, qui tale aliquid conatus e fuerit ad quantum, dejiciatur à Clero, & alienus ab Ecclesiastico habeatur gradu.*

Corr. Rom. § Suprà dist. 47. hic idem canon asseritur ex versione Dionysii, qui nunc ex prisca, quæ est in collectione Isidori.

C. IX. Turpe lucrum sequitur, qui minus emit, ut plus vendat.

Item Isidori Papa. f

Quicunque g tempore messis, vel vindemiz non necessitate, sed propter cupiditatem comparat annexam vel vinam, verbi gratiâ, de duobus denariis comparat modium unum, & servat, usque dum vendatur denariis quatuor, aut sex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.

Corr. Rom. § Caput hoc apud Burchardum & Ivoem p. 6. c. 201. § in Pannonia citatur ex decretis Julii Papæ usurarius missis. Verum idem Ivo part. 13. cap. 21. citat ex capitularibus, quorum lib. 1. c. 131. habetur.

C. X. Rapinam facit, qui usuram accipit.

Item Ambrosius in libro de bono mortis, c. 12.

Si quis usuram acceperit, rapinam facit, vitâ non vivit.

C. XI. Non minus crudelis est, qui pauperem trucidat fenore, quam qui diviti ali-qua rapit.

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

Quid b dicam de usuris, quas etiam ipsæ leges & iudices reddi jubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fenore? Hæc atque hujusmodi male utique possidentur, & vellem, ut restituerentur, sed non est, quo iudice repetantur. Jam verò, si prudenter intueamur, quod scriptum est: *Fidelis hominis totus mundus divitiæ sunt: infidelis autem, nec obolus: nonne omnes, qui sibi videntur gaudere licitè conquisitis, eisque uti nesciunt, aliena possidere convincimus? Hoc enim certè alienum non est, quod jure possidetur: hoc autem jure, quod justè: & hoc justè, quod bene. Omne igitur, quod malè possidetur, alienum est: malè autem possidet, qui malè utitur.*

Gratian. Porro, à quo usuræ exigendæ sint, Ambrosius testatur, dicens in libro de Tobia, c. 13.

C. XII. Ab illa usuram exigere possumus, cui jure nocemus.

AB illo usuram exige, cui meritò nocere desideras: cui jure inferuntur arma, huic legitime indicantur

^a Polyc. lib. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 123. Anf. l. 7. c. 149. Ivo p. 6. c. 65. b *§ in Aquigr. c. 40. c Distinct. 47. quoniam multi.* Burch. l. 2. c. 12. Ivo p. 13. c. 8. d Psal. 14. e al. commentus. f *Capit. l. 1. c. 131. g Polyc. ibid. Burch. lib. 2. c. 127. Ivo p. 6. c. 201. § p. 13. c. 21. Pann. l. 3. c. 161. h Polyc. l. 6. tit. 20. i Prov. 17. k *ibi inquit] orig. Ivo p. 23. c. 37.**

T O M. I.

usuræ, quem bello vincere facile non potes, de hoc citò potes centesimâ vindicare te. Ab hoc usuram exige, quem non sit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui usuram flagitat: sine gladio se de hoste ulciscitur, qui fuerit usurarius exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus usuræ.

QUESTIO V.

QUod verò eleemosyna non sint faciendæ ex fenore, vel usuris, nec ex quolibet malè acquisito, Augustinus testatur in libro de verbis Domini, serm. 35.

C. I. De usuris eleemosynæ fieri non possunt.

Nolite a velle eleemosynas facere de fenore & usuris.

C. II. Oblatio de rapina reprobatùr à Deo.

Item Ecclesiastici 34.

Immolans b ex iniquo, oblatio est maculata. *§ infra.* Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium, vita pauperis est. Qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui affert in sudore panem, quasi qui occidit proximum. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.

C. III. Non est aliquid rapiendum diviti- bus, ut detur egenis.

Item Augustinus in lib. 50. Hamiliarum, hom. 7.

Forte aliquis hoc secum cogitat, & dicit: Multi sunt Christiani divites, avari, cupidi, non habeo peccatum, si suam illis abstulero, & pauperibus dederò. Unde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, si ego eleemosynas dederò. Etiam in hac re parcat uniusquisque animæ suæ: quia hujusmodi cogitatio ex Diaboli calliditate suggeritur. Nam etiam totum tributum pauperibus, quod abstulerit, addit potius peccata, quam minuat.

C. IV. De eodem. PALEA.

Item Hieronymus.

Nemo qui c rapit, moriens, si habet, unde reddat, salvatur. Si eos, quorum fuit, invenire non poterit, Ecclesiæ vel pauperibus tribuat.

Corr. Rom. § Hæc & sequens Palea absunt à plerisque versibus, etiam in quibus ceteræ esse solent. In una autem habentur supra, ead. q. 4. post c. si quis usuram.

C. V. De eodem. PALEA.

Item Ambrosius.

Rapinam emere non licet, nisi eâ intentione, ut cui est ablata, reddatur.

C. VI. Furtum committit, qui inventum non reddit.

Item Augustinus in lib. 50. d Homiliarum, hom. 9.

Si e quid invenisti, & non reddidisti, rapuisti: quantum potuisti, fecisti. Quia plus non invenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat, si posset et tolleret. *§ paucis interjectis. §. 1. Deus cor interrogat, non manum.*

C. VII. Qui de rebus concessis, & bene quasitæ eleemosynam impendit, illa placet Deo.

Item Gregorius lib. 7. epist. 110. ad Stagiriam.

Eleemosyna f Redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate conge-

^a Ivo p. 13. c. 16. b *Immolantis] orig. c al. in rapinâ moriens. d Et serm. 12. de verbis Apost. e Polyc. l. 6. tit. 16. f Polyc. l. 2. tit. 1. Pann. l. 2. c. 191.*

Ss

ritur, sed quæ de rebus concessis & bene acquisitis impenditur.

Corr. Rom. ¶ *In epistola B. Gregorii verbis hujus capituli præponuntur verba capituli, non est putanda, supra 1. q. 1.*

C. VIII. Peccat, qui rem inventam non reddidit.

Item Hieronymus in lib. a Levitici.

Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod invenerint, teneant: & dicunt, Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inventa non reddat.

C. IX. Bonus usus non justificat injustè quaesita.

Item Augustinus lib. de bono conjugali, c. 14.

Nequè enim si agris iniquè ac perperam invasit, ita quisque b utatur, ut ex eorum fructibus largas elemosynas faciat, idèò rapinam justificat. §. 1. Neque si alius ruri paterno, vel justè quaesito, avarus incumbat, idèò eripienda est juris civilis regula, quæ possessor legitimus factus est. §. 2. Nec tyrannicæ factionis perversitas laudabilis erit, si Regiæ clementiæ tyrannus subditos tractet. §. 3. Nec vituperabilis ordo Regiæ potestatis, si Rex crudelitate tyrannicæ faviat. Aliud est namque, injustè potestate justè velle uti: & aliud est, justè potestate injustè velle a uti.

Corr. Rom. ¶ *a Velle uti.] Post hæc verba apud B. Augustinum sequitur cap. concubinæ, infra, 32. q. 2.*

C. X. Cum alterius detrimento alteri subvenire non licet.

Item Ambrosius lib. 3. de officiis, c. 9.

Denique, si non potest subveniri alteri, nisi alter lædatur, commodius est neutrum juvari, quàm gravari alterum. Ideoque in causis pecuniariis intervenire non est Sacerdotis: in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio le victum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, prodesse velle omnibus: posse autem solius Dei est.

C. XI. Elemosynæ & sacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere.

Item Gregorius in regesto, lib. 7. indict. 2. epist. 126. Recurdo Regi.

Scriptum est d: *Victimæ impiorum abominabiles Deo: vota iustorum placabilia: neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quod datur, sed à quo datur, inspicitur. Hinc est enim, quod scriptum est e: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem & munera eius non respexit.* Dicitur quippe, quia Dominus respexit ad munera, præmisit sollicitè, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt a. *Dona s quippe iniquorum non probat altissimus: nec respicit in oblationibus eorum, nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.* Item: *Longè g est Dominus ab impiis: & orationes iustorum exaudiet.*

Corr. Rom. ¶ *a Placuerunt.] Hucusque B. Gregorius, sicut supra 3. q. 7. c. in gravibus, est notatum.*

2 pars. Gratian. *Contra in Exodo h legitur, quod filii Israël, exituri de Ægypto, à vicinis suis acceperunt mutuo vas aurea & argentea, ex quibus postèò edificaverunt tabernaculum Domino. His respondet Augustinus i in lib. quaest. Exod. q. 39.*

C. XII. Non licet aliena rapere exemplo Israëlitarum spoliantium Ægyptios.

Dixit à Dominus ad Moysen: *Fecit vir à proximo, & mulier à proxima, vasa aurea & argentea, & vestem.* Non hinc quaquam sumentem exemplum putare debet ad expoliandum isto modo proximum. Hoc enim Deus jus-

a Origenes hom. 4. ad c. 6. Levitici. h al. quisquam. c 3. q. 7. in gravibus. d Proverb. 15. e Genes. 4. f Eccl. 34. g Proverb. 15. h Exod. 3. i Paulò aliter in orig. k Barchard. l. 11. c. 53. Ivo p. 13. c. 2.

fit, qui noverat, quid quemque pati oporteret. Nec Israelitæ furtum fecerunt; sed Deo iubenti ministerium præbuerunt.

3 pars. Gratian. *Item objicitur. Aliena rapere non est contra præceptum. Nullo siquidem Dei mandato rapina videtur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita usurpatio rei alienæ intelligitur.*

C. XIII. Majoris pænæ est violenter aliquid eripere, quàm furari.

Unde Augustinus in eodem lib. q. 71.

Poenale a est occultè auferre: multò majoris pænæ est visibiliter eripere. Auferre ergò nolenti, sive occultè, sive palàm, habet præceptum suum. Furti a enim nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed utique furti nomine in lege Veteris Testamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim totum significavit, quicquid illicitè rerum proximi auferitur.

Corr. Rom. ¶ *a Furti enim.] Hæc sunt verba B. Augustini, licet mutato orationis ductu: que autem antecedunt, apud ipsum non sunt inventa. Integer locus B. Augustini de furto & mæchia, habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

Gratian. *His auctoritatibus probatur, quod neque ex rebus inventis, neque ex malè acquisitis, elemosynam quisquam facere potest.*

4 pars. §. 1. Sed Augustinus contra testatur serm. 35. de verbis Domini. dicens:

C. XIV. De malè acquisitis bonum fieri potest.

Qui b habetis de malo, facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu, qui bonum facis de malo, & cum cæperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui convertuntur in bonum, tu autem remaneas malus?

Gratian. *Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddidit, quod illicitè abstulit. Nomine etiam mali, cura & sollicitudo mortalium exprimitur. De malo ergò bonum facit, qui pauperibus dispensat, quod cum labore & sollicitudine acquisivit, juxta illud Evangelii c: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi causa possidetur: veluti cum Mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, que prænantiat, nonnulla lucratur. Quæ verò de malo sic acquiruntur, in bonum possunt converti. De peccato etiam aliqua nonnulla quam acquiruntur, que pauperibus justè erogantur.*

C. XV. Quæ malè acquiruntur, aliquando bene possunt expendi.

Unde Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

Non a lanè, quicquid ab invito sumitur, injuriòsè auferitur. Nam plerique nec Medico volunt reddere honorem suum, nec operario mercedem: nec tamen hæc, quæ ab invito accipiunt, per injuriam accipiunt, quæ potius per injuriam non darentur. §. 1. Sed e non idèò debet iudex vendere justum iudicium, aut testis verum testimonium, quia vendit Advocatus justum patrocinium, Jurisperitus verum consilium. Illi enim inter utramque partem ad examen f adhibentur: isti ex una parte consistunt. Cum autem iudicia & testimonia, quæ nec iusta, nec vera vendenda sunt, iniqua & falsa venduntur: multò sceleratius utique pecunia sumitur, quia sceleratè etiam, quanvis à volentibus datur. Ille tamen solet tanquam malè sibi ablata pecuniam repetere, qui justum iudicium emit: quoniam venale esse non debuit. Qui verò pro iniquo iudicio dedit, vellet quidem repetere, nisi timeret, vel puderet emisse §. 2. Sunt alia personæ inferioris loci, quæ ab utraque parte non insolenter accipiunt, sicut Officialis & qui g amovetur, & cui

a 32. quaest. 4. meretrices. Sent 3. dist. 37. Barch. l. 11. c. 54. Ivo p. 13. c. 3. Polyc. l. 6. tit. 16. Aysel. l. 11. c. 109. b Ivo p. 13. c. 16. c Luc. 16. d Polyc. l. 6. tit. 20. e Sup. 11. q. 3. non licet. f examina. g à quo] orig. admo-

admovetur officium. Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti solent: data a per tolerabilem consuetudinem, non solent: magisque reprehendimus, qui talia inusitate repetiverunt, quam qui ea de more sumperunt: quoniam multa necessariz personarum rebus humanis vel invitantur hujusmodi commodis, vel tenentur. §. 3. Ibi, si viam vitæ mutaverint, aut excellentioris confecerint sanctitatis gradum, facilius ea, quæ hoc modo acquirerunt, tanquam sua, pauperibus largiuntur, quam eis, à quibus accepta sunt, tanquam aliena restituant. §. 4. Qui verò contra jus societatis humanæ furtis, rapinis, calumniis, oppressionibus, invasionibus abstulerit, reddenda potius, quam donanda censemus, Zachari a publicani Evangelicè exemplo.

Corr. Rom. § a Data per tolerabilem consuetudinem, non solent:] Adhita sunt hæc ex originali, sine quibus frequentia non satis consuevant.

QUÆSTIO VI.

QUOD verò penitentia agi non possit, nisi res aliena reddatur, testatur Augustinus ad Macedonium, epistolâ 54.

C. I. Penitentia non agitur, si aliena res non restituatur.

SI b res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur penitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendos malos, sive ipse malè vivendo: nec aliud habet, unde restituat. §. 1. Huic certè non possumus dicere, reddere quod abstulisti, nisi cum habere credimus, & negare. Ubi quidem si aliquos sustinet cruciatus à repente a, dum existimatur habere quod reddat, nulla est iniquitas: quia etiam non est, unde reddat c ablatam pecuniam, meritò tamen, dum eam per molestias corporales reddere à compellitur, peccati, quo malè ablata est, penas luit. §. 2. Sed inhumanum non est, etiam pro talibus intercedere, tanquam pro reis criminum, non ad hoc, ut minime restituantur aliena; sed ne frustrâ homo in hominem se viat. § paulò post. §. 3. Illud verò fidentissimè dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne malè ablata restituat, & qui ad se confugientem (quantum honestè potest) ad restituendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis. Nam misericordius opem nostram talibus subtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccandum adjuvat e, ac non potius subvertit atque opprimit. §. 4. Sed nunquid ideo nos aut exigere, aut ad exigendum tradere, vel possumus, vel debemus? Agimus, quantum Episcopalis facultas dat e, & humanum quidem nunquam, sed maxime ac semper divinum iudicium comminantes. Nolentes autem reddere, quos novimus & malè abstulisse, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, obtestamur f, quosdam clam, quosdam palam, sicut diversitas personarum diversam videtur posse recipere g medicinam.

Corr. Rom. § a Repente] Sic emendatum ex codice epistolarum Vaticano, & editione Antverpiana, cum antea legitur, repente.

§ b Adjuvat,] Quæ sequuntur, emendata sunt ex codicibus epistolarum impressis, & manuscriptis. Antea legebatur, qui ad peccandum adjuvat, ac non potius adjuvat, sed obviat subvertendo, atque opprimendo. Glossa autem optime convenit in vocem, adjuvat, suo loco positam.

2 pars. Gratian. Si verò rem alienam quis consecraverit,

a Luc. 19. Sequitur apud B. August. c. quid dicam. sup. ead. q. 4. b Polyc. l. 6. tit. 20. Ivo p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25. c al. luat. d al. reddere. e datur,] orig. f & detestamur,] orig. g al. velle accipere.

non eandem, sed estimationem ejus restituere debet.

C. II. Qui rem alienam consecrat, ejus estimationem restituat.

Unde Gregorius lib. 7. indict. 2. epist. 58. Fantino defensori.

Comperimus, nullam extitisse causam, pro qua res Judæorum a potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconfulte ac temerè consecratas. Idcirco experientie tuæ præcipimus, ut quia, quod semel consecratum est, eis non valet ultra restitui, studii tui sit, ut ipse Episcopus debeat pretium dare.

Corr. Rom. § a Judæorum] Reposita est hæc dictio ex epist. B. Gregorii, ut intelligatur facilius, quò referantur ea, que in hoc capite continentur: ac nonnulla etiam alia sunt emendata.

3 pars. Gratian. Pro malis autem apud Principes Ecclesiæ debet intercedere, non eos temerario ausu defendere.

C. III. Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendat.

Unde Gregorius Romano defensori, lib. 7. indict. 2. epist. 24.

HI, a qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur injustè defendi, ne opinionem malè agentium ex indilicetæ defensionis ausu in nos illo modo transferamus: sed quantum decet Ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis, succurrite: ut & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquietis.

Corr. Rom. § Infra 23. q. 5. reos, refertur summa hujus capituli, cum hic sent propria verba B. Gregorii.

4 pars. Gratian. Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantis consideratur.

C. IV. Non solum in majoribus furtis committitur, sed etiam in minoribus.

Unde Hieronymus in epistolam ad Titum, ad c. 2.

FUR b autem non solum in majoribus, sed etiam in minoribus judicatur. Non enim id, quod furto ablatum est, sed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione non idcirco diversa sit fornicatio, si mulier sit pulchra aut deformis, ancilla aut ingensa, paupercula aut opulenta, sed qualiscunque illa fuerit, una est fornicatio: ita & in furto, quantumcunque quis abstulerit, furti crimen incurrit.

Corr. Rom. § Referuntur verba B. Hieronymi, nonnullis tamen omisis, & mutatis: quemadmodum etiam apud Burchardum & Ivonem.

CAUSA XV.

QUIDAM Sacerdos e in crimen carnis lapsus esse perhibetur, antequam Sacerdotalem benedictionem consequeretur. Postquam verò Sacerdotium adeptus est, in furorem versus quendam interfecit. Recuperatâ verò sanitate, apud Episcopum accusatus ab ea, cum qua lapsus esse dicitur. Episcopus autem die Dominico causam examinat. Sacerdos inficiatur crimen sibi illatum: quorundam Clericorum sibi patrocinia querit: illi verò non sine pretio sibi patrocinantur: tandem Episcopus confessionem questionibus extorquet: demum solus & absque Synodali audientia illum sententiâ ferit.

1. Queritur autem, An ea, quæ mente alienatâ sunt, sint imputanda?

2. Secundò, An pro impensis patrocinii liceat Clericis munera exigere?

3. Tertio, An ex mulieris confessione iste sit condemnandus?

4. Quarto, An die Dominico ejus causa sit ventilanda?

5. Quintò, An sibi neganti purgatio sit deferenda?

6. Sextò, An ejus confessio cruciatibus sit extorquenda?

a Polyc. lib. 6. tit. 16. b al. Furtum. Polyc. ibid. Burch. l. II. c. 55. Ivo p. 13. c. 41. c al. Clericum.

7. Septimo, An absque Synodali audientia Episcopus valeat Sacerdotem damnare?
8. Octavo, Si sponte confessus, aut ab alio convictus fuerit, quod ante ordinationem peccaverit, an suscepti ordinis officium exequi sibi liceat?

QUESTIO I.

QUOD autem ea, quae alienata mente sunt, non sint imputanda, facile videtur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturam infirmitatem videntur consistere. Est autem voluntas (ut ait Augustinus lib. 1. a retractat. cap. 15.) animi motus cogente a nullo ad aliquid vel non imitandum, vel adipiscendum. Quod propterea dictum est, ut hinc definitione volens à nolente discerneretur. §. 1. Ex voluntate itaque peccata procedunt, quae libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. §. 2. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi est ignorantia. Carnis infirmitas est concupiscentia. Ex utraque autem infirmitate quae procedunt, imputantur ad penam. Unde de quibusdam ignorantibus dictum est c: Si quis ignorat, ignorabitur. Tales illi erant, de quibus Christus ait d. Apostolus: Extra Synagogam facient vos: quia arbitrabuntur obsequium se praestare Deo. De eisdem etiam Apostolus e scribit in epistola ad Romanos: Testimonium illis perhibeo, quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Nullum tamen eorum in sua perfidia perseverantem haec ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quae naturae languore sunt: quae nisi imputarentur ad penam, nequaquam Apostolus lege carnis gravatus diceret: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, &c. sive ergo penes voluntatem, sive penes infirmitatem peccata consistant, semper imputantur ad penam. §. 3. Cui sententiae illud Augustini de vera religione, c. 14. contrarium videtur: Uique ad peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium, & hoc quidem ad manifestum est, ut nulla hinc Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi; aut fatendum est voluntate committi. §. 4. Sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum esse, idem Augustinus in lib. primo retractat. cap. 13. h. ostendit, dicens: Uique ad peccatum voluntarium malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium. §. 5. Potest videri falsa haec definitio: sed si diligenter discutatur, invenietur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam poena peccati i. Quamvis & illa, quae non y immeritò non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à nescientibus, vel à coactis perpetrantur, non omnino possunt non à voluntaria dici. Idem in eodem libro c. 15. definitio peccati, quam diximus: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere; propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam poena peccati.

Corr. Rom. §. a Cogente nullo] Haec sunt addita ex B. Augustino, ut verba sequentia melius intelligantur.

§. 6 Imitandum,] Apud B. Augustinum in lib. de duabus animabus & in lib. 1. retractationum, legitur, amittendum: ob glossam tamen non est mutatum: sed sublata est prior loco vox, imitandum, quae abest etiam à manuscriptis Gratiani codicibus. Nam in vulgatis erat, ad aliquid imitandum, vel non imitandum.

§. 7 Non immeritò] In libris B. Augustini impressis legitur, immeritò.

C. I. Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium.

Idem lib. 4. questionum, q. 24. ad e. 15. Numerorum.

a Et in l. de duabus animabus. c. 10. b Sent. 2. dist. 47. c 1. Corinth. 14. d Ierem. 16. e Rom. 10. f Rom. 7. g Sent. 2. dist. 35. h Et in l. de duabus animabus, c. 11. i hic omittuntur aliquot verba. k sine voluntate committi.] orig.

MERITO quaeritur, quae sint ipsa peccata nolentium? utrum quae à nescientibus committuntur, an etiam possint rectè dici peccatum esse nolentis, quod facere compellitur? Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed utique vult, propter quod facit: tanquam a si pejerare nolit: quod tamen facit, cum vult vivere, si scilicet quisquam, nisi fecerit, mortem minetur. Vult ergo facere, quia vult vivere; & idem non per seipsum appetendo, ut falsum juret, sed ut falsum jurando vivat. Quod si ita est, nescio, utrum possint dici ista peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter consideratur, fortè ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud fit, quod vult, qui peccat. Omnes fere homines, qui scientes faciunt, quod non licet, velent licere. Uique ad id ipsum peccare nemo appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Haec si ita se habent, non sunt peccata nolentium, nisi nescientium, quae discernuntur à peccatis volentium.

Corr. Rom. §. a Tanquam si pejerare nolit: quod tamen facit.] Haec non sunt in vulgatis codicibus B. Augustini.

C. II.

Dig. tit. de Injuriis, l. 3. a

Illud relatam peraeque est, eos, qui injuriam pati possunt, & facere posse: sanè sunt quidam, qui facere non possunt, utputa furiosus, & impubes, qui doli capax non est. Namque hi injuriam pati solent, non facere. Cum enim injuria ex affectu facientis consistat, consequens erit dicere, hos, sive pulsent, sive convictum dicant, injuriam fecisse non videri. Itaque pati quis injuriam, etiam si non sentiat, potest: facere nemo, nisi qui scit se injuriam facere, etiam si nesciat, cui faciat. Quare si quis per jocum percutiat, aut dum certat, injuriam non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit b, dum putat servum suum, in ea causa est, ne injuriam teneatur.

Corr. Rom. §. In aliquot vetustis exemplaribus à capite merito, usque ad cap. mulier. nulla est distinctio capitulorum.

Gratian. Itaque, ut ex praevissis apparet, sive ex voluntate, sive ex infirmitate peccata procedant, palam est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est enim languor naturae, qui carnis concupiscentia appellatur, quae verius animae infirmitas dici potest: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit animae ex corruptae e carnis conjunctione. Porro alia est infirmitas, quae proprie carnis dicitur, quae (elementarum, seu humorum concordia turbata) ipsa caro afficitur, & tandem dissolvitur. §. 1. Similiter animi infirmitas duplex est: Una, quae vitium appellatur, quae anima à Deo separatur, ut est ira, odium, & alia hujusmodi. Alia infirmitas animi, quae cum ipsa non sit peccatum, est tamen poena, & causa peccati, ut est oblivio, & ignorantia. Furor autem, cum non sit peccatum, est tamen poena peccati, ut febris, & caeterae passiones, quae proprie carnis dicimus esse: quarum motus, id est, ea, quae illi perturbantibus sunt, nulli imputantur ad penam. §. 2. Sed objicitur de Lamech, qui cum caecus esset, Cain interfecit: nec eum excusavit cecitatis infirmitas. Unde dictum est d: Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies lepius. Sed cecitas ignorantia similis est. §. 3. Ex utraque enim quaedam sunt, quae imputantur: quaedam verò minime. Cecus namque si debitum suae uxori se credens reddere, alienam polluit, non est reus adulterii. Si autem ludo, vel exercitatione virium, vel venatione saculum mittens aliquem perimat, quia ab eo penitus hoc debet esse alienum, homicidii reus habetur. Mens verò alienata furore, cum sui compos non sit, eorum, quae admittit, reatum non contrahit, quia facultatem deliberandi non habuit. Unde pupillo & furioso in maleficio subvenitur: ut non eis imputentur ad penam, quae ex mentis deliberatione non processerunt a. Quod non solum humanis, sed etiam divinis legibus noscitur approbatum.

Corr. Rom. §. a Processerunt.] Hoc loco in vulgatis erat

a Lib. 47. digest. tit. 10. b al. occiderit. c al. conjuncta carnis corruptione. d Gen. 4.

inter-

interjecta hæc verba, ff. tit. de injuriis, illud relatum. Requiere supra, quæ absunt à manuscriptis, ideoque inducta.

C. III.

Ait enim Augustinus de parvulis, in lib. de fide ad Petrum Diaconum, cap. 30.

Firmissimè a tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per penitentiam, fidemque conversus, & per Sacramentum fidei & penitentia, id est, per Baptismum liberatus. Et majoribus quidem necessarium esse, & penitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum Baptismatis accipere: parvulis verò, qui nec propriam voluntate credere, nec penitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt, Sacramentum fidei, quod est sanctum Baptisma, quamdiu rationis ætas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Gratian. Ex eo autem, quod in fine hujus auctoritatis dicitur: Quamdiu scilicet rationis eorum ætas capax esse non potest: evidenter datur intelligi, nulli post Baptismum peccata imputari, sive sit adultus, sive impubes, nisi rationis sit capax. Unde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. c. 3. redditur: quare sua facta eis non imputentur: Animalia, inquit, præsentis seculi cursum atque ornatum secundum Creatoris incomprehensibilem perargunt voluntatem, quæ de suis factis nullam rationem redditura sunt, quia rationalia non sunt. Nunquid b enim de bobes cura est Deo? Homines verò, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus, quas in usum vite præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo, & pro suorum actuum qualitate recipient aut pœnam aut gloriam. Sacra tamen legis auctoritate animalia jubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti.

C. IV. *Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit.*

Unde Augustinus super Leviticum ad c. 20. q. 74.

Mulier c quæ accesserit ad omne pecus, & vult ascendere ab eo, interficietur mulierem & pecus: morte moriantur, rei sunt.] §. 1. *Queritur, quomodo sit reus pecus, cum sit irrationale, nec ullo modo legis capax? & infra. Pecora inde credendum est jussa interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.*

2 pars. *Gratian. De furiosis autem evidentissimè scribit Augustinus in lib. questionum Veteris & Novi Testamenti, q. 2. in fine, ita dicens:*

C. V. *Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit.*

Aliquos d scimus subito dementes factos, fuste, ferro, lapidibus, moribus, multis nocuisse: quosdam etiam occidisse: captos autem industriâ, & judiciis e oblatos; minimè reos factos: eò quòd non voluntate, sed impellente vi, nescio quâ, hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit, quid faciat?

C. VI. *Reus voluntate, non necessitate constringitur.*

Item Ambrosius in Hexameron f, in tractatu primi diei.

Illa cavenda sunt, quæ ex nostra voluntate prodeunt delicta juventutis, & irrationabiles passionis corporis. Quorum igitur nos sumus Domini, horum principia extirpanda non requiramus, nec derivemus in alios, sed agnoscamus ea, quæ propriè nostra sunt. Quod enim possumus non facere, si volumus, hujus electionem mali nobis potius debemus, quam aliis adscribere. Idem etiam in

a *Ivo p. 1. c. 30. b I. Corinth. 9. c Ivo p. 9. c. 108. Levit. 20. d Ivo p. 13. c. 92. e al. iudicibus. f Lib. 1. c. 2.*

judiciis istis voluntarios reos, non ex necessitate compulsos, culpa stringit, pœna condemnat. Neque enim, si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius divinæ a legis oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugii facultatem, ut possit evadere. Hoc igitur de eo, quod propriè malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt, nisi quæ crimine mentem implicant, & conscientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem, nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numeraverit: quia nec a contraria istis in bonis habentur maximis, quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur.

Corr. Rom. § a Nec contraria istis] Emendatum est ex originali. Nam antea legebatur: qui necessaria ista in bonis, &c. In multis tamen antiquis suis ejus capituli est in verbo, numeraverit.

C. VII. *Veniam habent, quæ ignorantes ebrii committunt.*

Idem in libro de Patriarchis, c. 6. lib. 1. de Abraham.

Sanè discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cavere non possumus. Nam quæ sobrii cavemus, per ebrietatem ignorantes committimus. § paulò post. §. 1. *Nesciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent: jacent sepulti: ideoque si qua per vinum deliquerint, apud sapientes judices veniâ quidem facta donantur, sed levitatis damnantur b auctores.*

C. VIII. *Inobedientia, vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientis.*

Item Augustinus lib. 1. c. de civitate Dei, c. 25.

Si concupiscentia a, vel inobedientia, quæ adhuc in membris moribundis habitat, præter nostram voluntatis legem, quasi lege suâ movetur; quandò magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis.

Corr. Rom. § a Concupiscentia, vel] In originali legitur: Quòd si illa concupiscentialis inobedientia.

C. IX. *Loth non de incestu, sed de ebrietate culpatur.*

Idem lib. 22. contra Faustum, c. 44.

Inebriaverunt d Loth filia ejus, & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpandus est quidem: non tamen, quantum ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas.

C. X. *Nemo trahitur ad culpam, nisi ductus propria voluntate.*

Item Ambrosius lib. 1. de Jacob, & vita beata, c. 2.

Non est, quòd cuiquam nostram adscribamus ærumnam a, nisi nostræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantibus. Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum invidia, quam e in alios derivamus. Voluntarium sibi militem legit Christus: voluntarium servum tibi Diabolus auctionatur e. Neminem jugo servitutis adstrictum possidet, nisi se priùs peccatorum are ei vendiderit.

Corr. Rom. § a Ærumnam, [Apud B. Ambrosium legitur, culpam: sed ob glossam non est mutatum.

§ b Auctionatur.] *In vulgatis codicibus sequebatur, & acquirit juri suo; quæ sunt expuncta, quoniam absunt à manuscriptis, & originali.*

C. XI. *Minister Dei est, qui invitus homicidium facit.*

Idem in l. 2. de Cain & Abel, c. 4.

a *Deut. 4. & 19. b al. notantur] orig. c Et l. 2. contra Julianum, in fin. d Ivo p. 9. c. 115. Gen. 19. e al. quod in alios derivemus.] orig.*

Nec is, qui inuitus aliquod fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem lex ait a de eo: *Quia Deus dedit eum in manus ejus.* Manus ergo ejus, instrumenti modo, divinæ ultionis ministerium præbuerunt. Levites igitur minister remissionis est. Percussor autem, qui tamen non ex dispositione, sed præter voluntatem fecerit homicidium, divinæ minister est ultionis. §. 1. Illud quoque spectat, quia cum interficitur impius, Christus infunditur, & ubi abominatio aboletur, sanctificatio consecratur a; quia Dominus dixit b: *In ea die, quæ interfecero omne primogenitum Ægypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israël.* Quod non ad unum diem afflictionis Ægypti refertur, sed ad omne tempus. c

Corr. Rom. § a Consecratur;] *Apud B. Ambrosium legitur, congregatur.*

§ c Omne tempus.] *Post hæc in originali sequitur, c. cum renunciat. infra 32. q. 1.*

Gratian. *Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit, minister Dei sit; cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius sit; cum subito dementes eorum, quæ faciunt reatum minimè gestent, patet hunc Sacerdotem homicidii reum non esse: unde nec Sacerdotio privari debet.*

§. 1. *Obijciatur autem illud, quod est in penitentiali Theodori c.*

C. XII. *In se reversus penitentiam agat, qui insanians aliquem occidit.*

I. **S**i quis insanians aliquem occiderit, si ad sanam mentem pervenerit, levior ei penitentia imponenda est.

Corr. Rom. § *In Concilio Vormaciensi, & apud Berthardum, & Ivonem hæc sequuntur, quàm ei, qui sanam mentem tale quiddam commiserit.*

Gratian. *Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria culpa ad furorem perduxit. §. 1. Item obijciatur: Sunt quedam, quæ etsi non impudentur ad penam, tamen impediunt sacramenti signaculum. Arbitrio namque parentum filio non impunitur ad penam: cui tamen obest ad Ecclesie munus accipiendum. Sic quæ mente alienata sunt, etsi non impudentur ad penam, tamen sacri muneris executionem impediunt.*

C. XIII. *Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu aliquem interfecit.*

Unde Hieronymus ait. e

II. **S**i quis non iratus, sed propter disciplinam, palmam alicui dederit, & eventu occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam, innocens est: quia voluntatem, non opus requirit. Quantum autem ad legem, reus est: quia opera requirit. §. 1. Item si f in persecutione virgo fuerit oppressa, repellitur lege: quia opus inspicit, non voluntatem: In gratia autem quasi virgo suscipitur: quia non opera querit, sed voluntatem.

Corr. Rom. § *Verba hujus capituli usque ad vers. Item si in persecutione, leguntur in homil. 28. operis imperfecti, ad c. 11. Matthæi. Reliqua autem & ferè eadem ibi leguntur, & simillima in comment. B. Hieronymi in idem 11. cap. Matthæi. Ipsa autem præter B. Hieronymi verba referuntur infra, 32. q. 5. de pudicitia, vers. finge.*

Gratian. *Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit, quantum ad legem, reus est, quantum ad gratiam, innocens: sic iste Sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem, reus probatur. §. 1. His ita respondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deiciunt. Non enim potest ad Sacerdotium provehi, qui aliquando insanivit. Veruntamen, si post Sacerdotium furere cæperit, non ideo Sacerdotio carebit: nisi forte nunquam ad sanæ mentis officium illum redire contingat. Sicut de quodam Episcopo Gregorius g scri-*

a Exod. 21. Deut. 19. b Num. 3. c In Conc. Vormaciens. c. 28. d Burch. l. 6. c. 25. Ivo p. 10. c. 154. e Auditor operis imperf. in Mattheum, hom. 28. f 32. q. 5. de pudicitia. g 7. q. 1. quærens.

bit in registro ad Eleutherium Episcopum: Quamvis triste sit nobis, &c. ut supra in causa: Longa in valetudine gravatus.

QUESTIO II.

Pro impensis vero patrociniis in Tarraconensi Concilio Clerici exigere munera prohibentur: in quo sic statutum legitur, c. 10.

CAP. I. *Pro patrociniis impensis Clericus munera exigere non debet.*

Observandum quoque decrevimus, ne quis Sacerdotum vel Clericorum, more secularium judicium, pro impensis patrociniis munera audeat accipere a, nisi forte in Ecclesiis gratuita oblata: quæ non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata. Quod si quis ista b probatur accipere, veluti exactor favoris aut usurarum possessor, secundum statuta Patrum se noverit degradandum.

Gratian. *Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonicam vitam professi, regulariter se victuros proposuerunt. Generali namque Ecclesie consuetudine receptum est, & moribus approbatum, ut Clerici more Advocatorum patrociniis impendant, & pro impendis munera exigant, & pro impensis suscipiant.*

QUESTIO III.

Tertio queritur, An ex mulieris confessione iste sit condemnandus? In quo primo videndum est, An mulier Sacerdotem accusare valeat? Quod sacris canonibus omnino videtur esse prohibitum. Generaliter enim statutum est ex decretis Fabiani Papæ, ut Sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Mulieres autem non solum ad Sacerdotium, sed etiam ad Diaconatum provehi possunt. Unde nec Sacerdotes accusare, nec in eos testificari valent. Legibus d quoque cautum est, ut ob verecundiam sui sexus mulier apud Prætorum pro alio non intercedat: nisi forte suam, vel suorum injuriis persequi voluerit. Hæc autem, quæ nec suam, nec suorum injuriis persequitur, ad hanc accusationem admitti non debet. §. 1. Econtra qui iudicis personam gerere valet, ab accusatoris officio non removetur. Mulieres autem in Veteri Testamento populum judicasse, quicumque librum iudicium e legerit, ignorare non potest. Non itaque ad accusationem removeri possunt, quæ etiam iudicis personam frequenter gessisse constat: nec ullæ serie divinarum Scripturarum ab accusatione prohibentur. §. 2. His ita respondetur. In veteri lege multa permittentur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cum enim mulieribus permitteretur populum judicare, hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apostolo f eis indicitur verecundari, viri subditas esse, in signum subjectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cui pro alio potestare non conceditur, ad accusationem admittenda non videtur. §. 3. Econtra, quamquam passim & indifferenter ad accusationem mulier non admittatur, sunt tamen quedam crimina, quorum accusationem mulier subire non prohibetur.

CAP. I.

Unde in libro Codicis nono, tit. 1. lib. 12. Imp.

Diocletianus scribit g, dicens:

DE crimine, quod publicorum fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis, id est, si suam, suorumque persequatur injuriam, secundum antiqui h juris statuta tantum, de quibus specialiter eis concessum est, non exacta subscriptione. Unde aditus Præfex provincie in primis examinabit, an tale sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibeatur.

Corr. Rom. § *In aliquot vetustis exemplaribus ab initio questionis, usque ad cap. sanè. nulla est distinctio capitulorum.*

a al. exigere. b al. ita. c 2. q. 7. sicut Sacerdotes. d ff. de reg. jur. l. femina. e Jud. 4. f Eph. 5. g tit. de his, qui accusare non possunt. h al. antiquitus statuta.

C. II.

Item in libro Digestorum, *Pautus lib. 2. de adulteris, a tit. de testibus. l. 18.*

EX eo, quod prohibet lex Julia de adulteriis, testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur, etiam mulieres in iudicio testimonium h. dicendi jus habere. *Item Digestis, titulo de accusationibus & inscriptionibus l. 1. c. §. 1.* Non est permittum mulieri publico iudicio quemquam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patroni, & patronæ, & eorum filii, filiaræ, nepotis, neptivæ mortem exequantur.

C. III.

Papinianus leg. 2. eod. tit.

Certis de causis concessa est mulieribus publica accusatio: veluti si mortem exequantur eorum earumque, in quos ex lege publicorum iudiciorum testimonium invitari non dicunt. *§. 1.* Idem & in lege Cornelia testamentaria Senatus statuit: sed & de testamento paterni liberti, vel materni, mulieribus publico iudicio dicere permittum est. *§. 2.* Pupillis, ex consilio tutorum, patris mortem; item pupillæ avi sui mortem exequi, concessum est lege testamentaria. Nam & de patris quidem testamento pupillis agere divus Vespasianus permisit. Sed etiam non exhibentur tabulæ, per interdictum possunt experiri. *Code de iis, qui accusare possunt, d. vel non, lege quarta. Imp. Alex. Dionysio.* Uxor tua, si consobrinam sui necem vindicandam existimat, adeat Praesidem provincie. *In Digestis ad legem Juliam Majestatis, lege octava, Papinianus libro 12. Responsorum. c. §. 3.* In questionibus læsæ Majestatis etiam mulieres audiuntur. *§. 4.* Et conjugationem denique Lucii f. Cæciliæ Fulvia mulier detexit, & M. Tullium Consulem in iudicium ejus intraxit.

Gratian. Quæcunque verò persona ad accusationem publicorum iudiciorum, vel læsæ majestatis admittitur, eadem accusationem Simonie subire non prohibetur.

C. IV. Læsæ majestatis, & publicorum iudiciorum, & Simonie accusatio æqualiter proponatur.

Unde in primo lib. Codicis: Imp. Leo. Armasio

Præfeto Præt. leg. 31. g

Sanè h. quisquis hanc sanctam & venerandam Antifitis sedem pecunie intervenit subisse, aut si quis, ut alterum ordinareret vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad i. instar publici criminis, & læsæ majestatis, accusatione proposita, à gradu Sacerdotii retrahatur. Nec solum hoc deinceps honore privari, sed perpetua quoque infamiae damnari decernimus: ut eos, quos facinus parcoinquat & æquat, utrosque similis pœna comitetur.

Gratian. Cum autem sacris canonibus accusationes omnino submoveantur, quæ leges seculi non asciscunt, è diverso videntur admittendæ, quæ legibus seculi non prohibentur. Verùm hoc non infertur. Quicumque enim Clericorum sacris canonibus nuptiis contrahere prohibentur, etiam legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium copulam leges admittunt, quorum conjugationem sacri canones non prohibent: Legibus a enim soli Cantores & Lectores: canonibus autem etiam Acolyti ut pres. ducere possunt. Quamvis igitur sacris canonibus submoveantur accusationes, quæ leges seculi non asciscunt, non idè consequenter recipiuntur, quascunque Principum leges admittunt. §. 1. Sed (sicut circa hujus operis initium h. præmissum est) toties legibus Imperatorum in Ecclesiasticis negotiis utendum est, quoties sacris canonibus obviare non inveniuntur. Unde aut specialiter sacris canonibus mulier ab accusatione læsæ majestatis & Simonie ostendatur prohibita, aut præmissis rationibus ad hujusmodi accusationem admittenda probetur. §. 2. Nec quisquam di-

stinguere quærat, ad aliorum, non ad Sacerdotum accusationem in hoc casu Simonie mulieres esse admittendas. Cum enim generaliter legibus hoc eis permittum invenitur, nisi quis specialiter aliquâ lege hoc prohibitum ostenderit, ejus distinctio locum non habebit. Verùm, cum contra generales regulas quædam crimina specialiter excepta sint, in quibus mulieri accusare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur: patet, quòd hujus accusatio dupliciter infirmatur, & quia fornicationis crimen intendit, & quia dum de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet.

Corr. Rom. §. a Legibus enim] Discrepancia hæc legum & canonum vera non est. Sed fortasse in hanc opinionem venit Gratianus ex quibusdam verbis novelle vigesima secunda, quæ in vulgatis authenticiis habetur, coll. 4. tit. de nuptiis. §. sed & si quis inter reverendissimos constitutus Clericos, (ultra Lectorem aut Cantorem dicimus) omninò contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere Sacerdotio constitutum, atque volumus. Julius autem antecessor eadem novella 22. num. 27. illud, supra Lectorem & Cantorem, exponit, veluti Subdiaconus & Diaconus. Hos autem canones etiam nuptiis prohibent. Et Leo in c. lex continentia sup. dist. 31. ferè iisdem verbis usus est, quibus Justinianus in hac novella, & nomine Lectorum omnes minores ordines significavit.

C. V. Rei confessio adversus quemlibet admitti non debet.

Unde Julius Papa a scribit in decretis, c. 18. dicens:

Nemini h. (præterquam a de crimine læsæ majestatis) de se confessio credi potest & super crimen alienum: quoniam ejus atque omnis Rei confessio periculosa est, & admitti adversus quemlibet non debet.

Corr. Rom. §. a Præterquam de crimine læsæ majestatis] Hac exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anselmum.

Gratian. Quia ergo ista de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QUÆSTIO IV.

Quod verò die Dominico nec Episcopo, nec Presbytero causam aliquam ventilare liceat, in Tarraconensi Concilio prohibetur, in quo sic statutum est, c. 4.

C. I. Ministri Ecclesiæ die Dominico causam ventilare non debent.

Nullus d. Episcoporum aut Presbyterorum, vel Clericorum die Dominico propositum cujuscunque causæ negotium audeat ventilare e, nisi hoc tantum, ut Deo statuta solennia peragant. Cæteris verò diebus, convenientibus personis illa, quæ iusta sunt, habent licentiam judicandi, excepto f. criminali.

C. II. Sollemnibus diebus, & legitimorum juniorum secularia placita non agantur.

Item ex Concilio apud Erphersfurt a habito, præsentate Rege Henrico.

Placita g. secularia Dominicis diebus, vel aliis præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima jejunia celebrantur, secundum canonicam constitutionem minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta Synodus decrevit, ut nulla judiciaria potestas licentiam habeat suâ auctoritate Christianos ad placitum bannaire in supradictis diebus, id h. est, septem dies ante Natalem Domini usque in octavas Epiphaniæ, & à Quinquagesima usque ad octavas Paschæ. & septem dies ante natiuitatem sancti Joannis Baptiste: quatenus adendum Ecclesiam, orationibusque vacandi liberius habeatur facultas.

a Et Dionysius, epist. 2. b. Ansel. l. 3. c. 75. Ivo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69. c. al. oportet.] al. debet. d Ivo p. 4. c. 22. e al. judicare. f al. exceptis criminalibus negotiis. g Burch. l. 13. c. 21. Ivo p. 3. c. 53. h &] fortasse.

Corr. Rom.

a l. digest. 22. tit. 5. b al. testimonii. c lib. 43. tit. 2. leg. 1. d lib. 9. tit. 1. l. uxor. e lib. 48. tit. 4. l. in questionibus. f al. Sergii. g tit. 3. de Episcopis & Cler. h quemquam. h Cum sanè si quis.] orig. i al. instar. k Dist. 10. c. 1.

Corr. Rom. [a Erphersphur] In vulgatis legebatur, Ephesum, quasi hoc esset decretum aliquod Concilii Ephesini, habiti tempore Celestini Papae, & Theodosii junioris. Hoc verò est Germanicum Concilium habitum praesente Henrico Rege, prout etiam apud Burchardum & Ioonem dicitur. Et codices Gratiani manuscripti habent, quemadmodum est restitutum. In hoc autem oppido petiit Bonifacius à Zacharia Papa constitui Episcopum, & impetravit. Quod apparet ex prima epistola Bonifacii ad Zachariam, & ultima Zachariae ad Bonifacium.

C. III. De eodem.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

Nullus a Episcopus, vel infra positus, die Dominica causas judicare presumat.

QUESTIO V.

Purgationem verò neganti esse praestandam, Stephanus scribit Leoni, Episcopo Theanensi.

C. I. Diaconus si de crimine convinci non poterit, apud Episcopum se ipsam secreto purificet.

DE i crimine sibi illato Diaconus tuus verissimè fatebatur se esse immunum. Veruntamen si suspicio habetur, & accusatores idonei reperiuntur, & tales testes, quales sacri canones faciunt, accito tecum certo Episcoporum numero veniant accusatores, vocetur & ipse Aldericus Diaconus: & si negaverit, ventiletur causa canonice: & si vel spontè confessus, vel legitimis testibus fuerit approbatus, canonicè feriat sententià. Qui si nec spontè confiteatur, nec accusatores & testes legitimi reperi fuerint, & mala fama crebuerit, non publico examine, sed coram te, & aliquantis reverendissimis Presbyteris & Diaconis tuae Ecclesiae secreto juramento se purificet. Et tu deinceps boni testimonii eum annuntia: & compece, & commune Ecclesiae tuae filios, ne Sacerdotem Dei ulterius infamare praesumant, timentes, quòd Cham c maledictus est, qui patris verenda derisit.

Corr. Rom. [a Idem est titulus in e. de manifesta, sup. 2. q. 1.

C. II. Non est spoliandus Presbyter, vel Diaconus, nisi spontè confessus, vel legitimè convictus fuerit.

Item Nicolaus Salomoni, Constantiensis Episcopo.

Presbyter d, aut Diaconus, quem asseris crimina nosse publicè confiteri, sed velle cum sacramento defendere se, etiam tamen notum sit Episcopo esse scelus ab ipso perpetratum, non potest per aliquam poenitentiam Sacerdotali vel Diaconali officio potiri; sed mirandum est, si ipse confessus non fuerit, quomodo notum possit esse Episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbante. Unde si examinante Episcopo causam Presbyteri vel Diaconi non fuerit per tertium approbationem Presbyter e vel Diaconus forte convictus, non est scelus Episcopo legitimè manifestum, nisi suà sponte scelus ipse confiteatur. Quod nisi fecerit, interim non videmus suo debere Presbyterum vel Diaconum officio privari. Sola ergò spontanea confessio, & canonicus numerus, vel qualitas testium (decernentibus Episcopis, & accusatore, quod objecerat, comprobante) Clericum privat proprio gradu.

QUESTIO VI.

1. Quid verò confessio cruciatibus extorquenda non sit, Alexander Papa testatur, scribens omnibus orthodoxis, epist. 1. c. 2.

C. I. Ministrorum confessio non sit extorta, sed spontanea.

a Burchard. l. 1. c. 112. Ivo p. 5. c. 204. b Ivo p. 6. c. 460. c Gen. 9. d Ivo p. 6. c. 122. e al. esse Presbyter.

SI a quandoque à Sacerdotibus & auctoribus a Ecclesia, quaedam scripturae quoquo modo per metum aut fraudem, aut per vim extortae fuerint, vel ut se liberare possint, quocumque ab eis consecratae aut roboratae fuerint ingenio, ad nullum eis praedictum vel nocuum valere h censemus: neque ullam eos infamiam vel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis unquam, Deo auctore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus. Confessio verò in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet. & infra. §. 1. Omnis enim confessio, quae sit ex necessitate, fides non est. & paulò post. §. 2. Confessio ergò in talibus non extorqueri debet, sed potius spontè proferri. Postimum enim est de suspicione aut extorta confessione quempiam judicare: cum magis sit inspector cordis Dominus, quam operis. & paucis interjectis. §. 3. Non potest autem humano condemnari examinae, quem Dominus suo reservavit iudicio. Si omnia namque in hoc seculo vindicata essent, locum divina iudicia non haberent. Item multò superius. §. 4. Est etiam & ad hanc sanctam sedem perlatum (quod pudet dicere, & non solum Sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum) quòd nonnulli Episcopos vel Sacerdotes aut metu compellant, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confessionis suae in alteram partem, quam debeant, literas & scribere, aut pro suarum non requisitione causarum, & aut (quòd deterius est) pro alieni erroris secta scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus & ergastulis retrudi, ut saltem his territi infidius deviant Domini Sacerdotes, & suis saveant voluntatibus. Item ubi supra. c §. 5. Confessio verò in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet, ipso attestante, qui ait: Ex f corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemiae, & cetera, quae sunt ad hæc pertinentia. §. 6. Nec tantum attendenda sunt, quae fiunt, quantum quo animo fiant. & paulò post. §. 7. Amplius autem respicit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quam ad actus, qui per simplicitatem aut per necessitatem fiunt.

Corr. Rom. [a Auctoribus] Ivo habet, si Sacerdotibus, vel auctoribus Ecclesiae, quemadmodum in eadem epistola dicitur, si quis erga Episcopum, vel actorem Ecclesiae, & refertur supr. 2. q. 7. si quis erga. Hoc autem loco in epistola legitur, similiter huiusmodi personis quaedam scripturae, &c. Praecesserant autem cum multa alia, tum quae referuntur in hoc eodem capite, in vers. Est etiam, & ad hanc. Confessum enim est hoc caput ex locis epistolae hinc inde sumptis, ordine non semper servato.

[a Literas scribere] Haec absunt ab originali. Sufficiunt enim illa, quae sequuntur, scripturas facere. Sed ob glossam non sunt expuncta.

C. II. Apostolica auctoritas penitus illicita in irritum deducit juramentum.

Item Nicolaus Papa Episcopus Galliae.

Auctoritatem g venerabilium, praedecessorum nostrorum secuti, & nominatim beatissimi Papae, & Martyris a Alexandri quinti à beato Petro ab omnibus juramentis h & cuiuscunque modi obligationibus, quibus illi sese coacti violentià impiorum obligaverant, absolvimus: & ne illa serventur, vetuimus tam praesentem Archiepiscopum Treverensem, quam ejus praepositum, & omnes, qui tunc temporis capti se illis, quoquo modo obligaverunt: neque ullam eos proinde infamiam vel calumniam, aut à suis bonis sequestrationem unquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, & nostris praedecessoribus sustinere permittimus: sicut per Prophetam Dominus dicit: Dissolve colligationes im-

a Ivo p. 5. c. 241. Pann. l. 4. c. 118. b al. provenire. c rerum. d recludi. orig. e Sup. in hoc eod. cap. f Matth. 15. g Poly. l. 6. tit. 11. h al. juramentis illis. i Esai. 58. pietatis.

impietatis. Quinetiam præfato fratri nostro, filiisque Treverensis ecclesiæ. Illiusque defensoribus hæc in mandatis damus, ut spiritali simul & materiali gladio tandem malignos illos, eorumque fautores insequantur, quosque cum integritate possessiones, vel quacunque res Ecclesiastica hoc facto, vel quocunque pacto distracta seu discreta sunt, revocentur.

Corr. Rom. a Alexandri] Nicolaus citat epist. Alex. 1. de qua re notatum est supra, dist. 19. Si Romanorum.

2 pars. Grat. A fidelitatis etiam juramento Romanis Pontifex nonnullos absolvit, cum aliquos à sua dignitate deponit.

C. III. Pontificalis auctoritas à juramento fidelitatis nonnullis absolvit.

Unde Gregorius Papa.

Alius a item Romanus Pontifex, Zacharias scilicet, Regem Francorum, non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo, quod tantæ potestati erat inutilis, à regno deposuit: & Pipinum, Caroli magni Imperatoris patrem, in ejus locum substituit, omnesque Francigenas à juramento fidelitatis, quod illi fecerant, absolvit. Quod etiam ex auctoritate frequenter agit sancta Ecclesia, cum milites absolvit à vinculo juramenti: quod factum est his Episcopis, qui Apostolicâ auctoritate à Pontificali gradu deponuntur.

Corr. R. § In manuscriptis est, ut in vulgatis, Gelasius Papa Anastasio Imperatori. Cujus Gelasii esse non potest. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo post Gelasium vixerunt. Habetur autem in regesto Gregor. VII. lib. 8. epist. 21. Herimanno, Metensi Episcopo scripta, quam refert Ivo. In qua quidem epistola paulo ante multa ex epistola Gelasii Anastasio Imperatori scripta afferuntur.

C. IV. Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxii.

Item Gregorius VII. b Romana Synodo præfatus, dixit.

Nos c sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, Apostolicâ auctoritate à sacramento absolvimus: & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus, quosque a ipsi ad satisfactionem veniant.

Corr. Rom § a Quosque &c.] Verba hæc non sunt in codice manuscripto Vaticano.

C. V. Antequam reconciliantur, fidelitatem excommunicatis nullas servare cogitur.

Item Urbanus II. Episcopus Vapicensis.

Juratos à milites Hugoni Comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, serviant, prohibeo e. Qui si sacramenta præstiterint, moneantur s, oportere Deo magis servire, quam hominibus. Fidelitatem enim, quam Christiano Principi jurarunt, Deo ejusque Sanctis adversant, & eorum præcepta calcant, nullâ cohibentur auctoritate persolvere.

QUÆSTIO VII.

AEsque Synodali verò audientia Sacerdotem damnari, in Hispalensi II. Concilio, cui Iphorus interfuit, cap. 6. sic prohibetur.

C. I. Sine Concilii examinatione Presbyter vel Diaconus non deiciatur.

Sextâ actione comperimus, Fragitanum Cordubensis Ecclesiæ Presbyterum, injustè olim à Pontifice suo dejectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus ordini suo restituentes, a id denuò adversus præsumptionem nostram & decrevimus, ut juxta prætorum Patrum Synodalem sententiam nullus nostrum sine Concilii

examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum deicere audeat. Nam multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannicâ, non auctoritate canonica damnant. Et sicut nonnulli gratiâ favoris sublimant, ita quosdam odio, invidiâque permoti humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus a enim Sacerdotibus ac ministris totus honorem dare potest, solus auferre non potest. Si enim hi, qui in seculo à dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in servitutis nexum non revolvantur, nisi publicè apud Prætoris ac Præsidis tribunal in foro fuerint accusati, quanto magis hi, qui divinis altaribus consecrati honore Ecclesiastico decorantur? Qui profectò nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegio exui: sed præsentati Synodali judicio, quod canon de illis præceperit, oportet diffiniri.

Corr. Rom. a Restituentes.] Sic est emendatum ex codicibus Conciliorum impressis & manuscriptis. Sic enim apertius declaratur, illam canonice à Concilio esse restitutum, quam ex lectione Graeviani vulgata, restitutum esse comperimus.

§ Nostram] Antea legebatur, vestram. In recentioribus autem Conciliorum editionibus est, novam. Emendatum est ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucensi regio, quemadmodum & paulo post, nullus nostrum, cum antea esset, nullus vestrum. Modesti enim & religiosi Episcopi sibi etiam metuant. Alii verò quedam sunt ex iisdem codicibus emendata.

C. II. Causas Clericorum Episcopus non nisi cum senioribus Ecclesiæ audiat.

Item Gregorius Joanni Episcopo Paucornitano, lib. 11. epist. 49.

Si b quid de quocunque clerico ad aures tuas pervenerit, quod te justè possit offendere, facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita; sed presentibus senioribus Ecclesiæ tux diligenter est veritas perscrutanda: & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

C. III. A quot Episcopis Presbyteri vel Diaconi sunt audiendi.

Item ex Concilio Carthaginiensi a primo c. 11.

Si quis tumidus vel contumeliosus extiterit in majorem natu, vel aliquam causam habuerit, à tribus vicinis Episcopis, si Diaconus & est, qui arguitur; si Presbyter, à sex; si Episcopus, à duodecim Consecratis audiat. Universi Episcopi diserunt; Contemptus debet contumacia & superbiæ in omnibus frangi. Causæ verò pro personis à ab his statuta numero audiantur.

Corr. Rom. § a Carthaginiensi] Sic est emendatum ex vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat, Agathensi primo, cum unicum duntaxat Agathense memoretur.

§ Si Diaconus est,] In vulgatis Conciliorum editionibus legitur, si Diaconus est, arguatur Presbyter, &c.

C. IV. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginiensi II. c. 10.

Felix Episcopus Selemselitanus dixit: Etiam hoc adjicio secundum & statuta veterum Conciliorum, ut si quis Episcopus (quod non optatus f) in reatum aliquem incurrit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis audiat, & à sex Presbyter a, & à tribus Diaconis, cum proprio suo Episcopo.

Corr. R. § a Presbyter,] Sic legitur in Concilio, quod est in codice canonum, c. 12. & Græco, & duobus codicibus Conciliorum Vaticanis, & uno alio perantiquo, & concordat cum

a Suprà, ead. Episcopus. & suprà, dist. 67. Episcopus. b dist. 86. si quis. c al. causa audietur. d al. personis suatur. e 3. q. 8. Suggero. Ansel. l. 3. c. 121. Burch. l. 1. c. 147. Leo p. 5. c. 262. f al. optimum.

a Gregor. 7. l. 8. reg. Ivo p. 5. c. ult. b l. 5. regest. c Pann. l. 5. c. 110. d Pann. l. 5. c. 111. eul. prohibet. f Act. 5. Tom. I.

sequenti capite. In editionibus autem Conciliorum Parisiensibus ac Colonienfis habetur, & à sex Presbyteris, & tribus Diaconis; quemadmodum & in multis Gratiani manuscriptis.

C. V. De eodem.

Item ex Concilio Carthagenensi III. c. 8.

Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accusati, ad-
iuncto sibi ex vicinis locis proprius b Episcopus legiti-
mo numero collegarum, quos ab eodem accusati petie-
rint, id est, unà secum in Presbyteri nomine a sex, in
Diaconi tribus, ipsorum causas discutiat c, eadem dierum
d, & dilationum, & à communione remotionum, & discus-
sione personarum, inter accusatores & eos, qui accusantur,
formâ servatâ: reliquorum autem Clericorum causas etiam
solus Episcopus loci agnoscat & finiat.

Corr. Rom. § a Nomine sex,] Sic in ceteris codicibus
impressis, & manuscriptis, præterquam in editione Coloni-
ensi quatuor tomorum, in qua habetur: Presbyteri nomine
quinque, in Diaconi duobus.

2 pars. Gratian. Solus autem ad exclusionem aliorum
Episcoporum, non suorum Clericorum dicitur, sine quorum
præsentia ejus sententiâ erit irrita.

C. VI. Absque præsentia Clericorum nullius causam
Episcopus audiat.

Unde in Concilio Carthagenensi IV. c. 23. legitur:

Episcopus e nullius causam audiat absque præsentia
suorum Clericorum: alioquin irrita erit sententiâ
Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur.

C. VII. Nisi in Synodo canonicè vocati Sacerdo-
tes damnari non possunt.

Item ex Concilio Hispalensi II. c. 6.

Episcopus f Sacerdotibus ac ministris solus honorem
dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi,
qui in seculo à dominis suis honorem libertatis adepti
sunt, in servitutis jugum non g revocantur, nisi publicè
apud Prætoris, ac Præsidis tribunal in foro fuerint accusa-
ti; quantò magis hi, qui divinis altaribus consecrati, honore
Ecclesiastico decorantur? Qui profectò nec ab uno
damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privile-
giis exui: sed præsentati Synodali judicio, quod canon de
illis præceperit, definiri.

QUÆSTIO VIII.

DE ultima verò questione sic statutum est in Concilio
Neocaesariensi, c. 9. & 10.

C. I. Presbyter, qui ante ordinationem constituitur
se corporaliter lapsurum, postea non
offerat.

Qui b admittit corporale peccatum, & hic postea Pres-
byter ordinatus est, si confessus fuerit, quòd ante ordi-
nationem suam peccaverit, non quidem offerat, maneat
autem i in aliis officiis propter a ejus studii utilitatem.
Nam cetera peccata tenuerunt plurimi etiam ordinatione
privari f. Quòd si de his non fuerit confessus, nec
ab aliquibus potest manifestè convinci, huic ipsi de se pote-
stas est committenda. Similiter & Diaconus, si in eodem
culpæ genere fuerit involutus, sese à ministerio cohibebit.

Corr. Rom. § a Propter ejus studii utilitatem,] Græcè
est, *διὰ τῆς ἀγαθῆς σκοπῆς*, id est, propter studium ac dili-
gentiam, quam ceteroquin adhibet.

§ f Privari,] Græcè legitur, *τῆς ἡμετέρας ἀφύπνου*,
id est, manûs impositionem dimitti: quemadmodum ferè

a Anf. l. 3. c. 123. Burch. l. 2. c. 205. Ivo p. 6. c. 280. b
eum proprio Episcopo. c al. discutiant. d al. dierum dilatione.
e Burch. l. 1. c. 144. Ivo p. 5. c. 214. f Suprà ead. cap.
sexta actione, & dist. 67. Episcopus. g al. nexum non revol-
vuntur. h Rabanus lib. panit. c. 1. Polyc. l. 4. tit. 39. Burch.
l. 2. c. 49. Ivo p. 6. c. 150. Pann. l. 3. c. 151. Cap. 10.
ibid. i al. tamen.

vertit Dionysius, cujus versionem ceteri collectores attulerunt,
hac tamen clausula omisissâ. Nam hæc versio, quam Gratianus
asserit, est priyca, quæ est in collectione Isidori. Ita ex his ver-
bis longè alia elicitor sententiâ, atque auctor glossæ putabit.

C. II. Deservientes altario, si carnis fragilitate
deliquerint, Episcopi arbitrio sub-
jaceant.

Item ex Concilio Herdensi, c. 5.

Hi a, qui altario Dei deservunt, si subito in flenda
carnis fragilitate corruperint, & Domino respiciente
dignè penituerint, ita ut mortificato corpore cordis con-
triti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontifi-
cis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidio-
sus prolixiore tempore ab Ecclesiæ corpore segregare: ita
tamen, ut sic officiorum suorum loca recipient, non possint
ad altiora officia ulterius promoveri. Quòd si iteratò ve-
lut canes ad vomitum reversi fuerint, & veluti fues in vo-
lutabris luti jacuerint, non solum dignitate officii careant,
sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

C. III. Ex ministris Ecclesiæ geniti, in servitu-
tem devocentur ejusdem.

Item ex Concilio Toletano IX. c. 10.

Cum b multæ super incontinentia c ordinis Clericorum
hactenus emanaverint sententiæ Patrum, & nullatenus
ipsorum reformari quiverit correctio morum, utque
adèd sententiâ judicantium protractè commissâ culpa-
rum, ut non tantum ferretur ultio in actores scelerum,
verum & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet
ab Episcopo usque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex
ancillæ, vel ex ingenæ detestando connubio, in honore
constituti filios procreaverint, illi quidem, ex quibus
geniti probantur, canonicè censurâ damnetur: Proles
autem aliena d pollutione nata, non solum hæreditatem
nunquam accipiet, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ,
de cujus Sacerdotis vel ministri igaominia nati sunt, jure
perenni manebunt.

C. IV. Qui constituitur se ante ordinationem pec-
casse, non sacrificet: convictus autem
deponatur.

Item ex Concilio Martini f Papæ, c. 35.

Si quis Presbyter ante ordinationem peccaverit, et post
ordinationem confessus fuerit, quòd antè peccaverit,
non offerat, sed tantum pro religione nomen Presbyteri
portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publicè
fuerit convictus, nec hoc ipsum habeat, ut nomen Presby-
teri portet. Similiter & de Diaconis observandum est, ut
si ipsi confessi fuerint, ordinem Subdiaconi accipiant. b

C. V. De manu Sacerdotis, qui ab Ecclesiâ to-
leratur, licitè Sacramenta su-
muntur.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 71.

Scisitentibus i vobis, si à Sacerdote, qui sive depre-
hensus in adulterio, sive de hoc solâ famâ resperfus est,
debeat communionem suscipere, necne? respondemus.
Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, Sacra-
menta divina polluere, quæ purgatoria cunctarum conta-
gionum existunt: nec potest solis radius per cloacas &
latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahe-
re. Proinde qualicumque Sacerdos sit, quæ sancta sunt,
coquinare non potest. Idcirco ab eo, ulquequòd judicio
Episcoporum reprobetur, communicatio percipienda est:
quoniam mali bona administrando se. tantummodò læ-

a Dist. 50. hi, qui altario. Rabanus l. pan. c. 1. Burch. l.
19. c. 74. Ivo p. 15. c. 87. b Ivo p. 6. c. 425. c al.
innocentia. d al. tali. e al. hæreditatem parentum. f In
cap. Martini Bracar. Ex Conc. Neocesar. c. 9. & 10. g
Burch. l. 2. c. 48. Ivo p. 6. c. 149. Pann. l. 3. c. 150.
h al. retineant. i Extra de cohab. Cler. & mul. c. vestra
duxit. Ivo p. 2. c. 85. Pann. l. 5. c. 13.

dunt:

dunt: & cerea a fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis verò lumen in tenebris administrat: & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. §. 1. Sumite ergò intrepidi ab omni Sacerdote Christi mysteria a, quia b omnia fide c Christi purgantur. Fides d est enim, quæ hunc mundum vincit: & quia non dantis e, sed accipientis sit, dicente f beato Hieronymo G: Ad credendum in anima omni Baptismus est perfectus: & in omni Sacerdote corpus Christi est perfectum. Qui rursus sacre Scripturæ g concordans ait: Priusquam audias, ne judicaveris quemquam: atque ante probationem accusationis illatæ neminem a tua communione suspendas: quia non statim, qui accusatur, reus est, sed qui convincitur, criminolus.

Corr. R. § a [Et cerea] Antè legebatur, &c. Restitutum est ex originali, ex quo alia etiam sunt emendata & addita. § G Hieronymo: Est in epistola de septem gradibus, quemadmodum & quod sequitur, priusquam audias, &c. est iidem superius.

CAUSA XVI.

Quidam Abbas habebat parochialem Ecclesiam: instituit ibi Monachum, ut officium celebraret populo: possedit eum per quadraginta annos sine aliqua interpellatione: tandem querela adversus Abbatem movetur ad Clericis baptismalis Ecclesie, in cujus diocesi parochiana Ecclesia illa consistebat.

1. Hic primum queritur, Utrum Monachis liceat populis officia celebrare, penitentiam dare & baptizare?
2. Secundo, Si contigerit, eos capellas habere Episcopali beneficio, An ab eis sint instituendæ, an ab Episcopis?
3. Tertio, An iura Ecclesiarum præscriptione tollantur?
4. Quarto, Si Ecclesia adversus Ecclesiam præscribat, An etiam monasterium adversus Ecclesiam præscribere possit?
5. Quinto, An capellam in suo territorio edificatum jure territorii sibi vendicare valeat?
6. Sexto, Si Archiepiscopus vel Episcopus sua auctoritate, non judiciaria sententiâ capellam illam irrepserit, An cadat a causa: ut Ecclesia, cui præsidet, non ultra habeat jus rescendi, quod suus pastor illicitè usurpavit?
7. Septimo queritur, Si Laici capellam illam tenebant (ut quibusdam moris est) & in manibus Abbatis eam refutaverint, & ordinandam tradiderint, An consensu Episcopi & Clericorum Abbas possit eam tenere?

QUÆSTIO I.

Quid Monachi officia populis celebrare non possint, multis auctoritatibus probatur: quarum prima est illa sanctæ Nicenæ Synodi, quæ dicitur:

C. I. Monachorum conversatio ab omnibus debet esse discreta.

Placuit b omnibus reidentibus in sancta Nicæna Synodo, ut Monachorum conversatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim Græcè, Latine singularis dicitur. Unde Monachum per omnia singulariter agere oportet. Quamobrem firmiter & insolubilitè omnibus præcipimus, ut aliquis Monachus penitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem, ut iustum est: mortuum non sepeliat, nisi Monachum in monasterio secum commorantem: vel si fortuito quenquam adventientium ibi mori contingerit.

Corr. Rom. § Caput hoc neque in prima Nicæna Synodo, neque in secunda hodie habetur. Est autem aliquid simile in canonibus Nicænis versis ex Arabico, can. 76.

C. II. Monasterii distinctionem, & Ecclesiasticum ministerium quilibet simul tenere non potest.

a al. ministeria. b Act. 15. c al. in fide. d 1. Joan. 5. e al. dantis meritum. f In epistola de septem gradibus, tom. 4. g Eccles. 11. h Anf. l. 5. c. 66. & l. 6. c. 214. Polyc. l. 4. tit. 34.

Item Gregorius Joanni, Ravennati Episcopo, lib. 4. epist. 1.

Nemo a potest & Ecclesiasticis obsequiis b deservire, & in monachica regula ordinatè persistere: ut ipse monasterii distinctionem teneat, qui quotidie in ministerio c Ecclesiastico cogitur permanere.

C. III. Monachi, qui ad Clericatum promoventur, à priori proposito discedere non debent.

Item Innocentius ad Victricium, epist. 2. c. 10.

De Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem pervenerint, statuimus, non debere eos à priore proposito discedere e.

Gratian. Si ergò (sicut Innocentius desinit) à suo proposito eis discedere non licet; & sicut Gregorius testatur, in monastica regula devotè persistere, & Ecclesiasticis obsequiis simul deservire non possunt: patet, quòd parochianis Ecclesiis Monachi præfici non possunt.

C. IV. Monachus non habet officium docentis, sed plangentis.

Item Hieronymus ad Riparium Presbyterum, adversus Vigilantium.

Monachus f non docentis g, sed plangentis habet officium: qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum.

C. V. In populari frequentia Monachi esse non debent.

Item ad Paulinum, de institutione Monachi, epist. 13.

Si b cupis esse, quod diceris, Monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solum habitacula, sed multorum? & infra. §. 1. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos. & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio vel decipere posse, vel decipi. Christianum i, quem senferis tibi aut crebro de nummis loquentem (exceptâ elemosynâ, quæ indifferenter omnibus patet) inquitorem potius habeto, quam Monachum. Præter victum & vestitum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas: ne filiorum panem canes comedant.

C. VI. Monachus pascitur, Clerici pascunt.

Item ad Heliodorum de laude vitæ solitariae, epist. 1.

Alia k causa est Monachorum, alia Clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de altario vivunt, mihi quasi infructuose arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. & infra. §. 1. Mihi ante Presbyterum sedere non licet. Illi, si peccavero, licet, me tradere l Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu.

C. VII. Non licet aliquid Monachis agere sine Presbyterorum consilio.

Item m ad Rusticum.

Ecclēsia n habet Senatam cœtum Presbyterorum. sine quorum consilio nihil Monachis agere licet. Roboam o filius Salomonis idè perdidit regnum, quia noluit audire Presbyteros suos. Senatam quoque Romani habebant, cujus consilio cuncta agebant: & nos habemus Senatam nostrum, cœtum Presbyterorum.

Corr. Rom. § Apud B. Hieronymum in commentariis ad c. 3. Esajæ, unde hoc caput videtur acceptum, hæc leguntur: Roboam filius Salomonis idè perdidit regnum, quia no-

a Ivo p. 3. c. 18. b al. officiis. c al. obsequio. d Polyc. ibid. Anf. l. 5. c. 67. e al. deviare. f Polyc. ibid. Anf. l. 7. c. 128. Ivo p. 7. c. 128. Pann. l. 3. c. 176. g al. doctoris. h Ivo p. 7. c. 2. Pann. l. 3. c. 175. i al. decipi Christianum. Quem orig. k Polyc. ibid. Anf. l. 7. c. 123. l 1. Cor. 12. m Habetur in com. ad c. 3. Esajæ. n Devidedit p. 5. o 3. Reg. 14.

luit audire Presbyteros. Et paulo inferius. Senatù quoque confulta dicuntur, & Principes quondam Romani Consules appellati sunt, vel à consuetudo civibus vel ab agendo cuncta consilio. Et nos habemus in Ecclesia senatum nostrum, cœtum Presbyterorum.

C. VIII. Secundum etymologiam nominis solitariam vitam ducat Monachus.

Item Eugenius Papa.

PLacuit a communi nostro Concilio, ut nullus Monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu presumat, neque penitentiam dare, neque filium de Baptismo accipere, neque baptizare, neque infirmum visitare, neque mortuum sepelire, neque ad Ecclesiam secularem transire, neque aliis qualibuscunque negotiis sese implicare: sit claustrum suo contentus; quia sicut piscis sine aqua caret vitâ, ita sine monasterio Monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit b. §. 1. Agnoscit nomen suum: Monos enim Græcè, Latine est unus: achos Græcè, Latine tristis sonat. Inde dicitur Monachus, id est, unus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo vacet.

Corr. Rom § Anselmus etiam citat ex decretis Eugenii, & ex eodem habetur in vetusto Decretorum libro.

C. IX. Absque Episcoporum consensu Episcopalia jura Monachi non usurpent.

Item Paschalis II. Victori, Bononiensi Episcopo.

PERvenit e ad nos (unde valde miramur) quòd quidam Monachi & Abbates in parochia vestra contra sanctorum Patrum decreta Episcopalia jura & officia sibi arroganter vendicant: videlicet penitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & Ecclesias: eum absque proprii Episcopi licentia, vel Apostolica sedis auctoritate hoc nullatenus presumere debeant: sicut in Chalcedonenſi Concilio, de hujusmodi à sanctis Patribus cautum est, & sub anathematis vinculo Monachis omnibus prohibitum. Mandamus d itaque dilectioni tuae, ut eos convenias, & ne talia deinceps presumant, omnino prohibeas.

C. X. De eodem.

Item Calixtus Papa II.

INTERdicimus etiam Abbatibus & Monachis publicas penitentias dare, infirmos visitare, & unctiones facere; & Missas publicas cantare. Christina & oleum, consecrationes altarium, ordinationes e Clericorum ab Episcopis accipiant, in quorum parochiis manent.

C. XI. Monachi intra claustra morantes, Clericorum officia exterius non ministrent.

Item Alexander II.

Iuxta Chalcedonenſis tenorem optimi Concilii Monachis quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, civitates peragrarè prohibemus, & à populorum prædicatione omnino cessare censuimus: nisi fortè quis de sua anime salute sollicitus, ut eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

C. XII. Monachi, qui sunt in civitatibus, Episcopo debent esse subiecti.

Item ex Concilio Chalcedonenſi, c. 4.

QUI g verè pureque solitariam eligunt vitam, digni sunt convenienti honore a. Et infra. §. 1. Eos verò, qui per civitates singulas, seu possessiones in monasteriis sunt, placet nobis Episcopo esse subiectos, & quieti operam dare, & tque obſervare jejunia & orationes, in locis, in quibus fecerit se Deo devoverunt, permanentes, & neque e communicare Ecclesiasticas b, neque seculares

a Ans. l. 5. c. 75. & l. 6. c. 213. b vivus. c Ans. l. 5. c. ult. d Infra ead. qui verè. e al. ordines. f Ivo p. 7. c. 151. g Concor. Ca. l. 5. c. 25. Polyc. l. 3. tit. 1. & l. 4. tit. 34. Ans l. 5. c. 54. Ivo p. 7. a. 1. Pann. l. 3. c. 174. h al. Ecclesiasticis.

aliquos attrèctare aſtiones, relinquentes propria monasteria: nisi fortè jubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis Episcopo. Et neminem servorum suscipi in monasterium, ut sit cum eis Monachus. nisi cum domini proprii licentia a. Prætereantem verò hæc, decrevimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur. §. 2. Convenit verò civitatis Episcopo curam solitudinemque necessariam monasteriis exhibere.

Corr Rom. § a Honore.] Sequitur continenter c. Quidam Monachorum. infra, 18. q. 2. quod est ex eadem præsa versione, atque caput hoc.

§ 6 Et neque communicare] Græcè est, μήτε ἐκκλησιαστικῶς, μήτε βυζαντινῶς παρενοχλεῖσθαι ἐκκοινωνῶν: id est; neque Ecclesiasticæ, neque secularia negotia turbare, vel iis se immiscere.

Gratian. Hic ita respondetur. Auctoritas illa Nicæna Synodi prohibet Monachos de monasteriis exire, & per capella mortuorum sepulturas celebrare, consuere videlicet more Clericorum ad cuiuscumque exequia celebranda. Caterum si apud monasterium aliquis semetipsum tumulari voluerit, non est prohibendus.

C. XIII. Missæ celebrari, & mortui sepeliri in monasterio non prohibentur.

Unde Gregorius scribit Joanni, Episcopo de urbe veteri, lib. 1. epist. 12.

AGapitus Abbas monasterii sancti Gregorii b insinuavit nobis, plurima se à vestra sanctitate gravamina suffinere: quòd in eodem monasterio Missas prohibeas celebrari: mortuos etiam ibidem interdicas sepeliri. A qua inhumanitate vos hortamur suspendi, & sepeliri ibidem mortuos, Missas celebrari, nullâ ulterius habitâ contradictione permittas.

C. XIV. Non sunt cassanda pie voluntates defunctorum.

Idem Januario, Caralitano Episcopo, lib. 3. epist. 9.

ADmonere e te volucrus, ne pie vivorum aut defunctorum voluntates, tuâ (quod absit) remissione cassentur.

C. XV. Testatoris arbitrium servari oportet.

Item Gelasius Papa.

CONsideratio Ecclesiasticæ utilitatis hoc postulat, ex iusta dispositione a testatore servandum arbitrium.

Corr. Rom. § a Dispositione] In vetustis exemplaribus legitur, dispensatione.

C. XVI. De eodem.

Item ex Concilio Triburiensi, c. 15.

UBicunque a facultas rerum, & opportunitas temporum suppetit, &c. [sicut in eodem capite supra legitur in causa eorum, qui de diocesi ad diocesim transferunt.]

Corr. Rom. § In aliquot vetustis codicibus caput hoc conjunctum est superiori.

Gratian. Ecce his auctoritatibus patet, quòd si quis apud monasterium sepulturam sibi eligere voluerit, liberè à Monachis potest sepeliri. Unde liquido colligitur, prohibitionem illam Nicæna Synodi propter improbitatem circumvagantium esse factam.

C. XVII. Monachi, qui sine licentia Episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.

Unde in Chalcedonenſi Concilio, c. 23. legitur:

QUidam Monachi nihil habentes sibi inunctum à proprio Episcopo, interdum verò etiam illi, qui ab eo fuerant excommunicati, veniunt ad regiam civitatem Constantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati Ecclesiasticæ inferunt, & diversorum domos corrumpunt. Statuit igitur sancta Synodus, hos primum commoneri a, ut exeant à regia civitate: de-

a al. conscientia.] κατὰ γυναικα. b al. Georgii. Polyc. ib. Ans. l. 5. c. 66. Hic aliquot epistole verba omittuntur. c 13. q. 2. ultima. d 13. q. 2. ubique.

mum eos invitos dejici, ac inde per defenforem compelli, ut ad sua loca redeant.

Corr. Rom. § a Commoneri,] *In hac potissimum parte videtur de industria versio prisca in epitomen redacta. Integer canon sic habet:*

ἮΑΔΕΙΝ ἄς ἀρεῶς ἡ ἁγίας συνόδος, ἄς κληρικοί τινες καὶ μὲνέοντες μὲν ἐν ἐκκλησιαστικῇ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, ἐστὶ δὲ ἢτε καὶ ἀκοινωνῆτος γενόμενοι παρ' αὐτῶν, καταλαμβάνοντες τὴν βασιλευσάντων Κωνσταντινουπόλεως, ἐκὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρέψαι, παραχρᾶς ἐμποδίζοντες, καὶ θορυβῶντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέποντες τε ὅκως τινῶν. Ἄρτερον τοίνυν ἡ ἁγία συνόδος, τοὺς τοιούτους ὑπομνησθεῖσθαι μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐκκλησίου ἡ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν ἡ βασιλευσάντων πόλεως, ἢ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασι ἐπιμνησκόντων ἀιαιρητοῦντες, καὶ ἀκούοντας αὐτοῦ, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησίου ἐκβαλεῖσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνων τόπος. *Id est:*

Pervenit ad aures sanctæ Synodi, nonnullos Clericos & Monachos, quibus nihil à proprio Episcopo commissum est, quibusque interdum etiam ab eo communione est interdictum, ad regiam Constantinopolim se conferentes, diu in ea morari, tumultus excitantes, & statum Ecclesiasticum perturbantes, ac domos nonnullorum subvertere. Statuit igitur sancta Synodus, hujusmodi homines primum quidem per defenforem sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ admoneri, ut ex regia civitate exeant: deinde verò, si impudenter agentes iisdem negotiis hæere perseveraverint, ipsos etiam invitos, per eundem defenforem ejici, & ad propria reverti loca.

C. XVIII. *Monachi circumvagantes per defenfores sunt compellendi.*

Item Pelagius Papa Paulino Solitario. a

PROBINUM à Phariæ & Milianum, atque Probinianum c, vel alios pseudomonachos Joanni defensori præcipimus, ut eos debeat detinere; quatenus, si quam deherant suæ contentionis rationem cognoscere, ad nos, ut informentur, debeant exhiberi. Certè, si solâ obstinatione ab Ecclesiastico corpore sunt scissi, in Reatina d (sicut petisti) insula ut exulent, prædicto defensori duximus injungendum.

Corr. Rom. § a Phariæ,] *Sic est emendatum ex Anselmo & Polycarpo, cum antea legeretur, Samariz. Est autem Pharia civitas Dabnatia.*

C. XIX. *Nullus Monachus præter Domini Sacerdotis audeat predicare.*

Item Leo Papa ad Theodoritum Episcopum Cypri, epist. 61. al. 63.

ADJICIMUS e illud etiam, quod nobis propter improbitatem quorundam Monachorum religionis f vestre verbo mandastis per Vicarios nostros, & hoc specialiter statuente, ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat predicare, sive Monachus, sive Laicus ille sit, qui cujuslibet scientiæ nomine gloriatur.

Gratian. *Ecce in hoc capite & vitium est expressum, & generali constitutione evacuatum. Quòd verò penitentiam dare prohibentur, inde est, quia nulli Sacerdotum licet alterius parochianum ligare vel solvere. Monachi autem, etsi in dedicatione sui Presbyteratus (sicut & ceteri Sacerdotes) baptizandi, predicandi, penitentiam dandi, peccata remittendi, beneficiis Ecclesiasticis perfrendi ritù potestatem accipiant, ut amplius & perfectius agant ea, quæ Sacerdotalis officii esse sanctorum Patrum constitutionibus comprobantur: tamen executionem suæ potestatis non habent, nisi à populo fuerint electi, & ab Episcopo cum consensu Abbatis ordinati. Ecclesiasticam verò atque secularum alliones attrahere prohibentur, ut non præsu-*

a al. Salomitano. b Polyc. l. 4. tit. 34. Ansel. l. 7. c. 192. c al. Probianum. d fortasse Rythymna. e Burch. l. 2. c. 158. f al. regionis.

mant sibi patrocina causarum, nisi ab Episcopo commoniti fuerint, nec secularibus causis occupentur, ut resideant cognitores dirimendarum litium.

C. XX. *Monachus defensor fieri non debet. Unde Pelagius scribit Antoninae Patri-*

DE a presentium portitore, quòd defensor factus non est, nulla vobis animi molestia sit: quia verè satis amarissimum habeo de isto proposito ad illud officium homines deducti, in quo nullo modo, quæ à Monachis Deo promissa sunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim est illius habitus & istius officii diversitas. Illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic causarum cognitio, conventiones, adus, publica litigia, & quæcumque vel Ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas possit. Faciat autem Deus, ut tales sint hi, qui vel à nobis in isto habitu nutriuntur, vel in monasteriis crescunt, ut provectà ætate, & vità probatà, non ad litigiorum officia, sed ad Sacerdotium valeant promoveri.

Gratian. *Gelasius tamen (sicut in tractatu de promotionibus Clericorum invenitur, in capitulo illo, Monachus c novitius, &c.) permittit illos ex dispensatione fieri defensores.*

2 pars. *Quòd verò Sacerdotalium officiorum potestatem habeant, testatur Ambrosius, dicens:*

C. XXI. *Clericorum officia celebrare Monachi Presbyteri non prohibeantur.*

DOCTOS ac probos Monachos, Presbyterii honore dedicatos, baptizare, prædicare, penitentiam dare, debita miseris laxare, & decimarum, primitiarum, oblationum vivorum & mortuorum portione justà perfrui debere, moderatà dispensatione commendamus: ut juxta Apostolum d de altario, cui serviunt, viventes, per obsequium Dominicæ plebis panem & vinum immaculatà benedictione transformant in corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi.

Corr. Rom. § *Apud B. Ambrosium nihil tale est inventum: & videtur auctoris alicujus longè recentioris.*

C. XXII. *Beneficiis Ecclesiasticis Monachus Presbyter liberè perfruatur. Item Innocentius Papa.*

SI Monachus ad Clericatum promoveatur, beneficia ei pleniter, & annoræ, & decimæ donentur, absque ulla minoratione & dilatione, ut quantò meliùs possit, juxta possibilitatem suam, quando necessitas exiterit, ad opera Ecclesiastica, & ipsam restaurandam Ecclesiam adjutorium faciat.

C. XXIII. *De eodem. Item Gregorius.*

MODERAMINE e Apostolicæ auctoritatis decernimus, ut Monachi, si Presbyterii honore dedicati sunt, cum ligandi, solvendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro vivis & pro defunctis, portionem juxta f canonem ad suam, proximorumque utilitatem merito perfectionis justitiæ non minus, quàm ceteri Sacerdotes laudabiliter sibi vendicent.

C. XXIV. *Clericorum officia Monachi Presbyteri liberè administrant. Idem.*

EX g auctoritate hujus decreti (quod Apostolico moderamine, & pietatis officio à nobis est constitutum) Sacerdotibus Monachis Apostolorum signatim tenentibus, liceat predicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, penitentiam imponere, atque peccata solvere.

C. XXV. *Monachi Presbyterii honore decorati potestatem habent ligandi & solvendi. Item ex decreto Bonifacii Papæ.*

a Ivo p. 7. c. 23. b al. aliud. c dist. 77. c. ult. d l. Cor. 9. e Anf. l. 7. in fine. f al. justo canone. g Anf. ibid.

Sunt a nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimè quidem, zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, asserentes Monachos, quia mundo mortui sunt & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos: neque penitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotalis officii divinitus sibi iunctam potestatem: sed omninò labuntur. *Et infra.* §. 1. Neque enim beatus Benedictus, Monachorum præceptor almificus, hujus rei aliquo modo fuit interdactor: sed eos secularium negotiorum edixit expertes fore tantummodo. Quod quidem Apostolicis documentis, & omnium sanctorum Patrum institutis non solum Monachis, sed etiam Canonicis maximoperè imperatur. *Nemo h enim a militans Deo implicat se negotiis secularibus.* §. 2. Nos verò tantorum Patrum instituti exemplis (quibus periculosissimum est refragari) credimus à Sacerdotibus Monachis ligandi, solvendi què officium Deo operante dignè administrari, si eos dignè contigerit hoc ministerio sublimari. *Et infra.* §. 3. Decertantes igitur monasticæ professionis Presbyteros Sacerdotalis potentia arcere officio, omnimodò præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum; quia quantò quisque est celsior, tantò est in his potentior.

Corr. Rom. §. *Caput hoc cum nonnullis aliis missum est ex Hispania, descriptum ex vetusto codice Monasterii Populeti, cuius hic est titulus: Ex Concilio Bonifacii Papæ, qui quartus à beato Gregorio: quomodo Monachis liceat cum Sacerdotali officio ubi & ubi ministrare.*

§. *a Nemo enim.] Hæc Scriptura Sententia abest à codice Populeti, & Polycarpo, & Ivone.*

Gratian. *His omnibus auctoritatibus perspicuè monstratur, Monachos posse penitentiam dare, baptizare, & cetera Sacerdotalia officia licitè administrare. Quòd verò populi electione, Episcoporum institutione, & Abbatibus consensu potestatem suam exequi valeant, Hieronymi, Gelasii & Gregorii auctoritate probatur.*

C. XXVI. *Dignè in monasterio vivens, per populi electionem ad Clericatum poterit promoveri.*

At enim Hieronymus ad Rusticum Monachum, epist. 4.

Sic vive in monasterio, ut Clericus esse merearis. *Et 7.* §. 1. Multo a tempore discere, quæ postmodum doceas: & inter bonos semper sectare meliores. Quòd si populus vel Episcopus te in Clericum elegerit, age ea, quæ Clerici sunt.

Corr. Rom. §. *a Multo tempore.] Alia est verborum series & clarior apud B. Hieronymum. Cùm ad perfectam, inquit, ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in Clericum elegerit, agito quæ Clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores. Et infra. Multo tempore discere, quod doceas.*

C. XXVII. *Ad ordinem Clericatus promoveri Monachi possunt.*

Idem ad eundem, eadem epistola superius.

Sic Clericatus te titillat desiderium, discas, quod possis docere, & rationabilem Christo hostiam offeras: ne miles autè, quàm tyro, ne prius magister sis, quàm discipulus. §. 1. Non est humilitatis meæ, neque mensurè iudicare de Clericis, & de ministris Ecclesiarum finitimum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum suum: quem si tenueris, quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. §. 2. Nunc Monachi incunabula, mores què discutimus, & ejus Monachi, qui liberalibus studiis eruditus, in adolescentia jugum Christi collo suo imposuit. Primum què tractan-

dum est, utrùm solus, an cum aliis in monasterio vivere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es.

C. XXVIII. *In loco, quo Abbas judicaverit, Monachum eligatur, & ab Episcopo Sacerdos ordinetur.*

Item Gelasius Papa.

I. **S**i quis Monachus fuerit, qui venerabilis vitæ merito Sacerdotio dignus videatur, & Abbas, sub cuius imperio Regi Christo militat, illum fieri Presbyterum petierit, ab Episcopo a debet eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari: omnia, quæ ad Sacerdotis officium pertinent, vel populi, vel Episcopi electione providè ac justè acturus.

Corr. Rom. §. *a Episcopo.] In duobus vetustis codicibus legitur, ipso.*

C. XXIX. *Tempore maturitatis Ecclesiasticæ Monachi promoveantur ordinibus.*

Item Syricus Papa ad Himerium, epist. 1. cap. 13.

Monachos a quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officiis aggregari & optamus & volumus: ita ut qui intra tricimum ætatis annum sunt digni in minoribus, per gradus singulos crescente tempore promoveantur ordinibus, & sic ad Diaconatus vel Presbyterii insignia mature ætatis consecratione perveniant: nec statim saltu ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus superius præfiximus, tempora fuerint custodita.

C. XXX. *Ecclesiastica officia nec avidè elatione Monachi suscipiant, nec blandiente desidia respuant.*

Item Augustinus ad Eudoxium, epist. 81.

Vos h autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque ad finem perseveretis: ac si quam operam vestram mater Ecclesia desideraverit, nec elatione avidè suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis; sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui diriget mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas. Nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis: cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis.

C. XXXI. *Gelasius à quendam Rufinum Monachum jubet Sacerdotem fieri, & in quadam basilica ordinari.*

Item Pelagius Papa Bono, Episcopo Savinati.

In e parochia tua, basilica S. Laurentii, quæ in possessione filii & Consularii nostri, viri magnifici Theodori fundata est, officium Presbyteri deesse cognovimus. Et quia præfatus filius noster nobis retulit, se invenisse Rufinum quendam Monachum, olim sibi vitæ, religionis, & moribus comprobatum, & hunc postulat ibi Presbyterum consecrari, (quod subito fieri nos prorogata observantia non acquievimus;) idè dilectio tua his literis acceptis, sabbatho veniente faciat eum Diaconum: & si Deus voluerit & vixerimus, medianà hebdomadà Presbyterum faciemus; quatenus superveniente Paschali festivitate sacra ministeria in memorata basilica à persona competenti valeant adimpleri.

a *Anf. ibid. Polyc. l. 4. tit. 34. Ivo p. 7. c. 22. b 2. Timothy. 2. c Ivo p. 6. c. 4.*

a *Polyc. l. 2. tit. 31. Anselm. l. 7. c. 101. Ivo p. 6. c. 53. b Pann. l. 3. c. 179. c Pfabn. 24. d Pelagius. e Polyc. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 96. ex Gelasio. f al. prærogata.*

C. XXXII. *Qui de Clerico Monachus efficitur, proprio Episcopo ordinante poterit eligi & consecrari.*

Item Gregorius l. 1. regesti, epist. 40.

SI quem à Clericatu in monasticam conversationem venire contigerit, si talis vitæ Monachus fuerit, ut Episcopus, cui antea militaverat, eum dignum Sacerdotio prævideat, in loco, quo judicaverit, eligi poterit, & ordinari.

Corr. Rom. § Verba ipsa B. Gregorii hæc sunt: Si quos autem à Clericatu in monasticam conversationem venire contigerit, non liceat eis ad eandem, vel aliam Ecclesiam, quarum pridem milites fuerant, suâ voluntate deinde remeare, nisi talis vitæ Monachus fuerit, ut Episcopus, cui antea militaverat, Sacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari.

C. XXXIII. *Sine testimonio Abbatis ad Clericatus officium Monachi non eligantur.*

Item ex Concilio Agathensi, c. 27.

MONACHI a vagantes ad officium Clericatus (nisi eius testimonium Abbas suus dederit) nec in civitatibus, nec in parochiis ordinantur. *a. & 7. §. 1.* Si enim accesserit fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis præsumat Episcopus.

Corr. Rom. § a Ordinantur.] In Concilio ipso sequitur c. fm. infra 20. q. 4.

C. XXXIV. *Cum Abbatis voluntate Monachi ordinantur, quos pro utilitate Ecclesiæ Episcopus ordinare voluerit.*

Item ex Concilio Ilerdensi, c. 3.

CUM pro utilitate Ecclesiæ aliquos Monachorum Episcopus probaverit in Clericatus officio promovendos, cum Abbatis voluntate debent ordinari. Ea verò, quæ in iure monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo dicecensanâ lege ab Episcopis contingantur.

C. XXXV. *Sine Abbatis a imperio Ecclesiastica ministeria Monachi celebrare non præsumant.*

Item ex Concilio Tarraconensi, c. 11.

MONACHI à monasterio foras egredientes, ne aliquid ministerium Ecclesiasticum præsumant agere, prohibemus: nisi fortè cum Abbatis imperio. Similiter, ut nullus eorum, id est, Monachorum, forensis negotii susceptor vel executor existat, nisi quod monasterii exposcit utilitas, Abbate sibi nihilominus imperante.

Corr. Rom. § Sine Abbatis] Talis est rubrica in ple-risque vetustis. Nam in vulgatis erat: Sine Abbatis imperio ad Clericatus officium Monachi non eligantur.

C. XXXVI. *Ad Clericatus militiam non eligantur desertores monasteriorum.*

Item Augustinus ad Aurelium, epist. 76.

LEGI b epistolam benignitatis tuæ de Donato & fratre ejus, & quid responderem, diu fluctavi. Sed tamen etiam atque etiam cogitanti, quid sit utile salutis eorum, quibus in Christo nutriendis servis, nihil mihi aliud occurrere potuit, nisi non esse istam viam vianam servitii Dei, ut se facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores. Et ipsis enim facilis c lapsus, & ordini Clericorum sit indignissima injuria, si desertores monasteriorum ad militiam Clericatus eligantur; cum d ex eis, qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatores, atque meliores in Clerum assumere soleamus: nisi fortè (sicut vulgares dicunt) malus Choraula, bonus Symphonicus est; ita iidem ipsi vulgares de nobis jocabuntur, dicentes: Malus Monachus, bonus Clericus est. Nimis dolendum, si ad tam ruinofam superbiam

Monachos furrigamus, & tam gravi contumeliâ Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus: cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, si adit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas. Scd de istis credo arbitrata sit beatitudo tua, quod nostrâ voluntate (ut suis potius corregionalibus utiles essent) de monasterio recessissent. Sed falsum est: spontè abierunt, spontè deseruerunt, nobis, quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus.

3. pars. Gratian. His omnibus auctoritatibus monstratur, quod Monachi, qui sunt à populo electi, & ab Episcopo cum consensu sui Abbatis sunt ordinati, legitime potestatem suam exequi valent. Illud verò Gregorii: Nemo a potest obsequiis Ecclesiasticis deservire, &c. de illis intelligendum est, qui in numero Cardinalium vel Episcoporum ordinati, monasterii sui dispensationem sibi reservare contendunt.

C. XXXVII. *Pro Abbatis vel Monachi promotione nullo modo graventur monasteria.*

Unde idem Gregorius scribit Mariniano Episcopo Ravennati, lib. 6. epist. 40.

seu c. 204.

NE pro b cuiuslibet Monachi aut Abbatis promotione onus fortasse aliquod monasteria sustineant, studendum vobis est, ut si quispiam Abbatum aut Monachorum ex quocunque monasterio ad Clericatus officium, vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulterius, ut diximus, potestatem.

C. XXXVIII. *Qui Ecclesiis quoquomodo militant, Abbates monasteriorum esse non possunt.*

Idem Maximiano Syracusano Episcopo, lib. 3. epist. 11.

PResbyteros c, Diaconos, ceterosque cuiuslibet ordinis Clericos, qui Ecclesiis quoquomodo a militant, Abbates per monasteria esse d non permittas: sed aut admittis & Clericatus militiam monasticis non promoveantur ordinibus, aut si in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his præ sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus.

Corr. Rom. § a Quoquomodo] Hæ vocis absant ab originali impresso & manuscripto.

§ Admissa] Sic in vetustis quoque codicibus Gratiani, & epistolarum B. Gregorii, & ceteris earundem editionibus, præter antiquam Parisiensem, in qua, & apud Anselmum legitur: Aut ommissa Clericatus militiam monasticis promoveantur ordinibus.

Gratian. Hoc vel generaliter, vel speciali privilegio dictum potest intelligi: sicut & de quodam monasterio in reglo Gregorii legitur hoc modo.

C. XXXIX. *De quodam Xenodochio, cujus Abbas ad Episcopatum eligi prohibetur.*

Hinc est etiam, quod Xenodochium, atque e monasterium, quod in eodem Francorum regno constitutum est, quia per ambitiones & contentiones quorundam non canonicè tractabatur, à perveritate malorum liberare cupiens præcepit, ut sine regali provisione f, & Monachorum electione nullus ibi Abbas aliqua unquam subreptione introduceretur. Præcepit etiam, ut ejusdem monasterii Abbas nunquam ad Episcopatum eligeretur: ne fortè occasione Episcopatus Abbatis aliquid detrimenti pateretur. Quod Privilegium ita est illius Ecclesiæ, ut communem legem Regibus vel Abbatis omnino dare non possit. Non enim quod uni sigillatim conceditur, statim omnibus convenit.

a Sup. ead. c. nemo. b al. per promotionem. c Anf. l. 7. c. 163. Polyc. l. 3. tit. 15. d fieri] orig. e al. seu. fal. providentia.

Corr.

*a Ivo part. 3. cap. 157. b Ivo p. 7. c. 7. c al. fa-
cillior. d Pann. l. 3. c. 130.*

Corr. Rom. Auctor hujus capituli refert constitutionem B. Gregorii de Abbate Xenodochii in civitate Augustodunensi, quæ habetur Eb. 11. regest. epist. 10.

Gratian. Superiori auctoritate non prohibentur Abbates Sacerdotes fieri, cum B. Benedictus jubcat Abbatem fratribus egredientibus & regredientibus benedictionem dare, quod non nisi Sacerdotum est. Lectionem quoque Evangelii similiter Abbatibus ad legendum tribuit, quam subsequenti oratione legere similiter Sacerdotalis officii est. Sed tales Sacerdotes vel Diaconos fieri prohibet, qui in Ecclesiastica militia cogantur jugiter permanere §. 1. Item illud Hieronymi ad Riparium Presbyterum: Monachus a non docentis, sed plangentis habet officium, & ad Heliodorum: Alia b causa est Monachi, alia Clerici. & ad Rusticum: Sine c consilio Presbyterorum Monachis nihil agere licet. non ita generaliter intelligendum est, ut nulli Monachorum liceat docendi officium assumere: ne B. Gregorium, aut Augustinum Anglorum Episcopum, beatum quoque Martinum, innumeros etiam, quos de Monachica conversatione ad summum Sacerdotii gradum Scriptura testatur esse promotos, cogantur negare officium docendi habuisse: aut in die consecrationis sue asserant eos à priori proposito discessisse: quod (ut Innocentius testatur) nulli facere licet. Voluit ergo Hieronymus distinguere inter personam Monachi & Clerici, ostendens, quid cuique ex proprio officio conveniat. §. 2. Aliud enim convenit cuique ex eo, quod Monachus est: aliud ex eo, quod Clericus est. Ex eo, quod Monachus est, sua & aliorum peccata defendi debet officium: ex eo, quod Clericus, docendi & pascendi populum. §. 3. Monachos vero usque ad tempus Eusebii, Zozimi & Syrici, Monachos simpliciter & non Clericos fuisse, Ecclesiastica testatur historia. Idem etiam Hieronymus a refert, Monachos Scythiæ à conventu in unum, ut Sacerdotem sibi invenirent, qui eis Missarum solennia celebraret.

Corr. R. §. a Hieronymus] Jo. Andrea ait esse in epist. de oper. & simul Monachorum. In tomo autem secundo operum ipsius B. Hieronymi, in epist. 60. quæ est Epiphani ad Joannem Hierosolymitanum, ab eo Latine reddita, legitur Epiphanium ordinasse Presbyterum Monachis poscentibus, qui eis Domini sacramenta conficeret. Erat autem monasterium in diacepsi Joannis.

C. XL. Omnes Clerici vel Monachi tutela immunitatem habere debent.

Item Leo Augustus lib. 1. Codicis, de Episcopis & Clericis: lege 52.

Generaliter sanctimus, omnes viros reverendissimos Episcopos, nec non Presbyteros, five Diaconos & Subdiaconos, & præcipue Monachos, licet non sint Clerici, immunitatem ipso jure omnes habere tutelæ, five testamentariæ, five dative, five legitimæ: & non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ: non solum pupillorum & adultorum, sed & furiosorum, & surdorum, & muti, & aiarum personarum, quibus tutores vel curatores à veteribus legibus dantur. §. 1. Eos tamen Clericos & Monachos hujusmodi habere beneficium sanctimus, qui apud sacrosanctas Ecclesias vel monasteria permanent, non divagantes, neque circa divina ministeria delicti: cum propter hoc ipsum beneficium eis indulgemus: & ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministeriis inhaereant. §. 2. Et hoc non solum in veteri Roma, vel in hac regia civitate, sed in omni terra, ubicunque Christianorum nomen colitur, obtinere sanctimus. §. 3. Novarum etiam collationum, & sordidorum munerum immunitatem acceperunt. Unde Constantinus cunctis scribit Clericis tit. eodem f. lege primæ. Juxta sanctionem, quam dudum a meruisse perhibemini, fundos & mancipia vestra nullis novis collationibus obligabit: sed vacatione gaudebitis. Item Imperator Honorius & Theodosius eodem libro, titulo de sacrosanctis Ecclesiis, lege 5. §. 4. Placet rationabilis Concilii tenore perpenso, districta moderatione præscribere, à quibus specialiter necessitatibus singularum urbium Ecclesiæ habeantur immunes.

a Sup. ead. Monachus. b Sup. ead. alia causa. c Sup. ead. Ecclesia. d al. Scotiæ. e al. indulgentiæ. f Et in Cod. Theod. l. 16. tit. 11. §. 8. ex Constantio. g Et in Theod. ibid. c. 49.

Prima quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne prædia usibus caelestium secretorum dedicata, sordidorum munerum face vexeantur, nil extraordinarium abhinc, superinductumve flagitetur: nulla translationis a sollicitudo signetur b: postremo nihil præter canonicam illationem & nisi quam adventitiæ necessitatis sarcina repentina poposcerit, ejus functionibus adscribatur. Si quis contra venerit, post debita ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, exilio deportationis perpetuo c subdatur.

Corr. Rom. § In codice Justiniani hæc lex ipsi Justiniano tribuitur, non Leoni.

§ a Meruisse] In codice Justiniani legitur, meruisse & vos, & mancipia, &c. in Theodosiano, meruisse perhibemini & vos, & mancipia, &c.

§ & Illationem.] In vulgatis codicibus sequebatur, nisi quam si adventitiæ. In codice Justiniani vulgato legitur, & quam adventitiæ. in manuscripto, & Huloandri non est copula. In codice Theodosiano, quod adventitiæ. In plerisque vetustis Gratiani, præterquam adventitiæ. Dicitur vero, si, abest ab omnibus, & idem inducta.

Gratian. Hoc idem datur intelligi de Verbis B. Sylvestri, qui obedientiam minorum erga majores assignans ait: Abbas & Oltario, Monachus Abbati sit subditus. Suprà in tractatu ordinandorum. Ostendit ergo Hieronymus, quod simpliciter Monachis nihil liceat agere sine consensu Presbyterorum. Nec officium docendi sibi assumere liceat sine auctoritate Clericorum, nisi forte sint divini gratia intuitu communiti: sicut beatus Gregorius e refert in dialogo de beato Benedicto, qui homines montis Cassini ad fidem adduxit, & aram Apollinis, quæ erat ibi erecta, subvertit: & de l. quadam Equitio, cui Angelus in somnis apparuit, & eum ad prædicandum misit: qui cum de vitio lingue conquereretur, Angelus phlebotomo linguam ejus tetigit, & totum illud vitium curavit. §. 1. Quod vero Hieronymus seipsum talibus connumerat, tale est, quale illud Apostoli ad Philippenses g: Quicumque imperfecti b sumus, hoc sentiamus. seipsum imperfectis connumerans. Hinc idem Hieronymus alibi ait: Natus in paupere domo, & tugurio rusticano. & 7. Nos suffarinati auro. se famelicum fastidientibus mella, pauperem divitibus connumerans: suprà ubi agitur de Clericis, qui propria relinquere volunt. Cap. Gloria & Episcopi. §. 2. Ecclesiasticè monstratum est, quod Monachis Presbyterii honore decoratis, à populo electis, ab Episcopo institutis, eadem liceant, quæ & aliis Sacerdotibus. Probat hoc etiam ex similitudine consecrationis. Non enim in consecratione eorum aliud dicitur, & aliud in consecratione aliorum. Utrique enim in commune à Domino benedictionem infundi Episcopus omnix deposcit. Et dum consecrat, cunctis sacerdotibus sigillatim dicit: Consecrentur & sanctificentur, Domine, manus istæ, ut quicquid consecraverint, consecratum sit, & quæcunque benedixerint, benedicta sint. Ecce communis est benedictio. Unde igitur divortium: Sicut ergo in benedictione utriusque communem nascuntur potestatem; ita in institutione communiter assuequantur potestatis executionem. §. 3. Ceterum absque Episcoporum licentia non solum Monachis, sed etiam omnibus generaliter Clericis potestatis executio inter dicitur.

C. XLI. Sacerdotalia sine permisso Episcoporum non agant Presbyteri.

Unde Clemens epist. 3.

Cunctis i fidelibus, & summopere omnibus Presbyteris, & Diaconis, & reliquis Clericis attendendum est, ut nihil absque Episcopi proprii licentia agant: non utique Missas sine ejus jussu quispam Presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet, nec quicquam absque ejus permisso faciat.

a al. translatione.] al. translationum. b al. gignatur. c al. perpetua nullitetur. d dist. 93. A Subdiacono. e Lib. 2. dist. c. 8. f Lib. 1. c. 4. g Philipp. 3. h Apud Apostolum legitur, perfecti. i In epistola ad Nepotianum. In epistola ad Paulinum. k 12. quest. 2. gloria. l. Burcb. l. 2. c. 93. Ivo p. 2. c. 127. & p. 6. cap. 90. 4 ps.

4 ps Gratian. *De his vero, qui intra Monasterii claustra consistunt, quibus populus ad regendum non committitur, queritur, Utrum dare, vel accipere decimas debeant? In quibus hæc discretio seruanda est, ut de agris & vineis, quæ ad proprium stipendium coluntur, decimas sibi retineant. Si enim decime à populo filiis Levi reddebantur pro ministerio, quo Domino deserviebant in tabernaculo, offerendo sacrificia & holocausta pro populo; patet, quod Monachi de propriis prædiis non magis, quam alii Sacerdotes decimas solvere coguntur. §. 1. Sed dicitur, quod prædia Monachorum, siue pretio sint emptia, siue pro salute animarum oblata, antequam in ius eorum venissent, baptismalibus Ecclesiis, siue quibuslibet aliis primitiis & decimas persolvebant: illæ autem Ecclesie suo iure privari non possunt.*

C. XLIII. *Qui res suas alicui delegaverit, decimationum proventum priori Ecclesie auferre non poterit.*

Unde in Maguntinensi Concilio statutum invenitur.

II. *Si a quis Laicus, vel Clericus, vel utriusque sexus persona, proprietatis suæ loca, vel res alicui dare delegaverit, decimationum proventum priori Ecclesie legitime assignatum inde abstrahere nullam habeat potestatem. Quod si facere tentaverit, talis traditio irrita priorius ducatur, & ipse ad emendationem Ecclesiasticâ coercatur censurâ.*

C. XLIII. *Antiquiores Ecclesie nec decimis,*

nec ullâ possessione priventur.

Item ex Concilio Cabilonenfi. b

Ecclesie c antiquitus constituta, nec decimis, nec ullâ possessione priventur, ita ut novis Oratoris tribuantur.

C. XLIV. *Antiquiores Ecclesie propter novam iustitiam suam non perant.*

Item ex Concilio Vormaciensi.

Quicumque d voluerit in sua proprietate Ecclesiam edificare, & consensum, & voluntatem Episcopi haberit, in cuius parochia est, licitum sit. Veruntamea omnino providendum est Episcopo, ut aliæ Ecclesie antiquiores propter novam suam iustitiam aut decimas non perdant, sed semper ad antiquiores Ecclesias persolvatur.

Corr. Rom. § Burchardus etiam & Ivo citant ex Concilio Vormaciensi, c. 6. quo loco in eo, quod extat, habetur aliquid ad hanc rem faciens.

Gratian. Decimas autem baptismalibus Ecclesiis persolvendas, Leo Papa IV. affirmat, dicens:

C. XLV. *Baptismalibus Ecclesiis decimæ dari debent.*

De decimis iusto ordine non tantum nobis, sed etiam majoribus nostris visum est plebibus tantum, ubi sacrosancta baptismata dantur, debere dari.

Corr. Rom. § Ivo ferè eadem citat ex Gelasio: sed Anselmus & Polycarpus ex Leone, ut Gratianus.

Grat. Si ergo nulli licet decimationum proventum à priori Ecclesia, cui assignatus fuerat, abstrahere, si ius antiquioris Ecclesie novis tribuendum non est, si decimæ tantummodo baptismalibus Ecclesiis danda sunt; patet, quod Monachi ex propriis prædiis decimas dare coguntur. Sed & illa auctoritas Maguntinensis Concilii & de venditore vel donatore loquitur, definiens, quod ille, qui vendit aut donat, non potest proventum decimationum illi Ecclesie detrabere, cui prius legitime fuerat assignatus. Monachi autem decimas & primitiis non auctoritate vendentis, vel donantis, sed auctoritate eiusdem Concilii, & Paschalis Papæ detinent: à quibus definitum est, ut Monachi de propriis prædiis decimas non solvant.

C. XLVI. *Non persolvant de propriis prædiis Abbates & Episcopi decimas.*

Sic enim in Maguntinensi à Concilio statutum est:

Questi b sunt præterea quidam fratres, quod essent alii qui Episcopi & Abbates, qui decimas non siverent dari ad c Ecclesiam, ubi illorum coloni Missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi & Abbates de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias suas a deferri faciant: familia d verò eorum ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt.

Corr. Rom. § Caput hoc in nullo Concilio Maguntino, quod extat, habetur, sed in Cabilonenfi, unde citant Burchardus & Ivo. In libro Vaticanæ Bibliothecæ, in quo sunt duo Concilia Urbani II. Placentinum & Melphicense, hæc etiam leguntur: Perlatum est ad sanctam Synodum, quid sint quidam Episcopi & Abbates, qui colonos ad se pertinentes non siverent decimas dare ad Ecclesias, ubi Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut Episcopi & Abbates de vineis, vel agris, ac frugibus, quæ ad suum, vel fratrum usum laborant, decimas sibi pro benedictione, vel hospitum susceptione habeant: familia verò ibi dent decimas suas, ubi per totum anni circulum Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

§ a Sus] Vox ista abest ab ipso Concilio, & ceteris collectoribus: sunt etiam nonnullæ aliæ varietates, quæ indicatæ sunt in margine.

C. XLVII. *De propriis laboribus Monachi & Canonici decimas minime solvere cogantur.*

Item Paschalis II.

Decimas e à populo Sacerdotibus ac Levitis esse reddendas, divinæ legis sanxit f auctoritas. Ceterum à Monachis, siue Clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, ut milites, aut Episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorqueere debeant. Unde B. Gregorius sic ait: *Communi g vilitate viventibus jam de faciendâ portione, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquendum? cum omne quod superest, in causis piis ac religiosis erogandum sit, dicente b Domino: Quod superest, date elemosinam: & ecce annia munda sunt vobis.*

§ ps Gratian. Quod autem dicitur, quod antiquiores Ecclesie propter novam, nec decimas, nec ullâ possessione priventur, non ita intelligendum est, ut nullo modo credatur licere Episcopo aliquam partem possessionum, vel decimationum unius Ecclesie alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos Episcopatus in unum potest redigere; ita & unus proprio consentiente Episcopo in duos potest dividi, vel etiam Metropolitanò invito quælibet Ecclesia ab ejus jurisdictione Apostolicâ eximi auctoritate.

C. XLVIII. *Duos Episcopatus in unum redigere Apostolica potest auctoritas.*

Unde Gregorius Papa scribit Benenato Episcopo, lib. 2. epist. 31.

ET i temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam, etque Miscenam a unire debeamus Ecclesias, quoniam nec longo itineris spatio à se sejunctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populû

a 13. q. 1. c. ult. Burch. l. 3. c. 241. Ivo p. 3. c. ult. b Arelat. 4. c. 20. Capri. l. 2. c. 36. Magunt. 3. sub Anselpho, c. 22. & sub Carolo, c. 41. & in Rhemenfi Tractatiano, c. Deusdedit p. 3. Burch. l. 3. c. 9. Ivo p. 3. c. 12. d Burch. l. 3. c. 7. Ivo p. 3. c. 9. e 31. q. 1. Ecclesiæ. §. Item Leo. Polyc. l. 3. tit. 1. Deusd. p. 3. Ansel. l. 5. c. 53. Ivo p. 3. c. 151. f supr. ead. s. quis Laicus.

a In Cabilonenfi sub Carolo Magno, c. 19. b Ansel. l. 5. c. 57. Burch. l. 3. c. 122. Ivo p. 3. c. 198. Pann l. 2. c. 59. c al. Ecclesiis, ubi illi coloni. d al. familia det. e Deusd. p. 3. f Num. 18. g communiter autem viventibus] in orig. Gregorius cum aliis etiam verborum varietatibus. h Luc. 11. i Ansel. l. 6. c. 108. Polyc. l. 3. tit. 30.

multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant Sacerdotes. Quia igitur Cumani castri Sacerdos cursum vite hujus explevit, utrasque nos Ecclesias presentis auctoritatis paginam unisse tibi commisisse cognosce, propriumque utrarumque Ecclesiarum scito te esse Pontificem. Et idem te, quocumque tibi de earum patrimonio, vel Clerici ordinatione, sive promotione, juxta canonum statuta visa fuerint ordinare atque disponere, habebis ut proprius revera Sacerdos liberam ex nostre auctoritatis consensu atque permissione licentiam. Ubi vero commodius atque utilius esse perpexeris, ibi habitato: ita sane, ut alteram Ecclesiam, cui corporaliter presens non es, sollicita, providentique cura disponas, quatenus divina illic mysteria a solemniter auxiliante Domino peragantur.

Corr. Rom. § a Milenatum] Sic emendatum est ex vetusto codice B. Gregorii: *quamvis in vulgatis, sicut etiam apud Gratianum, esset, Multitanam.*

C. XLIX. *Duos Episcopatus in unum redigere Apostolica valet auctoritas.*

Idem b Joanni Episcopo Velterno, lib. 2.
epist. 35.

Postquam e hostilis impietas diversarum civitatum ita (peccatis facientibus) desolavit Ecclesias. ut reparandi eas spes nulla, populo deficiente, remanserit, majori valde cura constringimur, ne defunctis earum Sacerdotibus, reliquis plebis nullo pastoris moderamine gubernatis, per invidia fidei hostis callidi rapiantur (quod absit) insidiis. Hujus ergo rei sollicitudine sapere commoti, hoc nostro fedit cordi consilium, ut vicinis eas mandaremus Pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tue curam, gubernationemque Triumtabernenisium a Ecclesia providimus committendam: quam tuæ Ecclesie aggregari uniriq; necesse est; quatenus utrarumque Ecclesiarum Sacerdos recte, Christo adiutore, possis existerere: quæque tibi de ejus patrimonio, vel Cleri ordinatione, seu promotione vigilantia ac canonica visa fuerint cura dispone: quippe ut Pontifex proprius liberam habeas d ex presenti nostra permissione licentiam.

Corr. Rom. § Triumtabernenisium] in vulgatis legebatur. Treverensium. Emendatum est ex aliquot vetustis, & originali, & Joanne Diacono. Nam, ut is testatur, hæc epistola scripta est Joanni Episcopo Velterno. Oppidum autem triumtabernarum Veltiris vicinum est.

C. L. *Non habeant Episcopum dioceses, quæ nunquam habuerunt.*

Item ex Concilio Carthaginensi e II. c. 5.

Felix f Episcopus Selemselitanus dixit: Etiam si hoc placet, sanctitati vestre insinuo, ut dioceses, quæ nunquam Episcopos habuerunt g, non habeant, & illa diocesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium a. Secundum autem hanc prosecutionem & sanctitas vestra æstimet, quid fieri debeat. Ab universis dictum est. Placet.

Corr. Rom. Proprium] In Concilio ipso sequuntur hæc: Et si accedente tempore, crescente fide Dei, populus multiplicatus desideraverit proprium habere rectorem, ejus videlicet voluntate, in cuius potestate est diocesis constituta, habeat Episcopum.

§ 6 Prosecutionem] Emendatum est hic locus ex originali impresso & manuscripto. Nam antea legebatur: Secundum hanc prosecutionem sanctitatis vestre est æstimare.

C. LI. *Nisi cum voluntate Episcopi dioceses, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios Episcopos.*

Item ex Africano Concilio b c. 20.

Multis i Conciliis hoc statutum est a cœtu Sacerdotum, ut plebes, quæ in diocibus ab Episcopis reti-

a al. ministeria. b Joannes Diacon. l. 3. c. 15. c 7. q. 1. temporis qualitas. Ansel. l. 5. c. 24. Polyc. l. 1. tit. 9. d al. habebis. e Et in Toletano l. 2. c. 4 f Burch. l. 1. c. 33. g al. acceperunt. h Et in Carthag. 3. c. 42. i Burch. ibid.

entur, quæ Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus Episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores. a

Corr. Rom. § a Rectores. In Concilio Africano & Carthaginensi sequitur, id est, Episcopos: quod additur etiam in glossa.

C. LII. *Apostolica auctoritas à jurisdictione Archiepiscopi Episcopos valet eximere.*

Item Gregorius Joanni Episcopo Lariseo, lib. 2.
indict. 11. epist. 7. seu c. 46.

FRater a noster Hadrianus Thebanæ civitatis Episcopus, ad Romanam urbem veniens, lacrymabiliter est conquestus de quibusdam capitulis, se à fraternitate tua, nec non à Joanne, primæ Justinianæ b Episcopo, non legitime neque canonicè condemnatum. Et infra. §. 1. De nequissimo autem, damnandoque ejus iudicio aliàs sumus, juvante Domino, tractaturi. Hadrianum verò Episcopum reperimus, & tuo contra Sacerdotales mores odio laborasse & nullo jure pecuniariis in causis cum fraternitatis tue condemnatum fuisse sententiâ. §. 2. Quia igitur & ab antefato Joanne primæ Justinianæ Episcopo contra jus, canonesque depositus, honoris sui gradu carere non potuit, in sua eum reformati Ecclesia, atque in propriæ dignitatis ordinem decrevimus revocari. Et cum oportuisset te ex eo Dominici corporis communionem privari, quod admonitione e sanctæ memoriæ decessoris nostri contemptâ (per quam eum, Ecclesiamque ejus de tue jurisdictione potestatis exemit) rursus in eis aliquid tibi jurisdictionis servare præsumperis, tamen nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramentum interim conservantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo, Ecclesiamque ejus omnem ante habite sue potestatem jurisdictionis abstineat: & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa vel fidei vel criminis, vel pecuniaria adversus præfatum Hadrianum Consecratorum nostrum potuerit evenire, vel per eos, qui nostri sunt, vel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris est questio, cognoscatur: vel hæc ad Apostolicam sedem, si ardua est, deducatur: quatenus nostra audientique tibi sacramentum decedat. Quod si contra hæc, quæ statuimus, quolibet tempore seu quolibet occasione vel surreptione venire tentaveris, sacrâ scias te communionem privatum, nec eam te, excepto ultimo vite tue tempore, nisi concessa Romani pontificis decernimus jussione percipere a, & paulo post. §. 3. Res autem vite sacras, sive alias mobiles, immobilisque ejus Ecclesie, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiam nobis oblatam presentibus annedimus literis) sine aliqua ei dilatione fraternitas tua restituat. De quibus, si qua inter vos questio vertitur, volumus, ut apud responsum nostrum in urbe regia ventiletur.

Corr. Rom. § a Percipere.] Hic in epistola interjicitur cap. hæc d consona §. 25. q. 1.

Gratian. Si autem necdum in diocesi alicujus Episcopi illa loca assignata fuerint, ex vigore Apostolicæ sedis proprium Episcopum accipiant.

C. LIII. *Ubi multitudo fidelium excrevit, ibi Episcopi sunt ordinandi.*

Unde Gregorius junior scribit Bonifacio Episcopo, epist. 1.

PRæcipimus, ut juxta sacrorum canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeat ordinare Episcopos: pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatus.

Gratian. Sicut duo Episcopatus superscripto modo in unum possunt redigi, & unus in duos valet dividi, sic etiam Episcopus de baptismalibus & parochianis Ecclesiis facere potest cum

a Ansel. l. 6. c. 125. Polyc. l. 1. tit. 7. b al. Justinianæ urbis. c. al. post acquisitionem contemptam. d al. hæc. consensu

consensu suorum Clericorum. Quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ novis Ecclesiis supponitur, à jure prioris Ecclesie absolvitur. Hoc nisi fieri possit, multitudo Ecclesiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptismales Ecclesias in una terminatione facere non potest.

C. LIV. *In una terminatione plures baptismales Ecclesie esse non possunt.*

Unde in Toletano Concilio legitur.

Plures a baptismales Ecclesie in una terminatione esse non possunt, sed una tantummodò cum suis b capellis. Et si contentio fuerit de terminatione duarum matricum, plebes utrumque discernant; & si non conveniant, his Dei iudicio discernatur.

Corr. Rom. § Caput hoc in nullo Toletano est inventum. Burchardus & Ivo etiam citant ex Concilio Aquigranensi.

6 pars. Gratian. Jus ergò Ecclesiarum ita interpretandum est, ut nisi Episcopo disponente aliis Ecclesiis fuerit assignatum, in nullo priorum reddituum diminutionem patiantur.

C. LV. *Communione privetur, qui decimas vel oblationes extra Episcopi conscientiam tenere voluerit.*

Unde Anastasius c Papa.

Statuimus d, ut si quis oblationes Ecclesie, vel decimas, quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem Ecclesiam dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum eorum voluerit agere consilio, bannum nostrum componat, & communione privetur.

Gratian. Cum addit, Extra conscientiam Episcopi, intelligendum relinquit, quòd Episcopo consentiente aliis Ecclesiis dari possunt.

C. LVI. *Juxta dispositionem Episcopi decimæ distribuuntur.*

Item e.

In f sacris canonibus præfixum est, ut decimæ juxta Episcopi dispositionem distribuantur. Quidam autem Laici, qui vel in propriis, vel in beneficiis suas habent basilicas, contempta Episcopali dispositione, non ad Ecclesias, ubi Baptismum, & prædicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant; sed vel propriis basilicis, vel aliis a Ecclesiis pro suo libitu tribuunt: quod omnimodis divinæ legi, & sacris canonibus constat esse contrarium. Unde e vestram potestatem, ut eos corrigatis, expetimus.

Corr. Rom. § a Aliis Ecclesiis] In Concilio Ticinensi, unde hoc capitulum videtur acceptum, legitur, suis Clericis: Apud Anselmum verò, suis Ecclesiis.

§ e Unde vestram] Verba hæc referuntur ad Imperatorem Ludovicum II. qui illi Synodo interfuit. Quare in ea sequitur, sacra docet, &c.

Gratian. Cum autem reprehendantur, quia contempta Episcopi dispositione hoc faciunt, intelligitur, quòd si Episcopo disponente hoc fecerint, irreprehensibiles inveniantur.

C. LVII. *Anathema sit, qui præter Episcopi conscientiam decimas & oblationes dispensare voluerint.*

Item Symmachus Episcopus Ecclesie catholice urbis Romæ dixit in Synodo sexta Romana. g

In b canonibus in Gangrensi Ecclesia Apostolica auctoritate conditis, de fructuum oblationibus, quæ ministris Ecclesie debentur, & de his, quæ in usus pauperum conferuntur, scriptum habetur: Si quis i oblationes a Ecclesiis accipere, vel dare voluerit præter Episcopi conscientiam, vel ejus, cui hujuscemodi sunt officia commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Et iterum in eodem

Concilio Gangrensi: Si a quò oblati Deo dederit vel acceperit præter Episcopum, vel eam, qui constitutus est ab eo ad dispensandum misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit. §. i. Valde iniquum ergò, & ingens sacrilegium est, quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum uniusquisque venerabili Ecclesie contulerit, aut certè reliquerit, ab his, à quibus hæc maxime servari convenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia à Principibus, & primis regionum in aliud transferri vel converti. §. 2. Generaliter b verò, quicumque res Ecclesie consecrare, aut competere, aut pervadere periculosa suâ infestatione præsumperit, nisi e se citissimè pro Ecclesia, de qua agitur, satisfactionem cortexerit, perpetuo anathemate feriatur. §. 3. Similiter & hi, qui res Ecclesie, jussu, vel largitione Principum, vel quorundam potentum, aut quâdam invasione, aut tyrannicâ potestate retinuerint, & filiis; vel hæredibus suis (ut à quibusdam jam factum audivimus) quasi hæreditarias reliquerint, nisi citò res Dei, admoniti à Pontifice, agnitâ veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, ut custodes potiùs chartarum, quàm defensores rerum creditarum (ut præceptum est) judicemur. §. 4. Ferro enim abscindenda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt. §. 5. Similiter & illi extorres debent fieri ab Ecclesia, qui Sacerdotali admonitione non corrigitur dicente c Domino: *Auferte malum ex vobis.* Univerfa Synodus surgens acclamavit: Ut ita fiat, rogamus. Dicitum est octies. Ita serventur y, precamur. Dicitum est decies. Ut in perpetuum maneant, & vestra auctoritate firmetur. Dicitum est duodecies. Exaudi Christe, Symmacho Papæ vita sit. Dicitum est duodecies.

Corr. Rom. § a Oblationes Ecclesie] In Concilio ipso Gangrensi legitur, si quis oblationes Ecclesie extra Ecclesiam accipere, &c.

§ e Nisi se] Hæc usque ad versic. Similiter. sunt addita ex Symmachi Synodo.

§ y Ita serventur.] Item hæc usque ad versic. Exaudi.

C. LVIII. *Eadem plebuntur pœnâ, qui Ecclesie res & bona Episcoporum invadunt.*

Item in eadem Synodo.

Similiter d & hoc ad omnium Ecclesiarum notitiam vestra cunctorum exhortatione & iudicio censemus pervenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia Episcoporum res Ecclesie non dubitantur esse, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, pervalores rerum memoratarum prædictæ canonum districtio feriantur vindicta: ut qui moribus propriis, ac nullâ conscientie castigatione corriguntur, saltem Ecclesiasticæ & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

C. LIX. *Res Ecclesie Principum auctoritate distribuere non possunt.*

Item ex lib. I. Capitalorum Caroli & Ludovici Imperatorum, c. 83.

Quia e juxta sanctorum Patrum traditionem novimus res Ecclesie vota esse fidelium, prætia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conferre, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Ut f autem ab Ecclesiasticis a de dividendis e rebus Ecclesie suspensionem dudum conceptam amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiantur.

Corr. Rom. § a Ecclesiasticis] Sequatur, officiis, quæ

a Burch. l. 3. c. 22. Ivo p. 3. c. 27. b al. subditis. c Cap. l. 6. c. 285. § l. 7. c. 7. d Anf. l. 5. c. 45. e In Concil. Ticinensi, c. 11. f Anf. l. 5. c. 46. g Et in Aquigran. suo l. primo, c. 26. h Deuadedit p. 4. Anf. l. 5. c. 44. i Cap. 7. Gangren. Cap. lib. 7. c. 5.

a In Gangren. c. 8. Burch. l. 3. c. 144. § 145. Ivo p. 3. c. 209. § 210. 12. q. 2. indiguit. b Ivo part. 3. c. 148. c Deut. 13. § l. Cor. 5. d Ivo p. 3. c. 143. e Deuadedit p. 5. Anfelm. l. 4. c. 43. f al. tamen ut. U u 2

vox neque in vetustis, neque in ipso capitulari est. Refertur enim ad homines, non ad officia.

¶ *De Dividendis* In capitulari impresso legitur, non dividendis. In capitulis autem manuscriptis, quæ ab Episcopo provinciarum Rhemensis, ac Rhotomagensis Ludovico Regi missa fuerunt, hæc habentur ad hunc locum pertinentia: Quia verò Carolus Princeps, Pipini Regis Pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes, res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianensis Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requisivit, in oratione positus, ad alterum seculum raptus, & inter cætera, quæ Domino sibi ostendente complexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est: quia sanctorum judicatione, qui in futuro iudicio cum Domino judicabunt, quorumcunque res abstulit & divisit, ante illud iudicium animâ & corpore sempiternis pœnis deputatus est, & recepit simul cum peccatis suis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad Sanctorum loca in luminaribus divini cultus, & alimonis fervorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reverfus S. Bonifacium, & Fuldradum, Abbatem Monasterii S. Dionysii, & summum Capellanum Regis Pipini ad se vocavit, eisquæ talia dicens in signum dedit, ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea, quæ dicebat, vera esse concederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exiisse Draco, & totum illud sepulchrum interitus inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis vivâ voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum S. Bonifacio Legatus Apostolicæ sedis, Gregorius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus, & quantumcunque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam res Ecclesiis, à quibus ablatae erant, restituere propter concertationem, quam cum Waifaro Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas, ac decimas ad restaurations terrarum, & de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam, unde res erant beneficiatae (sicut in libro capitularum Regum habetur) dari constituit, usque dum ipse res ad Ecclesiam revenirent. Unde & Dominus Carolus Imperator adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut nec ipse, nec filii ejus, neque successores, hujusmodi res agere attentarent. Quod manu suâ firmavit, cui plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitularum ejus, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam vivâ voce Dominum Ludovicum Imperatorem patrem vestrum referre audivimus. Hujus historiae mentio etiam est in vita B. Eucherii, Episcopi Aurelianensis, & B. Rigoberti, Archiepiscopi Rhemensis. Qualis verò esset hujusmodi Ecclesiasticorum bonorum divisio, quam Carolus Martellus induxit, Pipinus autem & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem libro primo Capitularium, ante capitulum istud 83. sic exponitur: Tempore Hadriani Papæ, & Caroli Magni Imperatoris. quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ sedis, in Aquis fuit factum istud capitulum, propter hoc, quia Laici homines solebant dividere Episcopata & Monasteria ad illorum opus, & non remanisset ulli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantum, ut velut Canonici & Monachi viverent.

Gratian. Cum ergo præter conscientiam Episcopi, vel ejus, cui officia hujusmodi commissa sunt, quilibet prohibetur oblationes Ecclesiæ distribuere, siquid apparet, quod cum Episcopi consensu quilibet Ecclesiis possint distribui.

§. 1. Huic interpretationi videtur contraire auctoritas illa Toletani Concilii IV. cap. 32.

C. LX. Nihil de jure suæ diocesis Episcopi præsumant auferre.

Constitutum a est à præsentis Concilio, Episcopos dioceses suas ita regere, ut nihil ex earum jure præsumant auferre; sed juxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis b ac frugibus tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis præsumptum extiterit, per Concilium restauretur, appellatibus aut ipsi conditoribus, aut certè propinquis eorum, si jam illi à seculo discesserunt.

C. LXI. Possessiones Ecclesiæ derelictas nulli sit alienandi licentia.

Item Symmachus Papa ad Cesarium fratrem, c. 1.

Possessiones c, quas unusquisque Ecclesiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis atque distractionibus, vel sub quocunque argumento non patitur: nisi fortè aut Clericis bonorum d meritum, aut monasteriis religionis intuitu, aut certè peregrinis, si necessitas largiri lausetur: sic tamen, ut hæc ipsa non perpetuò, sed temporaliter perfruatur.

Gratian. Sed illud Toletani Concilii intelligendum est, ut Episcopi præter quartam vel tertiam, quæ secundum locorum diversitates eis debetur, nihil contingant.

C. LXII. A Clericis & piis locis ultra statuta Patrum aliquid Episcopus non exigit.

Unde in Concilio Leonis Papæ IV. c. 26. statutum est:

Nulli e Episcoporum liceat à subiecto Sacerdote, vel alio quolibet Clerico, & piis locis dationes ultra statuta Patrum exigere, aut superposita f in angariis inferre. Sed cum optimus sit inspector, ita prospiciat g, ut universæ sibi oves commissa à se maxime alantur, atque in necessitatibus adjuvantur, non illicitis exactionibus h opprimantur, quia Dominus pascere & docere nos docuit, & omnibus ministrare, non terrenis lucris vel avaritiis delectari.

C. LXIII. De redditibus Ecclesiæ quarta pars Clericis est distribuenda.

Item Gregorius Leoni, Episcopo Catanensium i lib. 7. epist. 8.

Ad hoc locorum gradus rationis ordo distinxit, & iudicia esse constituit, ut nec præpositi in opprimendos se frustra valeant occupare subiectos; nec subiectis iterum contra suos præpositos effrenata sit resultandi licentia. §. 1. Volumus igitur, ut quicquid Ecclesiæ tunc ex reatu, vel quolibet alio titulo fortassis accesserit, quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare, atque eam secundum Dei timorem Presbyteris, Diaconis, ac Clero (ut tibi visum fuerit) discretè dividere.

C. LXIV. Episcopus turpis lucri gratiâ nihil à Monachis vel Clericis suis exigere debet.

Item ex septima Synodo, c. 4.

Prædicator l veritatis Paulus m divinus Apostolus, ac si canonem ponens Ephesiorum Presbyteris, imò verò & omni sacratæ multitudini n, ita fiducialiter per-

a Burch. l. 3. c. 203. l. 3. c. 253. b al decimū tributis. c Polyc. l. 3. tit. 12. Ans. l. 5. c. 47. d al honorem meritū. e Polyc. l. 4. tit. 21. Ans. l. 6. c. 166. f in vulgatis erat, supposita. g al perspiciat. h al exactis donationibus. i al Catanensium. k Ans. l. 5. c. 67. l Ans. l. 6. c. 165. Polyc. l. 4. tit. 21. m Act. c. 20. n al plenitudinē, πληρωματικῶν ἔδωκεν

libo: *Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi. Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, beatius existimans a dare, quam b accipere.* Propter quod & nos edocti ab eo desinimus, Episcopum nullatenus turpis lucri gratiâ excogitare a ad excusandas excusationes in peccatis expetere aurum, vel argentum, aut aliam speciem ab Episcopis, vel Clericis, vel Monachis, qui sub ipso sunt. Ait e enim Apostolus: *Iniqui regnum Dei non possidebunt: nec debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis. & infra.* Præcepit enim & d Petrus Apokolorum summus: *Pascite, quæ in vobis est, gregem Dei, non coacti, sed spontaneè secundum Deum, non turpis lucri gratiâ, sed voluntariè: neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis. Et cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloria coronam.*

Corr. Rom. § Caput hoc antea citabatur ex sexta Synodo. Est autem in septima ex versione Anastasii, ex qua nonnulla hic sunt addita, dempta, emendata.

§ a Excogitare] Verba Græca οὐκ ἔμελλεν, ἢ ὅλας αἰρετήσεις ἐπινοῶντα ἐπίσκοποι προφασίζουσαν προφάσεις ἐν ἀκαταρίαις, ἀκαταρίαις, sic clarius vertentur, statimimus, ne ullo modo turpis lucri gratiâ in mentem veniat Episcopo excusanti excusationes in peccatis poscere aurum, &c.

Gratian. Illud autem, quod in fine capituli Symmachi ponitur: Hæc ipsa non perpetuè, sed temporaliter usufruantur, ad personales tantum possessiones, Clericorum videlicet & pauperum, non ad monasteriales referendum est.

7 pars. §. 1. Quam verò sit grave apud Deum, decimas, & oblationes, ac primitias Sacerdotibus non solvere, auctoritate Hieronymi & Augustini apparet.

C. LXV. Reus apud Deum habetur, qui decimas Sacerdotibus non solverit.

Ait namque Hieronymus in comment. ad c. 3. Malachia.

Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit e Dominus exercituum: & dixistis, in quo revertemur? Si affliget homo Deum, quia vos configitis me: & dixistis, in quo configimus te? in decimis & primitiis. In penuria vos maledicti estis: & me configitis gens tota.] Nunc sequamur ordinem prophetiæ. [Quia mihi non reddidistis decimas & primitias, idcirco in fame & penuria maledicti estis: & vos me supplantatis, sive fraudatis, atque privatis gens tota.] Pro a gente, quæ in Hebraico scribitur

למך, annum LXX. transfulerunt, ἔρας, pro ἔρας; & est sensus: Ecce annus expletus est, & nihil in meos thesauros, sed in vestra horrea comportastis: & pro decimis & primitiis f, quæ parva erant, si à vobis darentur, ubertatem possessionum vestrarum, & omnem frugum abundantiam perdidistis. Ut autem sciatis, me hoc irascente perfectum, quia fraudastis me parte meâ, hortor vos, atque commoneo, ut inferatis decimas in horrea g, hoc est, in thesauros templi, & habeant Sacerdotes atque Levite, qui mihi ministrant, cibos, & probate me, si non tantas pluvias effudero, ut cataractæ cæli apertæ esse credantur: Et effundam vobis benedictionem usque ad abundantiam. Verbum effusionis, nomen largitatis offendit. Sed fieri potest, ut agros irrigantibus pluvius sit quidem fertilitas, verum aut locusta, aut bruchus, aut ærugo, aut eruca destruant, & herbos hominum pereant. Propterea jungit, & dicit: *Et increpabo pro vobis devorantem, locustam videlicet, & reliqua, quæ diximus, & non corrumpet fructum terræ vestræ. & infra.* §. 1. Si quando famas, & penuria, & rerum omnium egestas opprimant mundum, sciamus, hoc ex Dei ira descendere, qui in pau-

a Existimantes] orig. In Scriptura autem citatur tantam sententia Domini. b Psal. 140. c I. Corinth. 6. 2. Corinth. 12. d I. Petr. 5. e Malach. 3. f al. primitiis. g al. horrea mea.

peribus, si non accipiant elemosynam, fraudari se loquitur, & suas & possessiones postumus decimas & primitias interpretari. §. 2. Si quis doctus & eruditus legem Dei potest ceteros erudire, non debet suæ assignare prudentiæ, ingenioque quod possidet: sed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur; deinde Sacerdotibus ejus, ac magistris, à quibus doctus est. Si enim non egerit gratias, sed sibi scientiam vindicaverit, in penuria maledicetur. Quòd si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos à Deo eruditus est, humiliaverit se, & in horreum Dei intulerit cibos, hoc est, Scripturæ sanctæ alimenta in Ecclesia populis ministraverit, statim aperientur super eum cataractæ cæli, & effundetur pluvia spiritualis: & mandabit Deus nubibus suis, ut pluant super eum imbrem: & abundantiam rerum omnium perfruetur.

Corr. Rom. § a Pro gente,] Hæc usque ad vers. Ecce annus, addita sunt ex B. Hieronymo ad sententiæ integritatem.

§ & Et suas] In originali sic legitur, fraudari se loquitur & suâ portione privari. Possumus decimas & primitias etiam sic interpretari. Sed ob glossam non est mutatum. Alia verò quadam emendata sunt.

C. LXVI. Quòd decimæ Sacerdotibus sunt tradendæ.

Item Augustinus serm. 219. de tempore.

Decimæ a tributa sunt egentium animarum. Quòd si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur Dominus Deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam: sed si tardius dare peccatum est, quantò pejus est non dedisse? De militia, de negotio, de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena & cælestia possis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc est enim Dei iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare Sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est, sed hominum malitiâ prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur; & qui eas dare noluerit, res alienas invasit. Et quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni iudicis apparebit, quia rem à Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit. Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimam: etiam de novem partibus studeat elemosynam dare pauperibus.

Corr. Rom. § Caput hoc confectum est ex locis B. Augustini in serm. 219. (qui est primus Dominica XII. post festum Trinitatis) & serie verborum, & verbis ipsis sæpe mutatis: eodemque modo apud Anselmum habetur.

C. LXVII. Seipsum condemnat, qui evangelizantibus necessaria subtrahit.

Item Hieronymus in comm. ad c. 3. epistola ad Titum, in fine.

Apostolicis viris, & Evangelizatoribus Christi in necessariis usibus nolle tribuere, sterilitatis seipsum esse condemnare.

C. LXVIII. Liberum est Clericis decimæ Monachis concedere.

Quòd autem decimæ Episcoporum consensu Monachis licetè tribuantur, B. Hieronymus Damasco

Papæ scribit, dicens:

Quoniam quicquid habent Clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes, susceptioni peregrinorum & hospitium invigilare debent, maximè curandum est illis, ut de decimis &

a Anf. l. 5. c. 34 Polyc. l. 3. tit. 11. Uu 3

oblationibus, cenobiis & xenodochiis, qualem voluerint & poterint sustentationem impendant. Liberum est enim Monachis, & spiritualibus viris Deum timentibus & colentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum, & ulum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. §. 1. Quod autem Beatitudo tua quesivit, utrum usus decimarum & oblationum secularibus provenire possit, novit vestra Sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum canonum. Quamobrem, si aliquando fuerint ab his male detenta, quae divini juris esse noscuntur, & in usum transferantur Monachorum & servorum Dei, Episcopo tamen loci illius praebente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate & stabilitate subnixi. §. 2. Clericos a autem illos convenit Ecclesiae stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto committunt. & per abusionem talium iudicium sibi manducant & bibunt.

Corr. Rom. §. *Suprà etiam* 1. q. 2. Clericos. *pars hujus capituli citatur ex B. Hieronymo, in cujus, quae extant, scriptis nihil hujusmodi inventum est.*

Gratian. *De praediis autem, quae à colonis eorum coluntur, sic definitum est in Magantino Concilio: Quæsti sunt prætereà, &c. Suprà ead.*

QUESTIO II.

DE capellis vero, quae ab eis possidentur, quod per eorum institutionem à Sacerdotibus sint gubernandae, Joannes Papa probat, scribens Isaac, Syracusano Episcopo.

C. I. Presbyteri in monasteriorum Ecclesiis per Abbates instituantur.

Vilis literis Charitatis vestrae, quibus satis perpenditur, quanto studio huic sanctae sedi reverentiam exhibitis, non modicè gavisi sumus. Nunc itaque super ea, quae consultuistis, ut charissimo fratri benignè discretum consilium damus. Delegavit enim nobis pia mansuetudo vestra, utrum Ecclesiae pro quiete Monachorum à sanctis Conciliis, catholicisque Episcopis eis tradita per Sacerdotes ab eis ordinatos & investitos debeant institui. Adidit quoque Fraternalitas tua, litem & seditionem inter Clericos, Monachosque ex hac causa non modicam esse ortam: quod investigatione versuti hostis esse factum nemo ambigat. Habet enim mille nocendi modos, nec ignoramus astutias ejus. Conatur namque à principio ruinæ suæ unitatem Ecclesiae rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem invidia felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare. Dolet enim satis, & erubescit charitatem, quam in caelo nequivit habere, homines constantes ex lutea materia tenere in terra. Unde oportet (quantum fragilitati nostrae conceditur) ut omnes aditus nocendi ejus versutiae diligentissimè muniamus, ne mors ingrediat per portas nostras. §. 1. Consilio itaque multorum fratrum diligenter exquisito decrevimus, ut amodò Ecclesiae Monachis tradita per suos Sacerdotes instituantur. Divinae enim leges habent & seculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio: & si in dando, quod majus est, facilis fuit charitas, sit facilior in concedendo, quod minus est. sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit investituram concedere. Quomodo possessoris jura cognoscantur, & suarum e rerum sibi tributa reddentur, ubi quod suum est, per alterum datur, & cum voluerit, aufertur? Humani moris est illum vereri, cujus iudicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Un-

a 1. q. 2. Clericos. In regula Monachorum, c. de paupertate, habentur quaedam similia. b 2. Cor. 2. c al. suorum sibi.

de fit, ut in partem Episcopi ad serviendum Sacerdos proclivior fiat; & sic Episcopus, quod sanctè & religiosè dederat, quâdam simulatâ auctoritate ad se trahat. Sic itaque privatur mercede, quam consecutus fuerat, tum quia fictâ charitate aufert, quod dederat, tum quia pravorum Sacerdotum discordias, & scissuras amantium, lites & dissensiones inter Episcopos seminantium, verbis nimis factus credulus, quod prius fucate moliebatur lucrari, post detectâ fraude conatur quâdam usurpatione ex toto auferre. Quorum avertentes b calliditates, & hostis versuti suasiones, deinceps omnibus licentiam Monachis damus suarum Ecclesiarum investitores fieri; ita tamen, ut iudicio Synodi, si contra Sacerdotium agere praesumpserint, multentur, & felici mucrone Episcopi Sacerdotum piacula resecentur.

Corr. Rom. §. *Caput hoc est cum aliis, quae ex antiquo codice monasterii Populeti sunt habita: ex cujus codicis exemplo & vetustis Gratiani sunt emendata.*

2 pars. Gratian. *Hâc auctoritate Monachis conceditur investitura suarum Ecclesiarum. Sed videtur contraire Urbanus Papa II. dicens:*

Corr. Rom. §. *Post haec verba in exemplaribus, in quibus non sunt Paleae, sequitur c. sanè. In quatuor autem his interpositis Paleis nihil de Monachis agitur, & haec prior est in Concilio Magantino primo, c. 38. & sententia repetitur in 2. c. 10. & in 3. c. 17.*

C. II. PALEA.

Admonemus e, atque praecipimus, ut decimas omnino dari Deo non negligatur, quas ipse Deus dari constituit: quia timendum est, ut quisvis Deo debitum suum subtrahit d, ne forte Deus per peccatum suum aufert ei necessaria sua.

C. III. De eodem. PALEA.

Item Nicolaus Papa II. epist. unicâ c. 5.

Præcipimus e, ut decimæ & primitivæ, seu oblationes fivorum & mortuorum Ecclesiis Dei fideliter reddantur à Laicis, & ut in dispositione Episcoporum sint: quas qui retinuerint, à sanctae Ecclesiae communiione separentur.

C. IV. De eodem. PALEA.

Item Leo Papa.

Nullus decimas ad alium pertinentes accipiat.

C. V. PALEA.

Item Ambrosius sermone primo de Quadragesima.

Nam qui Deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non studet reddere, quod injustè ab eo abstulit, non timet adhuc Deum, & ignorat, quid sit vera poenitentia, veraque confessio. Ille talis homo non potest veram g facere eleemosynam.

Corr. Rom. §. *Habetur in sermone primo de Quadragesima, cujus initium, Ecce nunc, qui cum aliis B. Ambrosii nomen non praesertentibus servatur in Bibliotheca Vaticana, ac Monasterii Mediolanensis ejusdem B. Ambrosii.*

C. VI. Abbates absque Episcopi consilio in parochialibus Ecclesiis Presbyteros non ordinent.

Item Urbanus II.

Sanè quia Monachorum quidam Episcopis jus suum aufere contendunt, statuiamus, ne in parochialibus Ecclesiis, quas tenent, absque Episcoporum consilio Presbyteros colloquant, sed Episcopi parochiae curam cum Abbatum consensu Sacerdoti committant: ut ejusmodi Sacerdotes de populi quidem cura Episcopis rationem reddant, Abbati verò pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant. & sic sua cuique jura serventur. Idem. §. 1. In parochialibus

a al. retrahat. b al. advertentes. c Burch. l. 3. c. 131. Ivo p. 3. c. 197. Pann. l. 2. c. 57. d al. abstrahit. e dist. 32. præter hoc. §. deinde. f al. quaecumque oblationes. g al. banam.

Eccle-

Ecclesiis Presbyteri per Episcopos instituantur a, qui eis respondeant de animarum cura, & his, quæ ad Episcopum pertinent.

C. VII. Quorumcumque Monachorum Ecclesie Episcoporum subdantur regimini.

Item ex Concilio apud Faventiam habito.

Statuendum nobis est, quatenus Ecclesie quorumcumque Monachorum in singulis parochiis sitæ, Episcoporum, ut decet, divinitus subdantur regimini, eisque debita obsequia exhibeant.

Gratian. Ecce Urbanus Papa prohibet investituras parochialium Ecclesiarum per Monachos fieri, quas Joannes Papa eis concessit. Sed illud Joannis Papæ intelligendum est de illis Capellis, quæ cum omni jure suo ab Episcopis Monachis conceduntur. Illud autem Urbani intelligitur de illis, quas Abbates in propriis prædiis ædificant in vicis, vel in castellis suis.

QUESTIO V.

Corr. Rom. ¶ Videtur contra ordinis rationem, ut inter secundam & tertiam questionem quinta sit posita. Et in omnibus antiquis exemplaribus exceptis duobus pervetustis, in secunda questione sunt omnes hi canones, quibus constat quinta questio: sequitur tertia & quarta cum suis capitulis, ut in vulgatis codicibus: tum verba Gratiani, quæ in vulgatis habentur initio sextæ questionis, & c. consuetudo, faciunt quintam questionem: reliqua verò sextam. Verum hanc, quæ nunc tractatur, esse quintam questionem, ex propositione initio causæ facta perspicuum est. Et potuit Gratianus idem ordinem nunc mutare, quia argumentum quintæ questionis valde conjunctum est illi, quæ in fine secundæ allata erant. Quam ob causam, ac præterea ob auctoritatem illorum duorum codicum, & receptum usum citandi hos canones sub quinta questione, visum est nihil esse mutandum.

Tales, etsi jus territorii habeant, tamen potestatem gubernandi populum, & spiritalia ministrandi non habent. Quod etiam de Episcopo intelligendum est.

C. I. Episcopus, qui in alterius diocesi Ecclesiam ædificat, eius consecrationem sibi vendicare non valet.

Unde Nicolaus Papa ait:

Si quis b Episcoporum in alienæ civitatis territorio pro quacunque suorum opportunitate Ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem facere, quæ illius est, in cujus territorio Ecclesia assurgit. Ædificatori verò Episcopo hæc gratia reservetur, ut quos desiderat Clericos in re sua ordinari, ipsos ordinet is, cujus territorium est: vel si ordinati jam sunt, ipsos habere acquiescat: & omnis Ecclesie ipsius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio Ecclesia surrexit, pertinebit.

Corr. Rom. ¶ Anselmus citat ex Arausico, in cujus 10. cap. ferè idem legitur.

C. II. Basilica noviter condita ad Episcopum pertinent, cujus conventus esse constitit.

Item ex Concilio Toletano IV. c. 34.

Possessio c territorii conventum non adimit: ideoque basilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum proculdubio pertinebunt Episcopum, cujus Conventus esse constitit.

Corr. Rom. ¶ Canon 34. Concilii quarti Toletani sic habet: Sicut diocesim alienam tricennalis possessio tollit: ita territorii conventum non adimit, & c. ut infra ead. q. 3. sicut diocesim.

C. III. Ædificatori Episcopo in diocesi alterius Ecclesiam consecrare non licet.

Item Gregorius lib. 11. epist. 16. ad Joannem Subdiaconum.

a al. constituuntur. b Ans. l. 5. c. 9. c supr. ead. q. 3. sicut diocesim. Burch. l. 3. c. 147. Ivo p. 3. c. 212.

Lator a presentium Joannes, frater & Coepiscopus noster a, indicavit nobis, quod quidam Exuperantius Episcopus ansu temerario in Diocesi ipsius Oratorium construxerit, idque sine præcepti auctoritate contra morem præsumperit dedicare, Missalque illic publicas celebrare non metuit. Quam rem cum summa teuleritate b ac districtione convenit emendare, nec ulterius tale aliquid attentare permittas.

Corr. Rom. ¶ a Nolter,] Hoc loco in epistola ipsa interjiciuntur multa.

Gratian. Quod de jure ordinandi, non possidendi intelligendum est. His auctoritatibus faciliè perpendi potest, quod si ve Abbates, sive Episcopi in suis castellis, vel vicis Ecclesias ædificaverint, non idè Episcopo, in cujus diocesi fuerint, Conventus admittitur: & idè Sacerdotes, juxta illud Urbani & Nicolai, in eis non nisi per Episcopos, cum consensu tamen & electione ædificantium, ordinari possunt.

QUESTIO III.

Quod autem prescriptione temporis omnia jura tollantur, probatur auctoritate Chalcedonenis Concilii, & Gelasii Papæ, & Toletani Concilii.

Prima hæc est c.

C. I. Rusticane parochia apud Episcopos, qui eas possident, triginta annis sine violentia permanent immobilis.

Per a singulas Ecclesias a, parochias rusticanas, sive b in possessionibus, manere immobilis apud eos, qui eas retinent, Episcopos decernimus: & maxime si sine violentia eas jam per triginta annos tenentes gubernaverunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his dubitatio e, liceat eis, qui se dixerint laesos propter eas movere apud Synodum provincie certamen.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc est ex prisca versione, quæ est in collectione Isidori, atque ex ea cum duabus Vaticanis ejusdem collectionis codicibus collata, est emendatum.

¶ a Ecclesias,] Apud Belsamensem in codicibus manuscriptorum legitur, καὶ ἐκαστὴ ἐπαρχία, in unaquaque provincia. Sed in Græco canone vulgato καὶ ἐκαστὴ ἐκκλησία.

¶ b Sive in possessionibus,] Græcè est, ἀγροτικὰς παραρχίας, ἢ τὰς ἔρραρχίας: id est, parochias, quæ in rurbis, aut quæ in vicis & pagis sunt.

C. II. Triginta annis ab Episcopis possessæ immobilis permanent dioceses.

Item Gelasius epist. 2. ad Siculos, c. 1.

Præfatum f nostrorum auctoritas emanavit, ut facultates Ecclesie Episcopi ad regendum habeant potestatem: ita tamen, ut viduarum, pupillarum, atque pauperum, necnon & Clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis etiam statuimus dari, quod hæcenus decretum est: reliquum sibi Episcopi vendicent, ut, sicut antea diximus, peregrinorum atque captivorum largitores esse possint. Idem ibid. c. 2. §. 1. Illud g etiam annexi placuit, ut si, quod subit, facultates Ecclesie, nec non dioceses ab aliquibus possidentur Episcopis, jure sibi vendicent, quod tricennalis lex conclusit: quia & filiorum nostrorum Principum ita emanavit auctoritas.

C. III. Territorii possessio conventum non adimit.

Item ex Concilio Toletano IV. c. 34.

Sicut b diocesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii a Conventus non adimit c.

a Ans. l. 5. c. 27. Polyb. l. 1. tit. 13. b celebritate] orig. c in Chal. c. 17. & in sexta Syn. c. 25. d Polyb. l. 1. t. 12. Ans. l. 5. c. 26. Burch. l. 3. c. 148. Ivo p. 3. c. 106. Pann. l. 2. c. 64. e al. altercatio. f Polyb. lib. 3. tit. 12. Ivo p. 3. c. 147. g 13. q. 2. c. 1. Ivo p. 3. c. 144. Burch. l. 3. c. 149. Pann. l. 2. c. 65. h Sup. ead. q. 5. possessio. Polyb. l. 3. tit. 12. Ans. l. 5. c. 27. Burch. l. 3. c. 147. Ivo p. 3. c. 212.

Corr.

Corr. Rom. § a Territorij] In vulgatis sequatur, possessio: quæ adest à vetustis, à Burchardo, & Pannormia, & codicibus Conciliorum impressis & manuscriptis.

§ Non admittit.] Sic in editionibus Conciliorum Colonien- sibus, & Codice Regio, et vetustis Gratiani exemplaribus, & in Pannormia. Verum in duobus editionibus Conciliorum Parisiensibus, & apud Ivonem habetur, non admittit, & in duobus codicibus Vaticanis, & apud Burchardum, non admittit.

C. IV. Tricennalis possessio intra unam provinciam servari debet.

Item ex eodem, c. 33.

Quicumque a Episcopus alterius Episcopi diocesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, quamvis a secundum jus legis ejus non videatur esse diocesis, admittenda tamen non est contra eum actio repositenda. Sed hoc intra unam provinciam &, extra vero nullo modo, ne, dum diocesis defenditur, provinciarum termini confundantur.

Corr. Rom. § a Quamvis] In Concilio impresso cum manuscriptis collato legitur: Quia secundum jus legis ejus videtur esse diocesis, admittenda non est &c. Ivo autem in tertia parte etiam clarior post vers. possederit, sic habet, eam teneat: quia secundum jus legis ejus videtur esse diocesis & admittenda non est, &c. Burchardus autem, quamvis secundum jus legis ejus videtur esse diocesis. In Pannormia vero quemadmodum apud Gratianum.

§ Provinciam.] Auctor glossæ interpretatur, id est, diocelium: & in variis Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur, parochiam, quæ voce sæpe diocesis significatur, ut in Canone Apostolorum 14. Episcopo non licet alienam parochiam propria relictâ pervadere: & in Concilio Antiocheno, c. 21. vocem *parochias* alii verterunt parochiam, alii diocesim, omninoque in Toletanis hæc voces confunduntur, ut Toletano 3. c. 20. & Toletano 4. c. 32. & 35. & Bracarensi 2. c. 2. Et in huius capituli initio vox, diocesis, partem quandam, id est, parochiam significat. Verum in codice Conciliorum Lucensi Regio, & in vetustis exemplaribus Gratiani, & Pannormia, & apud Ivonem, p. 5. in margine est provinciam.

2 pars. Gratian. Ecce his auctoritatibus probatur, quod possessionis & gubernationis jura præscriptione tollantur.

Sed idem Gelasius contra testatur scribens Maximo & Eusebio Episcopo.

C. V. Status parochiarum nec præsumptione, nec temporis præscriptione mutari potest.

Leet b in regulis continetur antiquis, parochias unicuique Ecclesiæ pristina dispositione deputatas nullâ posse ratione convelli, ne per consuetudinem pessimam, exempli mali temeritate crescente, universalis confusio nasceretur; tamen etiam decretis nostris ante non multum temporis delinatis, omnia iustissimus, quæ taliter fuerant in vasa, restitui. Sed quia temeritas pervadentium legem sibi posse putat generari, si sceleri suo pertinaciam retentionis adjungat, ea, quæ inter fratrem & Coepiscopum nostrum Constantium, Anuscana a Ecclesiæ Sacerdotem, & inter nuncios e directos ab Anconitano Pontifice decrevimus, per vos impleri cupimus, tunc formam in ceteris cognitionibus, quæ sit sequenda, perscripsimus. Nullâ igitur præsumptione statum parochiarum, qui perpetuæ ætatis firmitate duravit, patimur immutari: quia nec negligentia Pontificis, nec temporalis objectio (quæ per incuriam fortè generatur) neque ignavia faciente consensus adhibitus, nec subrepente e supplicatione præceptio divellere potest semel diocesim constitutam: ex qua semper ad regenerationem, atque consignationem plebs devota convenit. Territorium & etiam non facere diocesim, olim noscitur ordinatum.

a Polyc. l. 3. tit. 12. Anf. l. 5. c. 28. Burch. l. 1. c. 67. Ivo p. 3. c. 131. & p. 5. c. 175. Pann. l. 2. c. 67. b Ivo p. 3. c. 97. c al. & directos. d Anf. l. 5. c. 15. e al. subripiente.

Corr. Rom. § a Anuscana] In vetustis codicibus variè legitur, id est, Canuscana, Camuscana, Tamiscana.

§ Territorium] Hæc referantur etiam ab Anselmo, licet non ab Ivone.

Gratian. Hæc multipliciter distinguitur. Sunt quædam dioceses, quæ certis limitibus distinctæ sunt: hæc nullo modo præscribi possunt. Aliæ vero, quæ non sunt certis limitibus distinctæ, & de quibus certa definitio non olim præcessit, præscriptione tolluntur.

C. VI. Limitis possessio præscribi non potest.

Unde Innocentius Papa.

Inter a memoratos fratres nostros, Fulgentium Astigitanum & Honorium Cordubensem Episcopos, discussio agitata est propter parochiam basilicæ cujusdam, quam horum alter Cellanensem a, alter Rhegiensem asseruit. Et quia inter utraq; partes hæctenus limitis actio ventilata b est, cujus quamvis sit vetusta retentio, nullum tamen juris præjudicium asserit e; idèd ne in dubium ultra inter eos nostra revocaretur sententia, prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt. Quorum auctoritas præmonet, ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos usurpet: ob hoc placuit inter alternas partes inspectores d viros mittendos, ita e ut diocesis possidentis (si tamen basilicam veris signis limes præfixus monstraverit) Ecclesiæ, cujus est jus e retentionis, sit æternum dominium. Quod si limes legitimus eandem basilicam non concludit f, & tam longi temporis probatur objecta præscriptio, appellatio præsentis g Episcopi non valebit, quia illi tricennalis objectio silentium imponit. Hoc enim & secularium Principum edicta præcipiunt, & Præsulum Romanorum decrevit auctoritas. Sin vero intra metas tricennalis temporis extra alienos terminos basilicæ injusta retentio reperitur, repetentis Episcopi juri sine mora restituetur.

Corr. Rom. § Caput hoc extat in Concilio Hispanensi 2. c. 2. & ex eo Burchardus citat.

§ a Cellanensem.] In Concilio impresso ac manuscripto legitur Celticensem: & Phinius l. 3. c. 1. inter oppida conventus Hispanensis numerat Celticam.

§ b Ita ut diocesis] In Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur, ita ut, si in diocesi possidentis sitam basilicam veteribus signis limes præfixus, (al. perfixus) monstraverit, Ecclesiæ, &c. Itemque in codice Lucensi Regio, nisi quæ loco dictionis, præfixus, habetur, præfixus.

C. VII. Spatia, quæ definita fuerint, tempore præscribi non possunt.

Item Gelasius Papa Justo Episcopo.

Dilectio b tua studeat, quaesita omnium fideliter rerum veritate, ut si de spatiis, de quibus memoratur orta contentio, definitio dudum certa processerit, intemerata servetur: alioqui si nihil unquam confiterit terminatum, tunc de præscriptione temporum, si qua pars confidit, præbeat sacramentum: ut tamen de iis, quæ hæctenus possedisse probatur i, jusjurandum sinatur offerre.

3 pars. Gratian. Potest etiam aliter distingui. Quæ quæque sua auctoritate usurpat, quia nullo titulo possidere incipit, præscribere non potest, & in hoc casu intelligendum est illa auctoritas Gelasii: Temporalis objectio, quæ per incuriam fortè generatur, non potest divellere diocesim semel constitutam. Intelligendum est, si nullo titulo, sed solâ usurpatione eam possidere cepit. Si vero iudicis auctoritate, & privilegiorum longâ consuetudine possidere cepit, tunc temporalis objectio actori silentium imponit.

a In Concil. Hispanensi 2. c. 2. Polyc. l. 6. tit. 10. Burch. l. 1. c. 69. Ivo p. 3. c. 99. b al. vindicata. c al. asserit, idèdque. d al. inspectionis. e al. iusta retentio. f al. conclusit. g al. repetentis. h Ivo p. 3. c. 135. & p. 6. c. 105. Pann. l. 2. c. 69. i al. perhibetur.

C. VIII. *Debent privilegia XXX. annis possessa immobiliter observari.*

Unde Gelasius a Papa ait:

PLacuit h huic sanctæ, magnæque Synodo, ut res & privilegia, quæ Dei Ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & sive à divæ recordationis Imperatoribus. sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos XXX. possessa sunt, nequaquam à potestate Præsulum eorum c quæcunque persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate ac jussu d Præsulis Ecclesiæ, quæcunque intra XXX. annorum spatium ab Ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo secularium a contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria privilegia seu res restituerit, anathema sit.

Corr. Rom. § Quod hic tribuitur Gelasio, habetur in Synodo octava, habita ab Hadriano II. c. 18. Et ex ea citatur apud Anselmum Et Polycarpum. Sed manuscripti codices Gratiani concordant cum vulgatis.

§ a Secularium In vulgatis legebatur: Quisquis ergo Clericorum vel secularium. Sed absunt illæ duæ voces, Clericorum vel, ab aliquot vetustis, Et ab ipso Concilio manuscripto. In Concilio impresso legitur: Qui contra fecerit, ut sacrilegus judicetur, & donec talia privilegia, &c.

C. IX. *Repeti non possunt, quæ XXX. annis quietè possidentur.*

Idem Episcopis Dardaniæ inter cætera inquit:

POst e quingentos annos constituta Christi quosdam audio velle subvertere, cum XXX. annorum lex hominum non possit abrumpi.

Corr. Rom. § Caput hoc non legitur in epistola Gelasii, quæ extat ad Episcopos per Dardaniam. Nicolaus I. in epistola ad Episcopos Gallie, cuius initium est: Quamvis singularum, nuper, ut dictum est, impressa in appendice Bibliothecæ, citat ex epistola Gelasii ad Orientales. Deuodedit Cardinalis Et Anselmus absolutè Gelasium citant.

4 pars. Gratian. Item si de rebus Ecclesiæ controversia mota est, Et definitio subsæcra, etsi iniusta sit, tamen quia non sua, sed definitiõis auctoritate possidere cepit, tricennalis præscriptio petitori silentium imponit: ita tantum, ut supputatio præscriptionis non à tempore definitionis, sed à decessu definitiõis exordium sumat.

C. X. *Vita irritè disponentis non poterit pertinere ad tricennium temporis.*

Unde in Toletano Concilio IX. c. 8. statutum est:

SI Sacerdotes s. vel ministri, dum gubernacula Ecclesiarum administrare videntur, contra Patrum sanctissimas sanctiones de rebus Ecclesiæ desinisse aliqua dignoscuntur, non ex die, quo talia scribendi decreverunt, sed ex quo talia moriendo desinisse reliquerunt, supputationis ordo subsistat. Nunquam enim a poterit ad tricennium g temporis pertinere vita irritè hoc judicantis, quia status contractuum initia non sumptit ab origine æquitatis.

Corr. Rom. § a Nunquam enim Sic in vetustis etiam codicibus Gratiani, Et in codice Concilior. Lucens. Regio. In duobus Vaticanis est quidem dictio, tricennium, sed in cæteris verbis aliqua varietas. In Conciliis vero impressis legitur: Nunquam enim ad triennium temporis pertinebit potestas irritum (al. irritè) hoc judicantis: Et ab aliquibus editionibus abest vox, potestas.

5 pars. Gratian. Item ea, quæ beneficiis possidentur, si ve quæ metu hostilitatis interveniente diutius possessa fuerint, præscribi non possunt.

a In Synod. 8. sub Hadriano II. c. 18. b Polyc. l. 3. tit. 12. Anf. l. 4. c. 20. c abest ab orig. d al. usu. e Ansel. l. 4. c. 27. Deuod. p. 1. f Sacerdos, vel minister, orig. Et sic consequenter. g al. triennium orig.

TOM. I.

C. XI. *Quæ in beneficiis possidentur, præscribi non possunt.*

Unde in Agathensi a Concilio, c. 59. definitum est:

Clerici b quilibet quantacunque diuturnitate temporis de Ecclesiæ remuneratione aliqua possederint, in jus proprium præscriptione temporis non revocentur c, dummodò pateat Ecclesiæ rem fuisse: ne videantur a etiam Episcopi tempore administrationis proluxæ aut precarias, cum ordinati sint, facere non debuissent, aut diu retentas facultates in jus suæ proprietatis posse transcribere.

Corr. Rom. § a Ne videantur In Concilio impresso Et apud Ivonem legitur: ne videantur Episcopi administrationes proluxas aut precatorias, cum ordinati sint, facere debuissent d. In Epauensi autem locus manifestè corruptus est.

C. XII. *Quæ humanitatis intuitu aliquibus præstantur, præscribi non possunt.*

Item ex Concilio Aurelianensi I. c. 25.

SI e Episcopus humanitatis intuitu mancipiola, vineolas, vel terrulas (lericis, aut Monachis, vel quibuslibet a præstitit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam si longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesiæ præjudicium patiat: nec secularis legis præscriptio, quæ Ecclesiæ aliquid impediatur, opponatur.

Corr. Rom. § a Vel quibuslibet Hæ voces sunt etiam apud Anselmum, sed absunt à Concilio impresso Et manuscripto.

C. XIII. *Temporalis præscriptio non obijcitur, ubi hostilitatis metus intervenierit.*

Item ex Concilio Hispalensi II. cui interfuit Isidorus, cap. 1.

6 **P**rima actione Theodulphi Malacitanæ Ecclesiæ Antipstis ad nos oblata precatio est, assententis antiquam ejusdem urbis parochiam militaris quondam f hostilitatis discrimine fuisse decimam, & ex parte aliqua ab Ecclesiis Altigitanæ, Eliberitanæ, atque Egabrentis urbium esse retentam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quam antequàm ditione ante militarem hostilitatem retinisset Ecclesiam suam quisque comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Sicut enim per legem mundialem iis, quos barbarica feritas g captivâ necessitate tranlevit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio; non aliter & Ecclesiæ receptura est parochiam, quam antè tenuit cum rebus suis, sive ab aliis Ecclesiis possideatur, sive in ejuilibet possessionem transfusa sit. Non enim erit obijcenda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

C. XIV. *Temporis non currit præscriptio, ubi furor hostilitatis incumbit.*

Item Joannes Papa VIII. Paulo Episcopo fungenti legatione in Germania Et Panonia.

Porrò b si de annorum numero fortè quis causatur, sciat, quia inter Christianos & eos, qui unius fidei sunt, numerus certus affixus est. Cæterum, ubi paganorum & incredulorum furor in causa est, quantalibet prætereant tempora, juri non præjudicant Ecclesiarum; quæ corporalia nescientes arma solum Dominum & propugnatorem suum, quando ei placuerit misereri, patienter expectant. Verùm si annorum proluxitas in talibus impediatur, Deus ipse reprehendendus est; qui post quadringentos & triginta annos filios Israël i de durissima servitute Pharaonis & fornace ferrea liberavit: sed ipse per se noster Redemptor fuit, qui humanum genus post tot annorum milia de inferni claustris eripuit.

a Et in Epauensi, c. 18. b Ivo p. 3. c. 166. c al. vocentur. d al. non debuissent. e Anf. l. 5. c. 87. f al. quodam. g al. severitatem. h Polyc. l. 1. tit. 11. Deuod. p. 1. Anselm. l. 2. c. 73. i Deut. 4.

XX

7. pars. Gratian. Tolluntur etiam prescriptione illa diaceses, quas propriis Episcopis negligentibus aliis ab heresi ad fidei integritatem revocaverunt.

C. XV. Si qui Episcopi diaceses suas lucrari Deo negligunt, post triennium eis constabunt Episcopis, quorum studio fidei sunt reconciliatae.

Unde in Africano a Concilio, c. 88.

legitur:

Placuit h, ut quicunque Episcopi negligent loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis Episcopis, ut id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conventionis non effecerint, qui poterit ea lucrari, ad ipsum pertineant: ita sane a, ut si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit, magis illum electam negligentiam ab haereticis, ut impudè ibi sint, & suam diligentiam fuisse praeventam, ut eo modo ejus cura sollicitior vitaretur d, cum hoc iudices Episcopi cognoverint, hae cathedrae loca restituantur. e.

Corr. Rom. § a Ita sanè:] Graecus Canon in emendatis codicibus hoc loco sic habet:

Ὅτις μὲντοι, ἴσα ἐὰν ἐκείνος, πρὸς τὸ δόξαντας ἀντικεινὸν ἐπὶ τοῖς τοῖς, ἐκείνους δὲ τὴν οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀεικλῶν, τὸ τοῦ ἀρχιεπισκοπῆς ἐπιλεξαμένων, ἢ ἐπὶ ἀπορίας ἀλλῶς παραδέσασθαι, καὶ ἐκ τοσούτου ἢ ἀλλῶ ἐπιμελεῖσθαι ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας, ἢ τινὶ ἐκκαλεῖσθαι, τὰς ἀλλῶς ἀρχιεπισκοπῆς ἀλλῶν ἐκείνους, τὰς μετὰ τὸ ἐπιλοκῶσαν κριούτων διαγινώσκουσα. Id est:

Ita sanè; ut si ille, ad quem hi pertinere ostenduntur, de industria ad rem commodius tractandam negligenter agere visus fuerit, id probantibus haereticis, ut sine tumultu reciperentur, atque interea suam diligentiam alius occuparit, quà quidem si usus esset, ipsis haereticis majus damnum attulisset, cum hoc iudicantes Episcopi cognoverint, &c.

Gratian. Potest etiam aliter intelligi praescriptio illa longi temporis, quà Gelasius negat statum parochiarum posse mutari. Longum enim tempus, sicut ex legibus habetur, decennium, vel vicennium intelligitur. Hujus ergo longi temporis praescriptio auctoritate Gelasii, & secularium legum Ecclesis obijci non potest.

§ 1. Praescriptionum aliae sunt introductae odio petentis, & favore possidentis: aliae tantum odio petentis. Qui enim bonà fide, & justo titulo rem praesentis per decennium, absentis vero per vicennium tenuerit, perpetuà exceptione tutus erit, non solum adversus alios, sed etiam adversus creditores, quibus res ipsa obligata fuerat, etiam adversus verum dominum. Si vero aliquo casu possessione ceciderit, etiam adversus verum dominum utiliter rem vindicare poterit. Si autem nullo titulo, bonà tamen fide, per tricennium rem alicujus possiderit, simili gaudebit praesidio. Bona vero fides non ad tractum medii temporis, sed ad initium possessionis refertur. Sufficit enim in initio cuique bonà fide possidere cepisse, etiamsi medio tempore scientiam f rei alienae habuerit. § 2. Haec praescriptiones introductae sunt favore possidentis, & odio petentis: quia lex favet his, qui bonà fide & justo titulo, vel bonà fide tantum possident: odit autem, & punit circa rem suam negligentem & desides. § 3. Quòd si mala fide rem alienam quis possidere cepit, post XXX. annos adversus omnem petentem exceptione tutus erit. Si vero aliquo casu à possessione ceciderit, actionem non habebit: quia haec praescriptio non favore male fidei possessoris, sed odio tantum rem suam persequi negligentis introducta est. Si autem res ad creditorem suum, vel ad dominum pervenerit, detentionis commodum habebit: si vero ad alium, creditor, vel a alius

dominus adversus eum experiri poterit: nec sibi proderit exceptio medii & temporis possessoris: quia non ad eo habuit causam possidendi. Quòd si violenter possessio ad eos pervenerit, male fidei possessor indistincte possessionis commodum recipiet. § 4. Haec de praescriptionibus decennii, vel vicennii, vel tricennii intelligenda sunt, si sine interruptione possessio probentur. Quòd si per naturalem detentionem possessio interrupta fuerit, à die recuperatae possessionis novi triginta anni in omnibus & praescriptionibus nuncrabuntur. Si per litis contestationem, ab ultimo die litigii, quadraginta anni computabuntur. Quòd si ab eo, qui in causa praescribendi erat, possessionem aliquis nanciscatur, tempus praecedens cum sua possessionis tempore continuare poterit. § 5. Is a autem, cujus res praescribitur, si litem contestari non poterit, vel propter adversarii absentiam, vel infantiam, vel furoris laborem, cum neminem tutorem vel curatorem habeat, vel quia in magna potestate constitutus est, intra constituta tempora praesidem adire non poterit, saltem ad Episcopum locorum, vel defensorem civitatis eat, & suam manifestare voluntatem in scriptis deproperet. Quòd si Praes, vel Episcopus, vel defensor abfuerit, liceat ei publicè proponere, ubi domicilium habet possessor, seu cum tabulariorum subscriptione; vel si civitas tabularios non habeat, cum trium testium subscriptione: & hoc sufficiat ad omnem temporalem interruptionem sive triennii, sive longi temporis, sive triginta, vel quadraginta annorum. § 6. Haec de praescriptionibus inter privatos. Ceterum adversus loca religiosa non nisi quadraginta annorum praescriptio currit. Unde in authenticis. Quas b actiones tricennalis praescriptio excludit, si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur. Et in Novellis c: Neque d decennii, vel vicennii, &c. In canonibus vero Ecclesia adversus Ecclesiam triginta annis, monasterium adversus Ecclesiam non nisi quadraginta annis praescribere permittitur. Quòd si privatus primitias & decimas sive cum titulo, sive sine titulo possederit, nulla temporis praescriptione tutus esse poterit. Quae enim ab initio de jure sortiri effectum non possunt, tractu temporis non convalescunt. § 7. Unde si liber homo longo tempore pro servo detineatur, etiamsi quadraginta annorum curricula exceperint, soli temporis longinquitate libertatis jura minime mutabuntur. § 8. Ad haec Ecclesia & reipublica: primitiae & decimationes civitium functionibus instar obtinent. § 9. Porro publicae functiones praescribi non possunt.

Corr. Rom. § a Vel alius dominus] In duobus vetustis exemplaribus non est dictio, alius: in uno autem legitur, vel alius, scilicet dominus.

§ 6 Medii temporis possessoris:] A vetustis codicibus partim abest dictio, temporis; partim dictio, possessoris.

§ 7 In omnibus praescriptionibus] Haec voces in aliquot manuscriptis non sunt.

§ 8 Ecclesia reipub.] Emendatum est ex manuscriptis. Nam antea legebatur, Ecclesia, reipublica. Omitit autem interdum, & mutat nonnulla verba Gratianus earum legitum, quae refert.

C. XVI.

Unde in 7. lib. f Codicis, tit. de triginta, vel quadraginta annorum praescriptione, Imp. Anastasius.

Urbemus eos, qui rem aliquam per continuum annorum quadraginta curriculum sine quadam legitima interpellatione possederint de possessione quidem rei, seu dominio nequaquam removeri: functiones autem, seu civilem canonem, vel aliam quampiam publicam colla-

a Et in Milevit. c. 24. & in Carthug. Graeco, c. 2. b Burbard l. 1. c. 68. l. 1. c. 68. l. 1. c. 176. c al. s. l. l. l. d al. vetaretur. e al. restituant. f al. conscientiam.

a L. ult. Cod. de Episcopali audient. l. ult. perfectus. Cod. de annali except. b Cod. de sacrosancta Ecclesia. Autken. quae actiones. c Novella 131. §. pro temporalibus, & eadem apud Julianum, cap. 6. d infra ead. q. 4. c. fin. e Digest. de reg. jur. l. quod initio. f tit. 39. l. 6. tionem,

tionem impostam eis dependere compelli, nec huic parti cuiuscunque temporis præscriptionem oppositam admitti.

Corr. Rom. § *In plerisque vetustis exemplaribus capit hoc conjunctum est superiori.*

Gratian. Sic etiam prædia, sive sint privati, sive Ecclesia, possunt præscribi. Proventus primitiarum, & decimationum præscriptione tolli non possunt; etiam si à Romano Pontifice quilibet Laicus super his rescriptum impetraverit. §. 1. *Rescripta a enim, quæ contra jus scriptum impetrata fuerint, nisi talia sint, quæ illis, quibus data fuerint, præsent, & nulli obstant, nullius momenti esse censentur.* §. 2. *Item. Decime b Deo mandante Sacerdotibus & Levitis separate sunt, ut de sorte Domini viverent, qui in ejus sorte communerantur. Non ergo cuiuscunque privilegio Laicis concedi possunt: ne divinis mandatis auctoritas humana præjudicium inferat.* §. 3. *Unde Imp. Valentinianus & Theodosius c: Universas terras, quæ à colonis, seu emphyteuticariis dominici juris, reipub. vel juris sacrorum temporum in qualibet provincia venditæ, vel ullo alio pacto alienatæ sunt, ab his, qui perperam atque contra leges eas detinent, nullâ longi temporis præscriptione officiente, jubemus restitui; ita ut nec pretium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat.*

9 pars. §. 4. *De præscriptionibus verò longi temporis in authenticis invenitur collatione octavâ, constitutione sextâ. Quas d actiones aliâs tricennalis, decennalis, vicennalis præscriptio excludit, si loco religioso competunt, quadraginta annis claudantur, usucapione, & quadriennii præscriptione suum locum habentibus a.*

Corr. Rom. § a *Habentibus.] In plerisque vetustis exemplaribus sequitur: sed solâ præscriptione XXX. annorum, &c. In uno autem hæc sequuntur: Hujus ergo longi temporis præscriptio, auctoritate Gelasii & secularium legum, Ecclesiis obijci non potest: sed solâ præscriptio XXX. annorum, &c. Cod. autem de sacrosanct. Eccles. l. fin. locus aut. ita habet: Quas actiones aliâs decennalis, aliâs vicennalis, aliâs tricennalis præscriptio excludit, hæc, si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur, usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus, solâ Romanâ Ecclesiâ gaudente centum annorum spatio, vel privilegio.*

10 pars. **Gratian.** Sed solâ præscriptio XXX. annorum, & deinceps: à qua tamen præscriptione privilegia Romanæ Ecclesiæ sunt exclusa, quæ non nisi centum annorum spatio præscribi possunt.

C. XVII. Privilegia Romanæ Ecclesiæ non nisi centum annorum præscriptione tolluntur.

Unde Joannes VIII. scribit Ludovico Regi.

Nemo e de annorum numero resultandi sumat fomentum: quia sanctæ Romanæ (cui Deo auctore servimus) Ecclesiæ privilegia, quæ in firma Petri stabilitatis petra suscepit, nullis temporibus angustantur, nullis regnorum portionibus præjudicantur. Sed & venerandæ Romanæ leges divinitus per ora piorum Principum promulgatæ, rerum ejus præscriptionem non nisi per centum annos admittant.

QUÆSTIO IV.

Ostensum est, quando Ecclesia adversus Ecclesiam præscribere possit? Nunc videndum est, si monasterium adversus Ecclesiam præscribere valeat? Quod Urbanus Papa II. prohibuit, dicens:

a 25. quæst. 2. rescripta. ex l. rescripta. Cod. de precibus Imp. offerendis. b Sup. ead. quæst. 2. decim. m. Num. 18. c Cod. l. 7. tit. 38. l. 2. Ans. l. 4. c. 38. d Cod. de sacrosanct. Ecclesia. l. fin. Novellâ 131. ut suprâ. e Anselm. lib. 4. c. 45.

C. I. Tricennio temporis aliquid præscribere Abbates vel Monachi non valent.

Possessiones Ecclesiarum & Episcoporum tricennales a, Abbates vel Monachos habere omnimodis prohibemus. **Gratian.** Sed si eis tollitur tricennalis possessio, à B. Gregorio conceditur eis quadragenalis præscriptio. At enim:

C. II. Quadraginta annorum præscriptio religionis domibus conceditur.

Petro Subdiacono, lib. 1. epist. 9.

Volumus b accedentem te ad Panormitanam civitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere (dominio rei apud possessorem, sicut hæctenus possessum c est, videlicet permanente) ut si monasterium præfatum sancti Theodori hines d, de quibus causatio mota est, inconcussus e quadraginta annis possidisse repereris, nullam deinceps (etiam si quid sanctæ Romanæ Ecclesiæ competere potuit) patiaris sustinere calumniam: sed quietem eorum inconcussam omnibus modis procurare. Sin verò actores f Ecclesiæ non eos possidisse quadraginta annis inconcussio jure monstraverint, sed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuisse quæstionem eorumdem finium, electis arbitris tranquillè & legaliter sopiatur.

C. III. De eodem.

Item ex Novellis Justiniani, Novell. 131.

Neque g deceannii, neque vicennii, vel XXX. annorum præscriptio, sed sola XL. annorum curricula religionis domibus opponantur; non solum in cæteris rebus, sed etiam in legatis & hæreditatibus.

Corr. Rom. Hic neque Novellæ, neque Juliani antecessoris, neque Capitularis propria omnino verba referuntur.

Gratian. Sicut ergo religionis domibus ex lege non nisi quadragenaria est obijcienda præscriptio; ita & auctoritate Gregorii adversus aliâs Ecclesiâs præscribere possunt eadem spatio temporis.

QUÆSTIO VI.

Ipsæ autem ea, quæ Ecclesiæ debentur, rectores h ejusdem suâ auctoritate judicii prætermittentes repetere non valeant, B. Gregorius testatur, lib. 4. reg. ep. 44. seu c. 88. dicens:

C. I. Judicio, non manibus, res Ecclesiæ defendantur.

Confuetudo i nova in Ecclesia hac, & valdè reprehensibilis erupit, ut cum rectores ejus patronii urbana vel rustica prædia juri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus existimant, non judicio, sed manibus defendant; & cum per prædicatores suos veritas dicat: Nihil k per contentionem; etiam ipsam litigiolæ contentionis malum transcenditur l: & res qualibet, cum æstimatur Ecclesiæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præfati decreto constituo, ut si quis Ecclesiasticorum unquam titulos ponere sive in rustico sive urbano prædio suâ sponte præsumperit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. §. 1. Is autem, qui Ecclesiæ præest, si hoc vel ipse fieri præceperit, vel sine sua preceptione factum dignâ punire animadversione neglexerit, anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

Corr. Rom. § *Capitulum hoc sumptum est ex Concilio à B. Gregorio habito, quod in regesto ipsius bis habetur, semel lib. 4. post epist. 43. iterum post librum 12. ejusdem regesti.*

a 13. q. 2. c. 1. b Ans. l. 5. c. 57. c al. possessu. d Ivo p. 3. c. 146. Pann. l. 2. c. 66. e inconcussus] orig. f al. auctores sanctæ Ecclesiæ. g Apud Julianum ead. novell. c. 6. & 5. Cap. c. 236. h al. actores.] al. auctores. i Polycarp. l. 4. tit. 8. k Philp. 2. l al. transcendunt.

2 pars. Gratian. Quod autem quisque sua auctoritate, quod sibi debere putat, usurpat, nec per iudicem reposcat, cadat à causa, ex auctoritate Milevitani a Concilii habetur, in quo ita statutum legitur, c. 21.

C. II. Causæ suæ detrimentum patiatur Episcopus, qui Ecclesias suas ab alio detentas propriâ auctoritate querit adire.

PLacuit b, ut quicumque Episcopi quascunque Ecclesias vel plebes, quas ad suam cathedram existimant c pertinere, non ita repetierint, ut causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque hoc jam fecerint, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille inde discedat, quem constititit prætermisissis iudiciis d Ecclesiasticis irruisse. §. 1. Nec e sibi quisquam blandiatur, si à Primatè, ut retineat, literas impetrarit: sed siue habeat literas, siue non habeat, conveniat eum, qui tenet, & ejus literas accipiat: ut eum appareat pacificè tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis Primas f dederit. siue quos ipsi vicinos a ex consensu Primatis e delegerint.

Corr. Rom. § 2 Vi. inos] Antè legebatur, vicini. Emen- datum est ex editionibus Conciliorum Colonienfium, uno Codice Vauicano, Sorienfij Regio, Burchardo & Ivone. In exemplari etiam antiquo Concilii Carthagenfij Græci, cap. 121. legitur, *quæstiones: ubi in impresso est, quæstiones.*

§ e Ex consensu Primatis] Sic etiam legitur in editionibus Conciliorum vetustioribus, codice Sorienfij Regio, & duobus Vaticanis. Sed in recentiore Colonienfij quatuor tomorum editione, & apud Burchardum & Ivonem est: vicinos ex consensu delegerint: itemque in Concilio Africano in omnibus editionibus.

3 pars. Gratian. Econtra Gregorius Joanni defensori, eunti in Hispaniam scribit, l. 11. epist. 50. dicens:

C. III. Delictum personæ in damnum Ecclesiæ converti non potest.

SI g Episcopum talem culpam admisisse constititit (quod ablit) ut constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadem ejus depositio confirmetur, & Ecclesiæ res suæ omnes restituantur, quæ ablata claruerint: quia delictum personæ in damnum Ecclesiæ non est convertendum. Si enim, ut dicunt, Comitulus defunctus est, ab hærede ejus, quæ injustè ab illo ablata sunt, sine excusatione reddantur.

C. IV. In personam delinquentis, non in facultates ejus ultio procedat.

Idem Petro Subdiacono, lib. 1. epist. 42.

Cognovimus b, quod si quis ex familia culpam fecerit Ecclesiæ a, non in ipsum i, sed in ejus substantiam k vindicatur. De qua re precipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipsum l quidem, ut dignum est, vindicetur: à communione & autem ejus omnino abstinatur.

Corr. Rom. § a Ecclesiæ,] Hæc vox abest à plerisque vetustis Gratiani codicibus, & duobus epistolarum B. Gregorii (quævis sit in impressis) & Joanne Diacono & Ivone.

§ e A communione] Sic etiam legitur in Frobeniana editione operum B. Gregorii: sed in cæteris editionibus, & apud Diaconum & Ivonem, à commodo, quæ vox in epistola sæpe repetitur ad significandas facultates ipsas. Quare hæc statim subdantur: nisi fortè parum aliquid, quod in usum executoris, qui ad eum transmissus fuerit, proficere possit.

a Et in Afric. c. 87. b Polyc. l. 3. tit. 12. Burch. l. 1. c. 70. Ivo part. 5. c. 177. c al. estimant. d al. iudiciis. e Burch. l. 1. c. 145. Ivo p. 5. c. 258. f al. Primates dederunt. g 2. q. 1. in primis. §. si autem Episcopum. h Joan. Diac. in vita l. 2. n. 62. Ivo p. 16. c. 81. i al. ipso. k al. substantiam. l al. ipso.

C. V. Res eorum, qui ex Clero labuntur, simul cum ipsis monasterio tradantur.

Idem in eadem epistola.

DE a lapsis Sacerdotibus, vel Levitis, vel quolibet ex Clero observare te volumus, ut in rebus eorum nullâ contaminatione miscearis; sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secundum Deum vivere sciuntur b, & in eisdem monasteriis ad pœnitentiam lapsos trade; ut res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correctione eorum sollicitudinem gerunt. Si verò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamen, ut eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. §. 1. Si qui verò ex familia Ecclesiastica Sacerdotes, vel Levitæ, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus; sed res eorum Ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiant, unde ad pœnitendum c subsistant: ne, si nudentur, locis, in quibus dati fuerint, onerosi sint.

C. VI. Inutilis Sacerdos Ecclesiam suam dignitate non privat.

Item Leo IV. d. Carolo Regi.

SI e fortassis (quod non credimus) apud vos inutilis judicamur, Ecclesia tamen, cui permittente Domino præsumus, non inutilis, sed caput, principiumque omnium meritò simul ab omnibus vocatur.

C. VII. Possessiones monasterii pro peccato Abbatis Episcopo tollere non licet.

Item in Maguntinenfij Concilio.

EPiscopo f non licet possessionem monasterii tollere, quamvis Abbas peccaverit; sed subjiciat a eum potestati Abbatis alterius monasterii.

Corr. Rom. § a Subjiciat] Apud Burchardum & Ivonem legitur, mittat eum in aliud monasterium in potestatem alterius Abbatis.

C. VIII. Quæ Sacerdotes dederunt, subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant.

Item Gelasius.

ILLud g statuendum censuimus, ut quascunque munificentias Clericis, aut sibi fervientibus de rebus Ecclesiæ in usum, aut de propriis in proprietatem precedentes dederint Sacerdotes, subsequentes Pontifices nullatenus auferre præsumant. Si quid tamen culpa extiterit, pro qualitate personarum, vel regula precedentium canonum in persona habeatur, non in facultate districtum.

Gratian. Si ergo delictum personæ in damnum Ecclesiæ converti non potest, quia procurator conditionem Ecclesiæ potest facere meliorem, non deteriorem: si peccato Abbatis possessiones monasterii auferri non licet, quomodo delictum Episcopi vertetur in damnum Ecclesiæ, ut inde detrimentum causæ suæ patiatur? Sed detrimentum causæ pati non sic est accipiendum, ut Ecclesia suo jure privetur, sed potius, quia Clericis coram suo iudice stantibus, Episcopus tacebit, & pro injuria ihata multabitur, si propria habuerit.

QUESTIO VII.

1 Quid autem Ecclesiæ de manu Laicorum nec Abbatis, nec alicui accipere liceat, omnium canonum testatur auctoritas. Generaliter enim tam Ecclesiæ, quam res Ecclesiarum in Episcoporum potestate consistunt.

a Anselm. l. 8. c. 1. Ivo p. 6. c. 380. & p. 15. c. 20. b al. sciunt. c pœnitentiam. d fortasse, tertius. e Ivo p. 5. c. 21. f Burch. lib. 3. c. 82. Ivo p. 7. c. 206. g Anselm. l. 6. c. 172.

Laici

Laici autem nec sua, nec Episcoporum auctoritate decimas, vel Ecclesiam possidere possunt. Unde Episcopi sive beneficio, sive pretio Ecclesiam, vel decimas Laicis dederint, domum orationis, domum negotiationis, & speluncam latronum a faciunt. Unde post everfionem cathedræ à cætu fidelium segregati, æterno verberare à Domino flagellabuntur.

C. I. *Decima à Laicis non possideantur.*
Unde Gregorius VII. ait in Concilio Lateranensi
cap. 7. lib. 6. regesti.

Decimas b, quas in usum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, à Laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesie reddiderint, sciant, se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. §. 1. Oportet c autem a congruentius nos decimas & primitias, quas jure Sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere: quas fideles Domino præcipiente offerunt, juxta illud vaticinium Malachie d Propheta: *Inferte omnem decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.* §. 2. Has verd decimas sub manu Episcopi fore censemus: ut ille, qui cæteris præest, omnibus justè distribuât, nec cuiquam personæ honorabilius exhibeat, unde alii scrupuloso corde moveantur: sed sint omnia communia: quia inhonestum videtur, ut alii Sacerdotes habeant, alii verd detrimentum patiantur: sed sicut una est fides catholica, ita necesse est, ut ille, qui provisor est loci, quamvis multæ sint Ecclesie, omnibus tamen fideliter distribuât.

Corr. Rom. § Est Canon septimus Concilii à Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti, anno Domini 1078. quod habetur lib. 6. regesti ejusdem Gregorii. Eundem canonem repetivit Innocentius II. in Concilio à se Romæ habito, c. 9. Utrumque Concilium extat in Bibliotheca Vaticana.

§ a Oportet autem I. Quæ sequuntur usque ad finem in neutro Concilio, neque in Polycarpo, aut Pannormia, neque apud Anselmum habentur.

C. II. *De eodem. PALEA.*
Unde Urbanus II.

Congregato e apud Charomontensem urbem multorum Episcoporum Synodali conventu, proposita nobis est à quibusdam eorum quæstio de Ecclesiis, vel de Ecclesiasticis possessionibus, à Clericis vel Monachis usque impudentiarum, inconsultis Episcopis, acquisitis. Nos autem uti saniori consilio eorundem Episcoporum, condescendentes pro tempore, providentesque Ecclesiasticæ paci, vel quia aliter absque inevitabili scandali periculo hujusmodi quæstio non poterat procedere, Apostolicâ auctoritate decrevimus, ut ea, quæ à Clericis vel Monachis, vel à quibuscumque personis prout potuerint, usque hodie fuerint acquisita, rata perenniter & inconcussa permaneant: hoc tamen tenore, ne in posterum inconsultis Episcopis talia præsumant.

Corr. Rom. § Caput hoc in Concilio Urbani non est inventum. Habetur autem in prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis, tit. de capellis Monachorum, ex eodem Urbano citatum.

C. III. *De eodem.*

Item Gregorius VII.

Pervenit f ad nos fama sinistra, quòd quidam Episcoporum non Sacerdotibus propriæ diocesis, decimas atque Christianorum oblationes conferant, sed potiùs laicalibus personis, militum videlicet, sive servitorum, vel (quod gravius est) etiam consanguineis. Unde si quis amodò Episcopus inventus fuerit hujus divini præcepti transgressor, inter maximos Hæreticos & Antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna Synodus de Si-

a Matth. 21. b Polyc. l. 3. tit. 11. Ans. l. 5. c. 55. Pann. l. 2. c. 145. c Devid. l. 3. d Mal. 3. e In collect. 1. c. de capel. mon. f Sup. 1. q. 3. pervenit. Polyc. l. 3. tit. 11.

moniacis censuit, & qui dat Episcopus, & qui recipiunt ab eo Laici, sive pretio, sive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur.

Corr. Rom. § In vulgatis codicibus huic capiti erat præpositum nomen Palea: sed habetur in omnibus manuscriptis. Refertur autem planè eisdem verbis 1. q. 3. pervenit. & de eo ibi notatum est. In Polycarpo positum est longè copiosius, & citatur ex Concilio Africano.

C. IV. *Fideliter decimas dat, qui omnium suorum decimas solvit.*

Item Ambrosius in sermone Quadragesima, cujus initium: Ecce nunc tempus.

Quicumque recognoverit a in se, quòd fideliter non dederit decimas suas, modò emendet, quod minùs fecit. Quid est fideliter decimas dare? nisi ut nec pejus, nec minus aliquando Deo offerat, aut de grano suo, aut de vino suo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua.

Corr. Rom. § In sermonibus sæpè citatis, qui B. Ambrosio inscripti in Bibliotheca Vaticana, & Monasterii Mediolanensis servantur, sermone primo de Quadragesima, habetur hoc capitulum.

C. V. *Excommunicantur, qui Sacerdotibus decimas dare nolunt.*

Item ex Concilio Rothomagensi.

Omnes b decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur c boves 2, & oves, & capræ, quæ sub pastoris virga transiunt; quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec b. num, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod d mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur. Sed quia modò multi veniuntur, decimas dare nolentes, statuimus, ut secundum Domini nostri præceptum admoneantur semel, & secundo, & tertio. Qui si non emendaverint, anathematis vinculo feriantur, usque ad satisfactionem & emendationem congruam.

Corr. Rom. § Hic etiam auctoritate veterum codicum inductum est nomen Palea.

§ a Boves,] Hæc usque ad vers. sed quia, in aliquot vetustis codicibus non habentur. Sunt tamen etiam apud ceteros collectores.

C. VI. *Veterum exemplo decima solvantur.*

Item ex Concilio Maguntinensi.

Decimas e Deo, & Sacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, & Jacob promissis insinuat: deinde lex statuit, & omnes sancti doctores commemorant. Gratian. *Non autem decima sunt redimenda à populo, si aliter dare eas noluerint.*

C. VII. *Decima non sunt à populo redimenda.*

Unde in eodem Concilio f legitur:

Decimas g, quas populus dare non vult, nisi quolibet munere ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est, ne fiat.

Corr. Rom. § Burchardus & Ivo citant ex Concilio Mediomatricis. Habetur in Capitularibus lib. 5. cap. 46. & in legibus Longobardicis lib. 3. tit. de decimis.

a al. recognovit. b Burchard. lib. 3. cap. 130. Ivo part. 3. cap. 196. Pannorm. lib. 2. c. 58. Levit. 27. c omnium decimarum bovis & ovium, & c.] ovium. d al. & quod mutat, & quod mutatum est. e Burch. l. 3. c. 133. Ivo p. 3. c. 199. Pann. lib. 2. c. 60. f Lib. 5. Capit. c. 46. & in leg. Longobard. lib. 3. tit. de decimis. g Burchard. l. 3. c. 134. Ivo part. 3. c. 200. Pannorm. lib. 2. cap. 62.

C. VIII. Quia decimæ Deo non redduntur, iudicium
fisci accessit.

Item Augustinus lib. 40. boniliarum,
hom. 48.

MAiores nostri idè copis omnibus abundabant, quia
Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant.
Modò autem, quia discessit devotio Dei, accessit iudicium
fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas: modò autem
totum tollitur. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Chris-
tus.

C. IX. Columbas vendit, qui Ecclesiam indisciplina-
tis commisit.

Item Origenes homil. 15. ad c. 21.

Matthæi.

ET hoc diximus secundum simplicem intellectum. Jux-
ta moralem autem talia dicemus: & primùm quidem
de templo, de quo per Prophetam a dixit Deus: *Do-
mus mea, domus orationis vocabitur.* Ergò secundum
corporalem circumfessionem carnis, & secundum corpora-
les legis festivitates & sacrificia, consequenter & tem-
plum Dei æstimabatur, quod ex lapidibus islenlatis eras
constructum; primùm quidem à Salomone, deinde repa-
ratum ab Esdra, postea verò post Christi adventum à Ro-
manis destructum: & illa æstimabatur domus orationis:
quæ destructa, necesse est, ut Judæi, quasi non jam habentes
domum orationis, jam non habeant privilegium specula-
tionis Dei, nec possint secundum legem Deo servire.
§. 1. Hoc ergò factò, omnia Christus ejecit in mysterio
spiritualium actuum suorum, & tunc visibilibus fecit,
quod semper invisibiliter agit, ejiciens vendentes & emen-
tes de templo, & mensas nummulariorum evertens, &
cathedras vendentium columbas ad correptionem populi:
ut non pro a mundanis festivitatibus in nomine Dei cele-
brent, nec emptionibus & venditionibus vacent in loco
non competenti, in quo non debent emere & vendere,
sed orationibus vacare, qui congregantur quasi in domo
orationis. §. 2. Nunc autem arbitror templum Dei ex
lapidibus vivis constructum, esse Ecclesiam Christi. Sunt
autem multi in ea, non, sicut decet, viventes spiritua-
liter, sed secundum carnem militantes: qui & domum
orationis de lapidibus vivis constructam faciunt spelun-
cam esse latronum, actibus suis non Ecclesiam Dei dignis,
sed speluncam latronum. Qui enim considerat in multis
Ecclesiis talium Christianorum peccata, qui arbitrantur
quæstum esse pietatem, & cum deberent de Evangelio
vivere, secundum quod vivere decet servos Dei, hoc
non faciunt, sed divitias, & multas possessiones acquirunt,
nonnè dicet speluncam latronum factam esse sub illis Ec-
clesiam? ut rectè dicat Christus ad eos propter dissipati-
onem Ecclesie sue: *Quæ h utilitas in sanguine meo, dum
descendo in corruptionem?* Item ipse per Olee c tali modo:
*Væ mihi, quoniam factus sum sicut qui colligit stipulam in
mense; & sicut qui racemum in vindemia, cum non sunt d
botri ad manducandum primogenita. Væ animæ meæ: quia
perit timoratus à terra: & qui corrigat in dominibus non
est.* Et cum intellexeris Jesum dicentem talia, & lugen-
tem peccata nostra, aspice simul & illud, quod in Evange-
lio scribitur e: *Cum vidisset Hierusalem, flevit super eam,
& dixit, quia si cognovisses & tu.* Et si rationabiliter fle-
vit super Hierusalem, & rationabilis flebit super Ecclesiam,
ædificatam quidem, ut esset domus orationis, factam autem
propter turpia lucra, & luxus quorundam (quod utinam
non esset) Principum populi, speluncam latronum. & in-
frà. §. 3. Et arbitror convenire verbum de venditoribus
columbarum, eis, qui tradunt Ecclesias avaris, & tyranni-
cis, & indisciplinatis, & irreligiosis Episcopis, aut Presby-
teris. Propter quod & cathedras tantummodò appellavit
Evangelista everlas esse ab Jesu. Et utinam audirent hæc

a Esa. 56. Matth. 21. b Psal. 29. c Michæam] orig.
& est Michæa 7. d al. sit botrio] orig. e Luc. 19.

cum dicentis a admonitione Scripturæ, qui gloriantur de
cathedris Moyfi, in b quibus sedent, & vendunt omnes
Ecclesias columbarum, & tradunt eas talibus præpositis,
ad quos rectè dicatur à Domino per Hieremiam Prophe-
tam c: *Principes populi mei me non cognoverunt. Filii
enim sunt insipientes, & non intelligentes: sapientes sunt
ad malè faciendum, bene autem facere nesciunt.*

Corr. Rom. § a Pro mundanis] Apud Origenem legi-
tur, ut non pro mundi festivitatibus in nomine Dei em-
ptionibus & venditionibus vacent. Et hoc quidem propter
glossam mutatum non est: multa verò alia partim ex Ori-
ginali, partim ex vetustis codicibus sunt emendata & lo-
cupletata.

Gratian. Cum ergò Ecclesie, & oblationes earum non
consistant, nisi in potestate Episcoporum; patet profectò,
quòd non sunt ab alio recipienda, quàm de manu eorum.

C. X. Omnes basilicæ ad eam pertinent Episco-
pum, in cujus territorio positæ
sunt.

Unde in Aurelianensi Concilio I. cap. 13.
statutum est.

OMnes d basilicæ, quæ per diversa loca constructæ
sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum
priorum canonum regulam, ut in ejus Episcopi potestate
consistant, in cujus territorio positæ sunt.

C. XI. Archidiaconus, Archipresbyter, Præpositus,
vel Decanus, nec officia, nec beneficia Ec-
clesiastica sine consensu Episcopi
tribuant.

Item Calixtus e Papa.

NULLUS omninò Archidiaconus, aut Archipresbyter, si-
ve Præpositus, vel Decanus animarum curam, vel
Præbendas Ecclesie sine iudicio vel consensu Episcopi
alicui tribuat: imò, sicut sanctis canonibus constitutum
est, animarum cura, & pecuniarum Ecclesiasticarum dis-
pensatio in Episcopi iudicio & potestate permaneat. Si
quis verò contra hoc facere, aut potestatem, quæ ad E-
piscopum pertinet, sibi vindicare præsumperit, ab Ec-
clesie liminibus arceatur.

C. XII. De manu Laici Episcopatus vel Abbatia
suscipi non debet.

Item Gregorius VII. in f generali Synodo
præsidens dixit, cap. 1. & 2.

ISI quis g deinceps Episcopatum vel Abbatiam de ma-
nu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus
inter Episcopos vel Abbates habeatur: nec ulla ei, ut
Episcopo seu Abbati, audientia concedatur. Insuper ei &
gratiam beati Petri, & introitum b Ecclesie interdiciamus,
quousque locum, quem sub crimine a tam ambitionis,
quàm inobedientie (quod est scelus idololatriæ) cepit,
resipiscendo non dederit. Similiter etiam de inferioribus
Ecclesiasticis dignitatibus constitutum. Item c. 2. §. 1.
Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum,
Comitum, vel quilibet secularium Potestatum, aut per-
sonarum investituram i Episcopatum, vel alicujus Ec-
clesiasticæ dignitatis dare præsumperit, ejusdem senten-
tiæ vinculo se esse sciat obstrictum.

Corr. Rom. § a Sub crimine] Antea legebatur, sub cri-
mine tam inobedientie, quàm ambitionis, ex qua scelus
idololatriæ cepit. Emendatum est ex Concilio ipsa, &
Anselmo. Et est locutio valde familiaris Gregorio VII.
ex primo Regum capit. 15.

a decenti.] orig. b Matth. 23. c Hier. 4. d Po-
lyc. l. 3. tit. 12. Burchard. l. 3. c. 8. Ivo p. 3. c. 10. e ad
ex Concil. Rothomagensi. f Lib. 6. regest. ejusdem. g An-
selm. l. 6. c. 73. Decretal. p. l. h l. Reg. 15. i investitu-
ras] orig.

C. XIII. Excommunicationi subjaceat, nec investitura sumat fructum, qui de manu Laici Ecclesiam susceperit.

Idem ibidem, cap. 3.

Quoniam a investituris Ecclesiarum contra statuta sanctorum Patrum à Laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbaciones in Ecclesia (imò ruinam sanctæ religionis) oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur, decernimus, ut nullus Clericorum investituram Episcopatus, vel Abbatiz, vel Ecclesie de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laicæ personæ, viri vel femina, suscipiat. Quod si præsumperit, recognoscat investituram illam Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacere.

C. XIV. De eodem.

Idem ex Canone Apostolorum 31.

II. SI quis Episcopus secularibus potestatibus usas, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregetur, omnesque, qui illi communicant.

Corr. Rom. § De hoc canone notatum est sup. dist. 63. c. omnis electio. in vers. segregetur.

C. XV. De eodem.

Item ex Chronico Anastasi Bibliothecarii.

Sanctus Thessalonicensis Episcopo communicante ob metum Imperatoris Anastasi Timotheo Constantinopolitano Episcopo, quem a Concilio Chalcedonense anathematizaverat, quadraginta Episcopi Illyrici & Græciæ convenientes in unum, per professionem in scriptis factam, ut à proprio Metropolitanò, discesserant ab eo, & Romanam mittentes Romano communicare in scriptis professi sunt. *Et paulo post. d. §. 1. Cum a Dioscorus (junior) manus impositionem accepisset, recesserant multitudines populorum e, dicentes, quia nisi secundum quod sanctorum continent Apostolorum canones fiat, non recipitur Episcopus. Principes enim inthronizaverant eum.*

Corr. Rom. § Caput hoc acceptum est ex Chronico Anastasi Bibliothecarii, in iis, quæ de Anastasio Imperatore narrat: multaque ex ipsa originali sunt emendata.

§ a Cum Dioscorus] Hæc est altera electio à prior, & ipsa facta non canonicè, & potestate Laicâ: nam prior est Timothei ad sedem Constantinopolitanam: hæc verò posterior Dioscori junioris, ad Alexandrinam. Utraque verò à Bibliothecario copiosè exponitur.

C. XVI. Excommunicatur, qui per Laicos Ecclesiam obtinet.

Item Paschalis Papa II.

III. SI quis Clericus, Abbas vel Monachus per Laicos Ecclesias obtinerit, secundum sanctorum Apostolorum canones, & Antiocheni a Concilii capitulum, excommunicationi subjaceat.

Corr. Rom. § Capituli hujus & sequentis sensus est in fragmento manuscripto Concilii apud Guardastalum à Paschali habiti anno Domini 1116. quod in Bibliotheca Vaticana servatur. Naucleus etiam Gen. 36. narrat, Paschalem apud Treves Concilium tenuisse: ubi inter multa sententiam de libera pastorum electione. & de coarctanda Laicorum in Ecclesiasticis dignitatibus præsumptione juxta prædecessorum suorum decreta promulgavit.

§ a Antiocheni] In Concilio Antiocheno nihil expresse statuitur contra eos, qui per Laicos obtinent dignitates Ecclesiasticas. Verum cap. 23. præcipitur, ut in Episcopo eligendo servetur jus Ecclesiasticum: nempe, ut non eligatur Episcopus, nisi cum Synodo & judicio Episcoporum: quibus verbis Laici videntur excludi. In Synodo autem

a Polyc. l. 2. tit. 4. Anst. l. 6. c. 73. b Dist. 63. omnis electio. Deusdedit part. 1. Birch. lib. 3. c. 109. Ivo part. 3. c. 85. & p. 5. c. 119. c qui] orig. d Deusd. p. 1. e alit. rusticorum] orig. f Can. Apost. 31.

Nicana secunda, cap. 3. repetitur, & confirmatur Canon Apostolorum.

C. XVII. Qui per Laicos Ecclesiam obtinet, & qui manus imponit, communione privetur.

Idem.

Constitutiones sanctorum canonum sequentes statuimus, ut quicumque Clericorum ab hac hora in antea investituram Ecclesie, vel Ecclesiasticæ dignitatis de manu laicæ acceperit, & ipse, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat, & communione privetur.

C. XVIII. De eodem.

Idem.

Nullus a Laicorum Ecclesias, vel Ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui verò secus egerit, juxta beati Alexandri a capitulum ab Ecclesie liminibus arceatur.

Corr. Rom. a Alexandri] In epistolis Alexandri Papæ I. nihil legitur, quod ad hanc rem pertinet. Verum in epistola Alexandri II. in qua Synodum à se habitam respicit (quæ epistola ex vetusto codice descripta Romam ex Hispania missa est) hæc inter alia habentur: Decimæ & primitiæ, seu vivorum & mortuorum oblationes Ecclesie Dei fideliter reddantur à Laicis; & ut in dispositione Episcoporum sint: quas qui retinuerint, à sanctæ Ecclesie communione separentur, quod sæpe est idem cum c. præcipimus. sup. ead. q. 2. ex Nicolao II.

C. XIX. De eodem.

Idem.

Sicut Domini vestimentum scissum non est, sed de eo sortiti sunt; ita nec Ecclesia scindi debet, quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprii Episcopi Ecclesie reducantur, & ab ipso sicut sacris canonibus cautum est) ordinetur: Alioquin, & Ecclesie ipsæ, & Clerici earundem divinis destituantur officiis.

C. XX. Nullus Clericus per Laicos Ecclesiam obtineat.

Item Alexander Papa II.

Per Laicos nullo modo quilibet Clericus vel Presbyter obtineat Ecclesiam, nec gravis, nec pretio. §. 1. Nullus habitum Monachi suscipiat, spem aut promissionem habens, ut Abbas fiat. §. 2. Nullus Presbyter duas habeat Ecclesias.

Corr. Rom. § Habetur in eadem epistola Alexandri II. paulo superius in c. nullus Laicorum citata. Nam statim post vers. separentur, sequitur, & ut per Laicos &c.

C. XXI. Singuli Episcopi suos habeant œconomos.

Item ex Concilio Chalcedonensi, c. 26.

Quoniam b in quibusdam Ecclesiis, ut rumore comperimus, præter c œconomos Episcopi facultates Ecclesiasticas tractant, placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum, habere œconomum de Clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas secundum sententiam proprii Episcopi: ita ut Ecclesie dispensatio præter testimonium a non fit: & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis & derogatio procuretur. Quod si hoc minimè fecerit, divinis constitutionibus subjacebit.

Corr. Rom. § a Testimonium] In vulgatis sequuntur, Episcopi: quæ vox inducta est auctoritate manuscriptorum, & originalis ex versione Dionysii, quæ concordat cum prisca, & Græcis verbis. Alia etiam nonnulla sunt emendata.

§ c Maledictionis] Græcè est, ἡ δολοφάρων τῶ ἱερῶν παροικισθῆναι: quod in prisca versione est; & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur.

a Polyc. lib. 2. tit. 4. b Distinct. 89. quia in quibusdam. Anselm. lib. 6. cap. 143. c alit. non per] obijza ecclesiarum, sine œconomis.

C. XXII. Laici non sunt constituendi economi, sed
ex proprio Clero eligendi.

Item ex Concilio Hispalensi II. cui interfuit
Isidorus, cap. 9.

IN a nona actione didicimus, quosdam ex nostro colle-
gio contra mores Ecclesiasticos, Laicos habere in rebus
divinis constitutos economos. Proinde pariter tractantes
eligimus, ut unusquisque nostrum secundum Chalcedonen-
sium b Patrum decreta, ex proprio Clero economum sibi
constituat. Indecorum est enim Laicum Vicarium esse
Episcopi, & secularis in Ecclesia judicare. In uno enim
eodemque officio non debet dispar esse professio. Quod
etiam in lege divina prohibetur, dicente c Moysse: *Non
arabis in bove simul & asino*: id est, homines diversae pro-
fessionis in officio uno non sociabis. Unde & oportet nos
& divinis libris, & sanctorum Patrum obedire praeceptis,
constituentes, ut hi, qui in administrationibus Ecclesie
Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec profes-
sione, nec habitu. Nam coherere & conjungi non possunt,
quibus & studia, & vota diversa sunt. §. 1. Si quis au-
tem Episcopus posthac Ecclesiasticam rem, aut per laicalem
procuracionem administrandam elegerit, aut sine testimonio
economii gubernandam crediderit, verè ut contemptor ca-
nonum, & fraudator Ecclesiasticarum rerum, non solum
Christo de rebus pauperum judicabitur reus, sed etiam
Concilio manebit obnoxius.

C. XXIII. Non habeat Laicus aliquid statuendi
in Ecclesia facultatem.

Item in Synodo Romana III. Symmachi
Papa, cap. 3.

NON d placuit, Laicum e statuendi in Ecclesia (præter
Papam Romanum) habere aliquam potestatem: cui f
obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi.

C. XXIV. Ecclesiasticas facultates Laici disponere
non possunt.

Item ibidem Enlalius g Episcopus Syracusanus
Ecclesie dixit.

LAICIS b quamvis religiosis, nulla de Ecclesiasticis fa-
cultatibus a aliquid disponendi legitur attributa fa-
cultas.

Corr. Rom. § a Facultatibus] Anted legebatur, digni-
tatis. Emendatum est ex originali, (ut supra dist. 96.
Benè quidem.) epistola Stephani primi, & decreto Pascha-
lis II. manuscripto: quibus locis hoc idem repetitur.

C. XXV. Laicus sacrilegus habetur, qui dispositionem,
vel dominationem rerum Ecclesiasticarum
assumat.

Item Calixtus Papa II.

IV. SI quis Principum, vel aliorum Laicorum disposi-
tionem seu dominationem i rerum, sive possessionem
Ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus ju-
dicetur.

Corr. Rom. § Inter decreta Calixti, ex quo citatur, non
est inventum. Habetur in decretis Paschalis II. manuscrip-
tis, cap. 5. sed non est mutatum nomen Calixti: quia Pon-
tifices isti, qui iisdem ferè temporibus fuerunt, frequenter
eandem decreta suorum antecessorum repetebant.

C. XXVI. In Ecclesia, quam quis edificat, nihil
sibi præ ceteris vendicat.

Item Geladius Papa Severiceni Episcopo.

3 PLE k mentis amplectenda devotio est, quæ se Ju-
lius l nobis in re Juliana m sui juris fundasse per-

a Burcard. lib. 1. cap. 89. Ivo p. 5. c. 195. b Cap. pro-
ximo superiore. c Deut. 22. d Sup. dist. 96. benè quidem.
Deusdedit p. 1. § 4. Ansel. l. 5. c. 9. e al. non licuit Lai-
co] orig. al. non licuit Laico. dist. 96. f al. quos. g Et
epist. 2. Stephani I. c. 9. § in decretis Paschalis II. manu-
script. h Polyc. l. 6. tit. 1. Deusdedit p. 4. i al. dona-
tionem. k Anselm. l. 5. c. 9. l al. Senilius. m al. Jovi-
niana.

hibetur Ecclesiam, quam in honorem sancti Viti confes-
soris ejus nomine cupit consecrari. Hanc igitur, frater
charissime (si ad tuam diocesim pertinere non ambigis)
ex more convenit dedicari, collata primitus donatione
solenni, quam ministris Ecclesie destinasse se profati mu-
neris testatur oblator, sciturus sine dubio præter profes-
sionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem
se proprii juris habiturum.

C. XXVII. De eodem.

Idem.

FRIGENTius a verò b petitoria nobis insinuatione sugges-
sit, in re sua, quod c Sextilianum vocatur, basilicam
se sanctorum Michaelis Archangeli, & Martini Con-
fessoris pro sua defensione d fundasse. Et idem, frater
charissime, si ad tuam pertinet parochiam, benedictionem
suprà memoratæ basilicæ solenni veneratione depende-
re. Nihil tamen sibi fundatur ex hac basilica noverit vendi-
candum, nisi processionis aditum, qui Christianis omni-
bus in commune debetur.

C. XXVIII. De eodem.

Item Clemens epist. 2. ad Jacobum.

ECCLASIAS e per congrua & utilia facite loca, quas f divi-
nis precibus sacrare oportet, & in singulis a Sacer-
dotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omni-
bus venerari oportet, & non à quoquam gravari.

Corr. Rom. § a Et in singulis] Addita sunt hæc usque
ad vers. quos. ex Originali.

C. XXIX. Laici Presbyteros de Ecclesiis
non ejiciunt.

Item Leo IV. g Carolo Regi.

CONTRA b sanctorum patrum censuras videtur existere,
si secularis vel Laicus Presbyteros ab Ecclesiis, in qui-
bus tempore ordinationis eorum nominati a, vel introdu-
cti fuerint, videtur i expellere. Si verò fundatores Ec-
clesiarum ad inopiam vergere cœperint, ab eisdem Ec-
clesiis temporalis vite suffragia percipiant.

Corr. Rom. § a Nominati,] In vetustis exemplaribus, &
apud Ivo nem legitur, deo nominati, ut significet recitationem
nominis ejus, qui promovebatur, & Ecclesie, ad quam ordina-
batur: de qua dictum est supra dist. 70. c. neminem. Erat
autem hæc canonica subscriptio & institutio ad illam Ec-
clesiam, & non simplex nominatio, prout auctor glossæ accepit.

C. XXX. Fundatores Ecclesiarum, si inopes cœ-
perint esse, ab eisdem alimenta ac-
cipiant.

Unde in Concilio Toletano IV. c. 37.
legitur:

QUICUNQUE fidelium devotione propria de facultatibus
suis Ecclesie aliquid contulerint, si fortè ipsi, aut filii
eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia sub-
fragium vite pro temporis usu percipiant.

Gratian. Si ergo Ecclesiasticas facultates dispensandi pote-
statem non habent Laici, multò minus Ecclesiam ipsam quidem
libet ad regendum committere, vel aliis auferre valent. §. 1.
Hic autem distinguendum est, quid juris fundatores Ecclesie-
rum in eis habeant, vel quid non? Habent jus providendi, &
consulendi, & Sacerdotem inveniendi; sed non habent jus
vendendi, vel donandi, vel utendi tanquam propriis.

C. XXXI. Heredes ejus, qui Ecclesiam construxit,
& ipsi pro ea sollicitudinem gerere
debent.

Unde in Canonibus invenitur ex Concilio
Toletano IX. c. 1.

FILIIIS, vel nepotibus, ac honestioribus propinquis
ejus, qui construxit vel ditavit Ecclesiam, licitum est
hanc bonæ intentionis habere solertiam, ut si Sacerdo-

a al. Frigentius. b Polyc. l. 3. tit. 12. Anselm. l. 5. c. 11.
c al. quæ. d al. devotione. e De cons. dist. 1. Ecclesie.
f al. quæ. g al. tertius. h Deusdedit. p. 4. Ivo p. 3. c. 102.
i al. nitetur.

tem seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commotionis honestæ conventionem compellant, aut Episcopo vel Judici corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitanus ejus hæc infinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auribus intimare non differant. §. 1. Iplis tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat quasi juris proprii potestatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quæcumque præsumere: sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere, quod aut nullam a noxam operatio nocens attingat, aut multam b, vel aliquam partem salutaris mercedis c assumat. §. 2. Si quis verò deinceps hæc monita temerare præsumperit, & malè rapta cum confusione restituit, & excommunicationis annuæ sententiam sustinebit.

C. XXXII. Fundatores Ecclesiarum ordinandos in eis Episcopo offerant.

Item ex Concilio Toletano IX. cap. 2.

Decernimus, ut quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstitēs extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis iidem ipsi offerant Episcopis ordinandos a. Quod si tales forsitan non inveniatur ab eis, tunc, quos Episcopus loci probaverit Deo placitos, sacris cultibus instituat cum eorum convenientia servituros. Quod si spretis & ejusdem fundatoribus rectores ibidem præsumperit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco (quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint) ordinari.

Corr. Rom. § a Ordinandos.] *Quæ sequuntur usque ad vers. Quod si spretis, addita sunt ex ipso Concilio.*

§ b Spretis] *Sic etiam legitur in codice Lucensi Regio: sed in Conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, Quod si superstitibus.*

C. XXXIII. A dominio constructoris monasterium non est auferendum.

Item ex Romana Synodo Eugenii II. & Leonis IV. c. 21.

Monasterium vel Oratorium canonicè constructum à dominio constructoris eo invito non auferatur, licet quæ illi Presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius diocesis cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare.

C. XXXIV. De eodem.

Item Gregorius Papa lib. 7. indict. 1. Secundino Episcopo Taurominitano.

Rationis d ordo non patitur, ut monasterium contra voluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium suum quis debeat vendicare.

Corr. Rom. § Apud Anselmum & in Polycarpo hoc eodem modo habetur. *In ipsa autem epistola pendet oratio ex superioribus, & sic legitur: Quia rationis ordo non patitur, ut monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum, ab eorum dispositione ad arbitrium suum præsertim laica persona subducatur, aut aliquod sibi in id jus debeat vendicare. Et cum inquit, ab eorum dispositione, significat Monachos, de quibus supra dixerat.*

Gratian. *Providentiâ tamen & admonitione Episcopi à fundatoribus Ecclesie honorari debent.*

C. XXXV. Episcoporum providentiâ à fundatoribus Ecclesie honorantur.

Unde Gregorius.

Considerandum e est de Ecclesiis, quæ inter cohæredes divisæ sunt, quatenus si secundum providentiâ

a al. in nullam. b al. in multam. c al. merces. d Anf. l. 5. c. 8. Polyc. l. 3. tit. 12. e lib. 5. Cap. c. 44. & in legib. Longob. lib. 3. tit. de Episcopis & Clericis. leg. 44. Anf. l. 5. c. 8. Burch. l. 3. c. 41. Ivo p. 3. c. 45.

TOM. L

& admonitionem Episcopi ipsi cohæredes eas voluerint tenere: & honorare a faciant. Sin autem hoc contradixerint, in Episcopi potestate maneat, utrum eas consistere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

Corr. Rom. § *In Capitularibus, & Legibus Longobardicis, & apud Burchardum & Ivonem, qui & ipsi citant ex decretis Gregorii Papæ, sic habetur: De Ecclesiis, quæ inter cohæredes divisæ sunt, considerandum est, quatenus, &c. quæ quoniam sententiam clariorem reddunt, visa sunt addenda, alio tamen ordine, ne vulgatum capituli iniuria mutaretur. Antea legebatur: Considerandum est, quatenus, &c.*

§ a Honorare,] *In vulgatis Longobardicis est, honores faciant.*

C. XXXVI. Reliquia auferantur Ecclesiis, si plures hæredes de eis contendent.

Item ex Concilio Triburiensi a, c. 32.

Si plures hæredes contenderint de communi Ecclesia, auferri jubeat Episcopus reliquias sacras, & Ecclesiam claudi, donec communi consensu, & consilio Episcopi itantur ibi Presbyterum, & unde vivat.

4 pars. Gratian. *Ut ergo ex auctoritatibus colligitur, de manu Laicorum Ecclesie recipiendæ non sunt, nisi cum consensu Episcoporum, juxta illud Concilii Maguntini L c sub Carolo, cap. 27.*

C. XXXVII. Non liceat Laicis Presbyteros de Ecclesia eficere.

Laici c Presbyteros de Ecclesiis non eificent, neque d in eis constituent sine consensu Episcoporum suorum.

C. XXXVIII. Absque Episcoporum consensu Laici Presbyteros de Ecclesiis non eificent.

Item ex Concilio Cabillonensi II. c. 42.

Inventum e est, quod multi, arbitrii sui temeritate, & (quod est gravius) ducti cupiditate, Presbyteris quibuslibet absque consensu Episcoporum Ecclesias dant, vel auferunt. Unde oportet, ut canonicè regulâ servatâ, nullus absque consensu Episcopi sui cuiuslibet Presbytero Ecclesiam det: quam si justè adeptus fuerit, hanc non nisi gravi culpâ suâ, & coram Episcopo canonicâ severitate amittat.

Gratian. *Sicut ergo auctoritate Hieronymi f decimas malè possessas à Laicis, Episcopo consentiente licet Monachis de manu Laicorum recipere, & eas perpetuâ stabilitate tenere: sic & Ecclesiam à Laicis malè detentam cum consensu Episcoporum licet Monachis ad ordinandum accipere, & eis in perpetuum providere.*

C. XXXIX. Sine voluntate Episcoporum decimas vel Ecclesias à Laicis Monachi non suscipiant.

Unde Urbanus Papa II.

Decimas & Ecclesias à Laicis Monachi non suscipiant, absque consensu & voluntate Episcoporum. Quod si aliter præsumptum fuerit, canonicè ultioni subjaceant.

C. XL. Nulli liceat in jus suum monasterium convertere, alii tamen ad ordinandum tradere illud valet.

Item ex decreto Sylvestri g Papæ b

Nemini i Regum, aut cuiquam hominum in proprium k jus liceat monasterium tradere, nisi ad aliud monasterium, vel commutare, nisi cum alio mo-

a Sed ibi copiosius. b Ansel. l. 5. c. 71. Burch. l. 3. cap. 40. & simile, c. 42. ex Concil. Mediomatricis, itaque Ivo part. 3. c. 46. c In Cap. l. 5. c. 82. Burch. l. 3. c. 111. Pam. l. 2. c. 47. Ivo p. 3. c. 87. d al. neque constituent. e Burch. l. 3. c. 112. Ivo p. 3. c. 88. Pam. l. 2. c. 46. f sup. ead. g. 1. c. ult. g al. Silverii. h In Cap. l. 5. c. 233. i Polyc. l. 3. tit. 12. Burch. l. 3. c. 28. Ivo p. 3. c. 27. Anf. l. 5. c. 90. k al. proprium licet.

Y Y

monasterio, vel quocunque commercio a vendere a. Quod si factum fuerit, non valebit, sed ipsum monasterium in pristinum reformetur statum.

Corr. Rom. § *In Capitularibus sic habetur*: Nemini Regum, aut cuiquam hominum liceat monasterium tradere, vel commutare, vel quocunque commercio vendere.

¶ *a Vendere.* In locis indicatis hæc sequuntur: Hoc etiam divina, & Apostolica, atque canonica sub anathematis pena sanxit auctoritas.

C. XLI. *Episcopi & fratrum consilio monasterium ad meliorandum sibi supponere nullus prohibeatur.*

Item ex b decreto Bonificii.

¶ *Si quis vult monasterium suum ad meliorandum in ps alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi & fratrum suorum: & dimittat Presbyterum in priori loco ad ministeria Ecclesie.*

C. XLII. *Publica penitentia subjiciantur, qui circumveniendo aliquos tondere presumunt.*

Item ex Concilio d Maguntinensi.

6. *Constituit e sanè sacer iste conventus, ut Episcopi, ps five Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione furripuerunt, penitentia canonice, utpote turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi verò, qui illecti comam deposuerunt, in eo, quod cæperunt, perseverare cogantur: res verò eorum hæredibus reddantur.*

Corr. Rom. § *Caput hoc à Burchardo etiam & Ivone recitatur ex Maguntino, & multò plenius, eodemque planè modo, quo nunc legitur in Cabilon. 2. c. 7.*

C. XLIII. *Sine voluntate fratrum aliquem de suis propinquis Abbas sibi substituere non valet.*

Item ex Concilio f Toletano.

Congregatio g debet sibi eligere Abbatem post Abbatis sui mortem, vel eo vivente, si ipse discesserit, vel peccaverit. Episcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis vel amicis sine voluntate fratrum.

CAUSA XVII.

*Q*uidam Presbyter infirmitate gravatus, se fieri velle Monachum dixit: Ecclesiam & beneficium in manu Advocati renuntiavit. Postquam convalescit, mox se futurum Monachum negavit, & Ecclesiam & beneficium reposcit.

1. *Hic primùm queritur, Utrum reus voti teneatur? An liceat ei à proposito sui cordis discedere?*
2. *Secundò, An Ecclesia & beneficium ei reddenda sint, que prius libera voluntate refutavit?*
3. *Tertiò, Si contigisset eum se & sua monasterio tradidisse, An licentia Abbatis liceret ei ad propria h redire?*
4. *Quartò, Si sine licentia Abbatis retrò abierit, An sua sibi ab Abbate reddenda sint?*

QUESTIO I.

*Q*uid à voto discedere non liceat, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Propheta i: Vovete, & reddite Domino Deo vestro.

a al. commento] al. commodo. b al. ex eodem. c Polyc. l. 3. tit. 12. Burch. l. 3. c. 26. Ivo p. 7. c. 31. d In Cabilon. 2. c. 7. 20. q. 3. constituit. e Burchard. l. 8. c. 93. Ivo p. 3. c. 111. f al. ex eodem. id est. Maguntino. g Burch. l. 8. c. 86. Ivo p. 7. c. 104. h al. priora. i Psal. 75.

C. I. *Que Deo voverunt, necessariò reddantur.*

Item Augustinus.

*S*unt quædam, quæ etiam non voverentes debemus: quædam etiam, quæ nisi voverimus, non debemus: sed postquam ea Deo promittimus, necessariò reddere constringimur.

Corr. Rom. § *Hujus capituli ipsa omninò verba non sunt inventa apud B. Augustinum, sed ferè eadem habentur apud Cassiodorum in Psal. 75. ad vers. vovete, quem citat glossa ordinaria ad eum locum.*

C. II. *De eodem.*

Item Hieronymus a.

*V*oventibus b virginitatem non solum nubere, sed etiam velle, damnable est.

C. III. *Dignus est supplicio, qui seipsum Deo subtrahit à voto resistens.*

Item Gregorius in regesto, lib. 1. epist. 33. ad Venantium.

*A*nania c pecunias Deo voverat, quas post diabolica victus persuasione subtraxit. Sed quæ morte multatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abtulit; considera, quanto periculo in divino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti (cui te sub monachali habitu devoveras) subtraxisti.

C. IV. *Ante Dei oculos cadunt, qui bona, que concipiunt, agere recusant.*

Idem super Ezechielum d, lib. 1. homil. 3.

*Q*ui bona agunt, si meliora agere deliberant, & post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseverent, in conspectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione. Item paulò superius. §. 1. Sunt qui cuncta relinquere, & Dei servitio se subdere, & fræno castitatis se restringere deliberant: sed cum post castitatem alios cecidisse conspiciunt, se retrahendo, meritum perdunt.

Gratian. *Si ergo post votum quisque necessariò cogitur solvere, quod vovit: si voventibus non solum nubere, sed etiam velle, damnable est: patet, quòd Sacerdos iste ad executionem sui voti cogendus est; & non solum non fieri, sed etiam velle Monachum non fieri, sibi damnable est. §. 1. Quòd verò inter voverentes iste computandus sit, patet ex verbis Augustini e dicentis: Dixi, confitebor, &c. Magna pietas Dei est, ut ad solam promissionem peccata dimittat. Nondum enim pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde: Votum enim pro opere reputatur. Sicut ergo Propheta inter voverentes reputatur, quia dixit: Ego confitebor; sic iste inter eosdem computandus est, quia dixit: Fiam Monachus. Hic ita respondetur: Aliud est propositum corde concipere, & etiam ore enuntiare; aliud est subsequenti obligatione se reum voti facere. §. 2. Quia a ergo iste propositum sui cordis ore simpliciter enuntiat, non autem monasterio, aut Abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam reus voti habetur.*

Corr. Rom. § *a Quia ergo* In plerisque vetustis exemplaribus hic est initium questionis secundæ.

QUESTIO II.

C. I. *Non cogitur aliquis in Monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu Abbatis.*

Unde Alexander Papa II. ait:

*G*onfaldus f Presbyter quondam in infirmitate fervore passionis pressus, Monachum se fieri promissit: non tamen monasterio, aut Abbati

a Aug. de bono viduitatis, capit. 9. & glossa ord. ad c. 5. 1. Tim. b sup. dist. 27. voventibus. infr. 27. q. 1. nuptiarum. Sentent. 4. dist. 37. c Act. 5. d Sensus summam reddidit. e Sent. 4. dist. 16. Aug. Cassiodorus, & glossa ordin. in Psal. 31. infra de penitentia, dist. 1. cap. 5. f Ivo p. 6. c. 428. & copiosus. Pann. l. 3. cap. 183.

se tradidit, nec promissionem scripsit: sed beneficium Ecclesie in manu Advocati refutavit. At postquam convalluit, mox se Monachum negavit fieri. Quapropter quia & beati Benedicti regula, & præcipue Patris & prædecessoris nostri sancti Gregorii Papæ canonica institutio, interdicit Monachum ante unius anni probationem effici, iudicamus, & auctoritate Apostolica præcipimus, ut præfatus Presbyter beneficia & altaria recipiat, habeat, & quietè retineat.

Corr. Rom. ¶ a Beneficia] *In vetustis exemplaribus apud Ivonem (apud quem caput hoc copiosius habetur) legitur, beneficium: sed ob glossam non est mutatum.*

C. II. *Uxor post propositum continentie ducta dimitti non debet.*

Item Augustinus ad Bonifacium Consitem, epist. 70. Nos a novimus, nos testes sumus, quod omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium sanctum conferre, atque in ea vita vivere, in qua servi Dei Monachi vivunt. Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, navigasti, uxoremque duxisti. Si conjugem non haberes, dicerem tibi, quod & Tubunis diximus, ut in sanctitate continentie viveres: sed ut te ad istam vitam non exhorter, impedimento conjunx est, sine cuius consensione continenter tibi non licet vivere: quia, & si tu post illa tua verba Tubunenſia ducere non debebas, illa tamen nihil eorum sciens innocenter tibi, & simpliciter nupisti.

Corr. Rom. ¶ Confectum est hoc caput ex verbis B. Augustini, in ep. 70. sed in epitomen redactis. Ivo autem integrè refert.

Gratian. Ecce iste corde concepit se Monachum fieri. & ore pronuntiavit, se velle in otium sanctum conferre, non tamen postea coactus est suscipere, quod corde concepit, & ore pronuntiavit. Auctoritas illa Alexandri secuta institutionem B. Gregorii, & beati Benedicti, probandis annum indulget, sed notis: ignotis verò triennium conceditur.

C. III. *Ante probationem triennii nullus in monasterio suscipiatur.*

Unde ex decreto Bonifacii. b

Sic quis incognitus monasterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præstetur. Et si intra tres annos, aut servus, aut libertus a colonus d'atturatur a Domino suo, reddatur ei cum omnibus, quæ attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium non fuerit requisitus, postea quæri non potest, nisi sit tam longè, quod inveniri non possit. Sed & tantum ea, quæ in monasterium adduxerit, Dominus servi accipiat.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc etiam in Pannormia citatur ex Bonifacio. A Burchardo autem & Ivone, & in plerisque vetustis exemplaribus Gratiani tribuitur Concilio Toletano. Sed in nullo eorum, quæ impressa, aut manuscripta habentur, inventum est: eadem tamen ferè sunt in Capitularibus, & apud Julianum antecessorem novellâ 123. cap. 52.

¶ a Libertus] Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex locis indicatis, quam lectionem habuit etiam auctor glossæ. Antea legebatur, liber.

¶ & Sed tantum] Hæc addita sunt ex locis indicatis.

QUÆSTIO III.

Quod autem queritur, An post traditionem sit ei f. cum licentia Abbatis ad propria e redire? facillè monstratur non posse fieri. Ipsum enim redire criminiosum est. Qui autem manifeste facinorosi desunt obviare, cum potest, consensit. Hic autem non solum non obviat, sed etiam permittendo fautor existit. Non ergo licet Abbati dare licen-

a Ivo p. 7. c. 9. & 10. & part. 8. c. 16. b Novell. 5. c. 2. & apud Julianum antecess. novell. 123. cap. 52. Cap. l. 5. cap. 227. c Burch. lib. 8. c. 20. Ivo p. 7. c. 41. Pannorm. lib. 3. cap. 184. d al. vel colonus. e al. priora.

tiam alicui retrò abeundi: nec illi licet utique retrosum abire: quia ex quo semel se Abbati subiecit, absque ejus permissione nihil agere potest.

QUÆSTIO IV.

SI autem sine licentia Abbatis de monasterio discesserit, queritur, Utrum sua sint ei reddenda, an non? Sed possessiones, & res Ecclesie traditæ quolibet modo alienare nec Abbati, nec alicui licet.

C. I. *Honore privetur, qui de jure Ecclesie aliquid alienare præsumpsit.*

Unde Symmachus Papa [Possessiones a, quas unusquisque, &c.] & iterum in Synodo Romana III. c. 6.

Quicumque b Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum oblitus Dei, & decreti hujus immemor a in constitutum præfens committens, prædium & Ecclesie magnam, vel exiguam, vel quicquam de jure Ecclesie alienare tentaverit, & donator, & alienator, & venditor honoris sui amissione multetur.

Corr. Rom. ¶ a Immemor] *In Concilio ipso sequitur, cujus Romanæ civitatis Sacerdotes volumus religiosis nexibus devinciri. Nam, ut supra 12. q. 2. non liceat, dictum est, in ea Synodo Romanæ tantum Ecclesie legem Symmachus præscripsit.*

¶ & Prædium] *Hoc loco omissis verbis sexti capituli, eorum loco referuntur hæc ex titulis ejusdem Concilii: omninoque caput hoc ex verbis illius Synodi suo modo collector aptavit.*

C. II. PALEA.

[Item Gregorius Anthemia Subdiacono, lib. 11. epist. 31.]

Ratio c nulla permittit, ut propriis cujusquam usibus applicetur, quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur.

C. III. *Qui revocandum putat, quod Ecclesie contulit, sacrilegii crimen incurrit.*

Item Ambrosius lib. 2. de penitentia, c. 9.

Sunt, qui opes suas tumultuario mentis impulsu, non judicio perpetuo, ubi Ecclesie contulerunt, postea revocandas putaverunt. Quibus nec prima merces rata est, nec secunda: quia nec prima iudicium habuit & secunda habuit sacrilegium. Sunt, quos penitenter opes suas divisisse pauperibus. Sic eos a, qui penitentiam agunt, hoc solum timere oportet, ne ipsius penitentia agant penitentiam.

Corr. Rom. ¶ a Sic eos,] *In originali legitur: Sed eos, qui penitentiam agunt, hoc solum penitere non debet, ne ipsius, &c. Sed ob glossam non est emendatum.*

C. IV. *Qui sacris locis derelicta retinere contenderit, sacrilegium committit.*

Item Gregorius Sabino Subdiacono, lib. 8. epist. 6.

Sacrilegium d, & contra leges est, si quis, quod venerabilibus locis relinquatur, præ voluntatis studis, suis tentaverit compendiis retinere.

C. V. *Sacrilegi judicantur, qui Ecclesie facultates alienant.*

Item Lucius Episcopus ad Gallie & Hispanie Episcopos, epist. 1. cap. 6.

Omnes e Ecclesie raptores, atque suarum facultatum alienatores a liminibus sanctæ matris Ecclesie anathematizamus f, Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus:

a Supr. 16. quæst. 1. possessiones. b Ansel. l. 4. c. 30. Polyc. l. 6. tit. 15. c Extr. de præbendis, cap. ratio. Ansel. lib. 5. cap. 38. Polyc. l. 3. tit. 12. d Anf. l. 12. c. 4. Polyc. lib. 3. tit. 12. e Anf. lib. 12. c. 4. Burch. lib. 11. c. 19. Ivo p. 3. c. 140. & p. 14. c. 89. f anathematizatos.] orig.